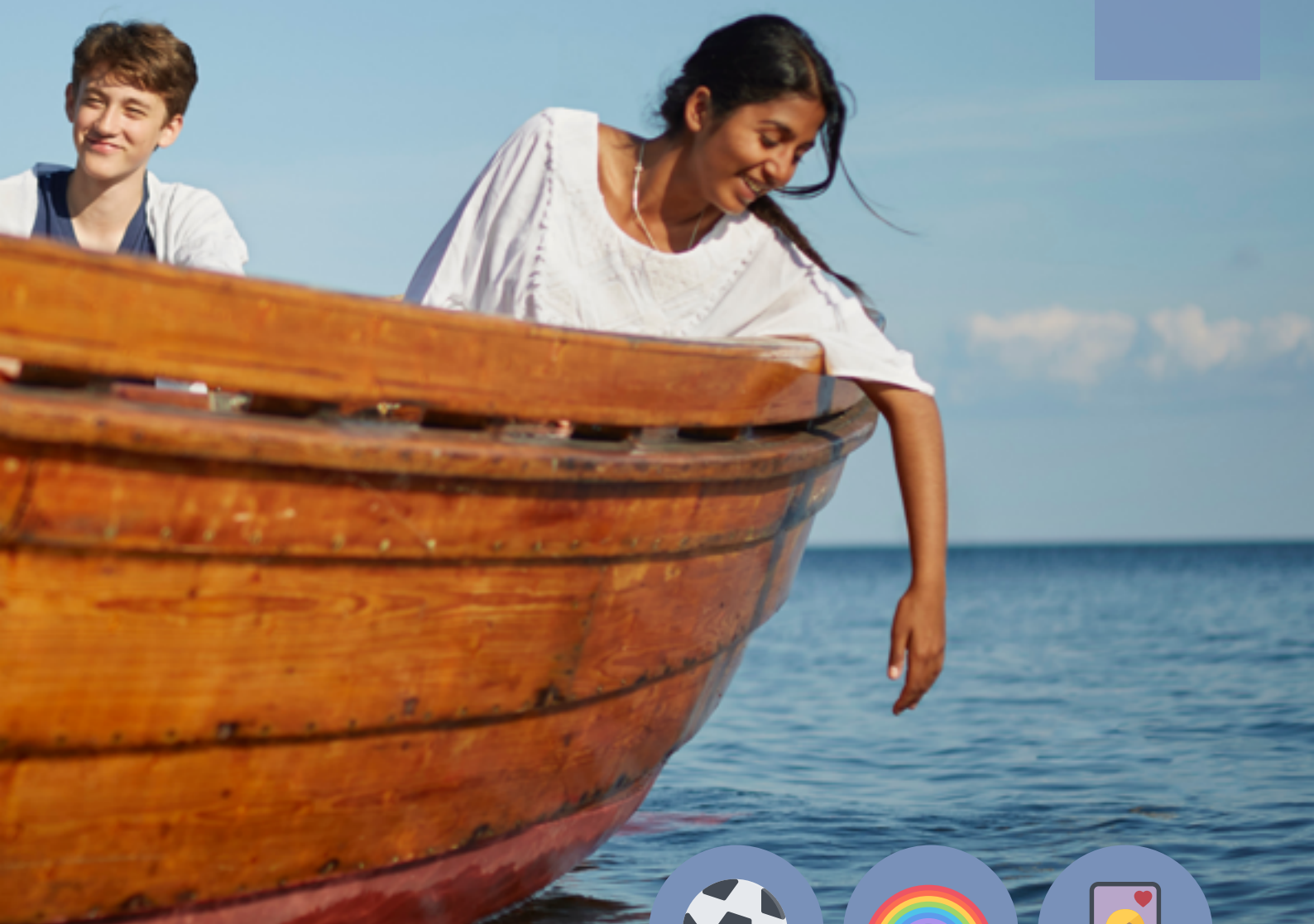

Lupp 2025

Lokal uppföljning av ungdomspolitiken

Gävle kommun

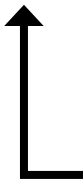

Gävle kommun

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
Bakgrund och syfte.....	6
A. Bakgrundsfrågor.....	8
B. Fritid.....	13
C. Skola	25
D. Politik och samhälle.....	37
E. Trygghet.....	51
F. Hälsa.....	62
G. Arbete.....	79
H. Framtid.....	83
Referenslista.....	92

Innehållet i rapporten
är färgkodat!

Sammanfattning

Att ha kunskap om unga och deras livsvillkor är en viktig förutsättning för kommunernas arbete i alla förvaltningar och områden. Både barnkonventionen och Sveriges ungdomspolitik betonar vikten av att alla beslut som tas, som på något sätt rör barn och unga, alltid ska utgå från ett barn- och ungdomsperspektiv. I Sverige beslutade riksdagen år 2014 om en ny ungdomspolitik. Sveriges ungdomspolitiska mål är att alla ungdomar (mellan 13 och 25 år) ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Alla beslut som tas och insatser som genomförs rörande unga ska utgå från dessa mål. I det ungdomspolitiska handlingsprogrammet togs även tre prioriterade områden fram: ungdomars inflytande, egen försörjning och psykisk hälsa. En viss modifiering har gjorts sedan dess, och de nuvarande prioriterade områdena är: ungas etablering i arbets- och samhällslivet, ungas makt och delaktighet samt ungas fritid, organisering och välmående.

Vi rekommenderar att man läser hela rapporten för att få en mer heltäckande bild av ungdomarnas livsvillkor i Gävle kommun. Några sammanfattade reflektioner presenteras dock här.

Fritiden i Gävle kommun

En majoritet av ungdomarna i Gävle är nöjda med sin fritid. 89-96 % av högstadieungdomarna och 86-87 % av gymnasieungdomarna svarar att de är mycket eller ganska nöjda. Högstadiekillar är den nöjdaste gruppen. Majoriteten är även nöjda med utbudet av fritidsaktiviteter. Här finns dock en tydligare könsskillnad, och killar är mer nöjda med utbudet än vad tjejer är. Totalt 81 % av killarna svarar att det finns ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden. Motsvarande andel bland tjejerna är 68 %. Nöjdheten med fritiden och fritidsutbudet är på ungefär samma nivåer som år 2022.

Det finns även vissa könsskillnader när det kommer till vad unga gör på fritiden. Skillnaden är störst vad gäller andelen som spelar data-, tv- eller onlinespel minst en gång i veckan. Detta gör killar i klart högre grad än tjejer. Andelen tjejer som spelar har dock ökat över tid. I övrigt ser vi bland annat att killar tränar/idrottar minst en gång i veckan i högre grad än tjejer, medan tjejer bland annat håller på med kreativa aktiviteter som foto, film och pyssel i högre grad än killar. Andelen killar som ägnar sig åt detta har dock ökat något sedan år 2022.

Inflytande i skolan och kommunen

En hög andel av ungdomarna vill vara med och bestämma om olika saker i skolan. Andelen som anser att de får vara med och bestämma är lägre. Jämfört med år 2022 har det upplevda inflytandet i gymnasiet ökat. I högstadiet har det upplevda inflytandet om skolmiljön inne ökat, men i övrigt är resultatet relativt oförändrat jämfört med år 2022. Gymnasieungdomarna är även mer nöjda än år 2022 när det kommer till frågorna som rör elevinflytande på området om trivsel och stämning i skolan. Även i högstadiet har det skett en positiv utveckling sedan år 2022 i frågan om skolan aktivt uppmuntrar eleverna att medverka i klassråd och elevråd.

Det framgår också att 20-22 % av högstadieungdomarna och 33-36 % av gymnasieungdomarna vill påverka i frågor som rör kommunen. Andelen som svarar att de vill

påverka är på ungefär samma nivåer som år 2022, men lägre än år 2016-2019. Vad gäller synen på möjligheterna att påverka är det en relativt låg andel, 13-20 % av högstadieungdomarna och 19-22 % av gymnasieungdomarna, som svarar att de har mycket eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. Högstadietjejeerna ser minst positivt på möjligheterna.

När det kommer till ungdomarnas intresse för olika samhällsfrågor kan vi se att intresset är högst för vad som händer i andra länder. Totalt 54 % är intresserade av vad som händer i andra länder, medan 36-38 % är intresserade av politik och samhällsfrågor i allmänhet. Högstadiekillar är betydligt mer intresserade av de olika samhällsfrågorna än vad högstadietjejeerna är. Högstadiekillar är även den grupp som har förtroende för politiker och vuxna i allmänhet i högst utsträckning.

Trygghet i skolan och kommunen

Den upplevda tryggheten på olika platser i kommunen bland ungdomarna i Gävle är hög, och överlag på liknande nivåer som tidigare år. Tjejer känner sig mindre trygga än killar i kollektivtrafiken och på stan/i centrum. Högstadietjejeerna känner sig mindre trygga i skolan än högstadiekillar och gymnasieungdomarna.

Ungdomarna fick även ta ställning till huruvida rasism, våld, mobbning eller sexuella trakasserier är problem som förekommer på skolan. De olika problemen förekommer i högre utsträckning på högstadiet än gymnasiet i Gävle. Andelen som svarar att mobbning, våld och rasism förekommer i gymnasiet har dock ökat sedan år 2022. I högstadiet har andelen som uppger att rasism förekommer ökat, medan förekomsten av våld istället minskat något från år 2022. Det framgår också att en relativt hög andel av högstadietjejeerna, 25 %, svarar att de utsatts för mobbning enstaka gånger eller under en längre period under de senaste sex månaderna. Av de ungdomar som utsatts för mobbning svarar de flesta att det skett i skolan. En relativt hög andel, 19-20 %, har även utsatts på internet/sociala medier.

Fortsatt stora skillnader i hälsa mellan kön

Likt tidigare år finns det stora könsskillnader vad gäller ungas hälsa. Vad som framgår är att tjejer mår sämre än killar. Totalt 80 % av killarna och 58 % av tjejerna svarar att de mår mycket eller ganska bra. Tjejer, framför allt i högstadiet, svarar även att de mår mycket eller ganska dåligt i högre grad än killar. Regelbundna psykiska och somatiska besvär är också mer förekommande bland tjejer än bland killar. Vad gäller stress är det en stor andel tjejer, 57-62 %, som uppger att de känner sig stressade flera gånger i veckan eller i stort sett varje dag. Motsvarande andel bland killarna är 15 % i högstadiet och 31 % i gymnasiet. 59-65 % av tjejerna och 31-44 % av killarna tror att deras besvär beror på skolarbete.

Vi ser också i avsnittet att totalt 85 % av killarna och 74 % av tjejerna brukar träna minst en gång i veckan. Andelen tjejer som tränar minst en gång i veckan har minskat över tid. Andelen killar som tränar har också minskat något sedan år 2022, men är på en liknande nivå som år 2016.

Vad gäller ungdomarnas tobaks- och nikotinvanor framgår det bland annat att andelen tjejer som snusar har ökat över tid. Andelen killar som snusar är högre än år 2016, men på en liknande nivå som år 2019 och år 2022.

Bakgrund och syfte

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors Lupp-undersökning har år 2025 genomförts i Gävle kommun på högstadiet i årskurs 8 och på gymnasiet i år 2. Undersökningen genomfördes under hösten 2025 och insamlingen gjordes genom en webbenkät på skolorna. Insamlingen har skötts av kommunen och analys samt sammanställning har gjorts av Lysio Research på uppdrag av Gävle kommun.

Lupp står för lokal uppföljning av ungdomspolitiken och startades av MUCF år 2001. Lupp är en enkät som ska ge kommuner, stadsdelar eller regioner kunskap om ungas situation. MUCF erbjuder enkäten för att stötta kommuner i utvecklingen av ungdomspolitiken. Meningen är att beslut som berör unga i kommuner ska byggas på aktuell kunskap om ungas situation, erfarenheter och åsikter. Lupp-enkäten erbjuds inom tre åldersgrupper: högstadiet 13-16 år, gymnasiet 16-19 år och unga vuxna 19-25 år. Sedan år 2023 erbjuder MUCF även en anpassad Lupp för elever med särskilda behov.

Svarsfrekvens

Totalt har 755 elever av 1147¹ på högstadiet svarat på undersökningen. Svarsfrekvensen på högstadiet är således 66 %. På gymnasiet har 882 elever svarat på enkäten, utav totalt 1297 elever. Detta ger en svarsfrekvens om 68 %.

I den här typen av skolundersökningar beror bortfallet ofta på att hela klasser inte har haft möjlighet att delta i enkäten eller att elever varit sjuka.

Högstadieskolorna i Gävle som deltog var: Bergby centralskola, Stigslunds skola, Ny-nässkolan, Lillhagsskolan, Vallbacksskolan, Sofiedalsskolan, Internationella engelska skolan (IES), Kunskapsskolan Gävle, Prolympia Gävle, Tranmursskolan (GKS) och Vittra Gävle (Lyftet). Gymnasieskolorna som deltog var: Borgarskolan, Polhemsskolan, Vasa skolan och NTI Vetenskapsgymnasiet.

Bortfallsanalys

För vissa frågor finns det internt bortfall, det vill säga att ungdomar på grund av olika anledningar valt att inte besvara en viss fråga i enkäten. Det rör sig oftast om några få procent, men varierar något mellan frågorna. Det kan exempelvis bero på att elever bedömt en fråga som irrelevant eller att det har rört sig om känsliga frågor. Detta är dock vanligt förekommande i undersökningar likt denna.

Analys

Lysio Research har analyserat och sammanställt resultaten för att i denna rapport ge en bild av ungdomarnas upplevelser. Rapporten innefattar först och främst statistik

¹ Observera att i elevunderlaget för fristående skolor ingår enbart de elever som är folkbokförda i Gävle.

uppdelat på ålder samt kön. Jämförelser, inte bara för kön utan även med avseende på andra faktorer, möjliggör en större förståelse för huruvida alla ungdomar har lika villkor och möjligheter i samhället. Denna kunskap är viktig för att kunna arbeta vidare med förändring och för att anpassa insatserna. Observera att nedbrytningar endast redovisas om minst 10 personer har svarat i den aktuella gruppen.

Jämförelser görs även över tid med Lupp-resultatet i Gävle från år 2016, 2019 och år 2022 då undersökningen genomfördes i kommunen. Dessa jämförelser görs i utvalda frågor. Observera dock att jämförelserna mot år 2019 bör tolkas med försiktighet på grund av ett lågt deltagande.

Rapporten innehåller även fördjupad analys i form av sambandsanalyser. Vad som är viktigt att tänka på är att en sambandsanalys inte säger något om orsaksförhållandet, det vill säga att vi inte kan se vad som orsakar vad. Denna form av analys visar endast hur variabler eller frågor samvarierar.

I enkäten finns en fråga om respondenternas könsidentitet. Utöver alternativen kille och tjej fanns även alternativet "annan könsidentitet". Att vi endast redovisar skillnader mellan de som identifierar sig som killar eller tjejer beror på att de som svarat "annan könsidentitet" är väldigt få till antalet.

Läsanvisningar

Rapporten är indelad tematiskt i de områden som finns i Lupp-enkäten: A. Bakgrundsfrågor, B. Fritid, C. Skola, D. Politik och samhälle, E. Trygghet, F. Hälsa, G. Arbete och H. Framtid.

För att göra materialet mer överskådligt tas de mest relevanta jämförelserna och nedbrytningarna fram. Vad som även kan vara viktigt att uppmärksamma är att en del svarsalternativ utesluts i redovisningen. Detta har gjorts för att göra resultatet mer överskådligt. Observera också att vissa diagram redovisar resultatet totalt eller totalt per kön.

Notera även att maskinella avrundningar kan förekomma i rapporten. Det handlar då om enstaka procent.

A. Bakgrundsfrågor

Frågor om bakgrund och familj

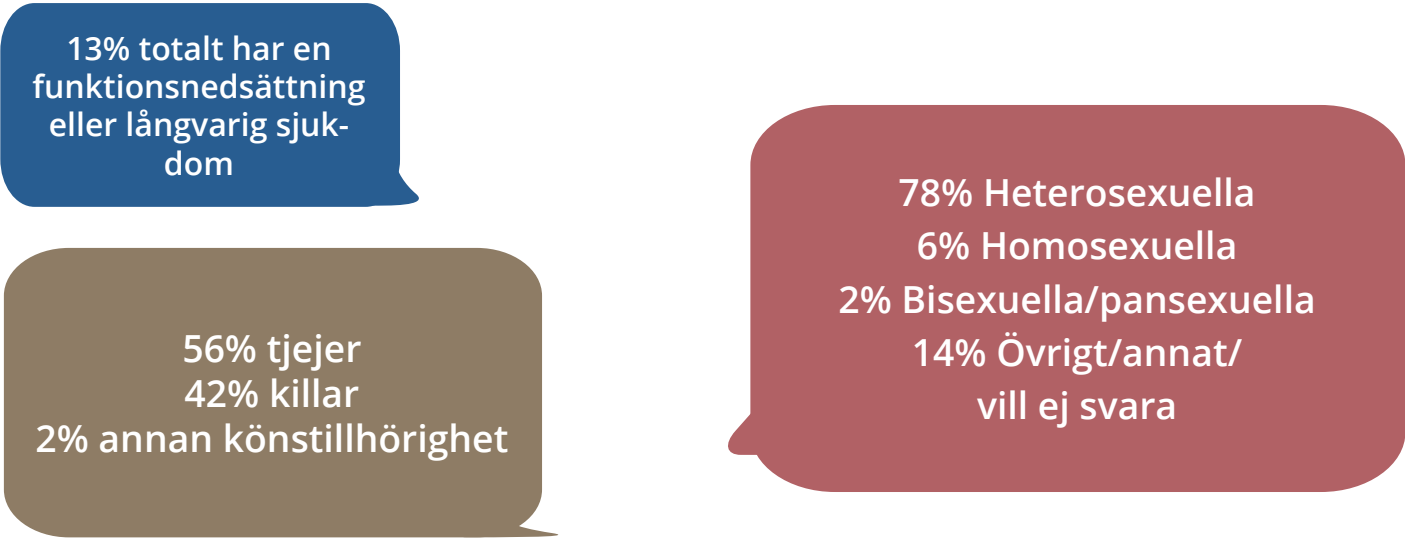
I den första delen ställdes några frågor om ungdomarna och deras familj.

Som det framgår nedan är det en högre andel tjejer än killar som svarat på Lupp-enkäten. 56 % är tjejer och 42 % är killar. En liten andel om 2 % svarar att de har en annan könstillhörighet.

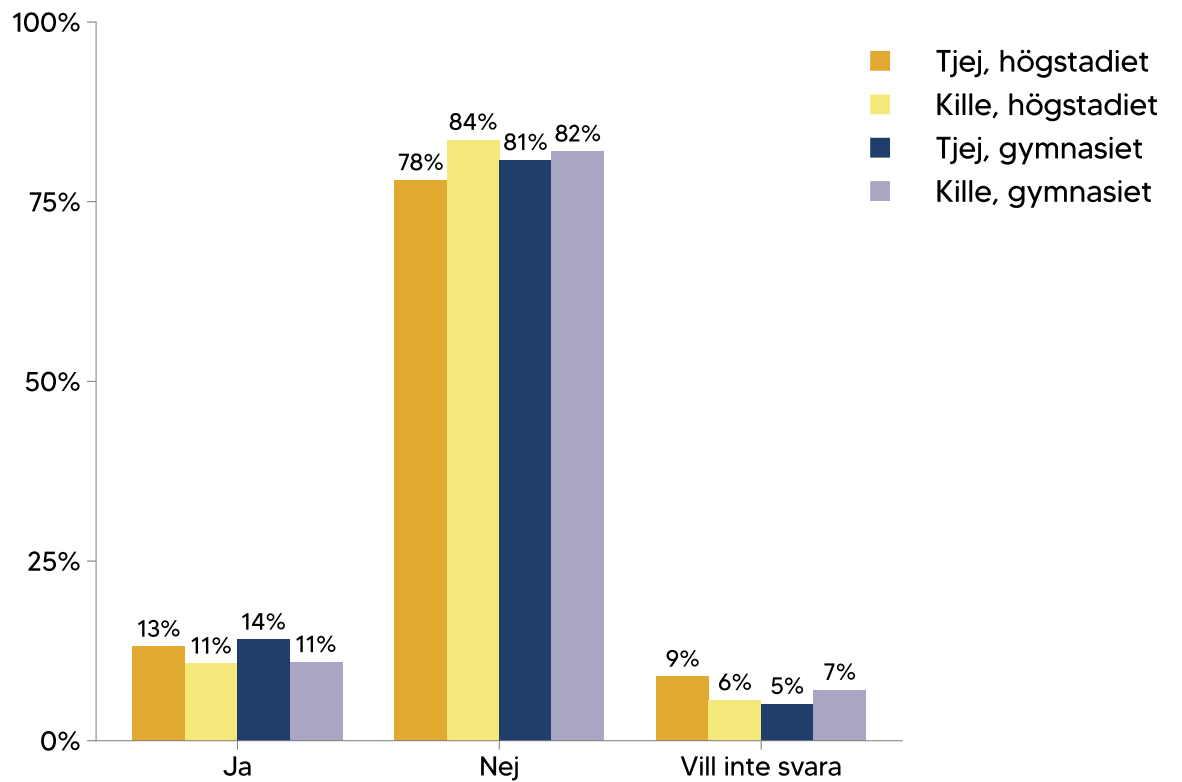
Totalt 13 % svarar att de har en funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom.

I tabell A5 på nästa sida framgår det att 85 % av ungdomarna som svarat är födda i Sverige.

Om de svarande:

A4. Har du någon funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom som innebär svårigheter i vardagen?

A5. Var är du och dina föräldrar födda?

	Sverige	Norden	Europa	Utanför Europa
Du själv	85%	1%	4%	11%
Förälder a	72%	2%	5%	20%
Förälder b	68%	2%	6%	24%

A5a. Om du inte är född i Sverige hur länge har du bott i Sverige?

	Procent
10 år eller längre	63%
4-9 år	30%
0-3 år	7%

A6. Vad gör din förälder eller dina föräldrar huvudsakligen?

	Förälder a	Förälder b
Arbetar	90%	84%
Studerar	3%	4%
Föräldraledig	0%	0%
Arbetslös	2%	2%
Långtidssjukskriven/sjukpensionär	2%	2%
Ålderspensionär	1%	1%
Annat	1%	2%
Vet inte	2%	5%

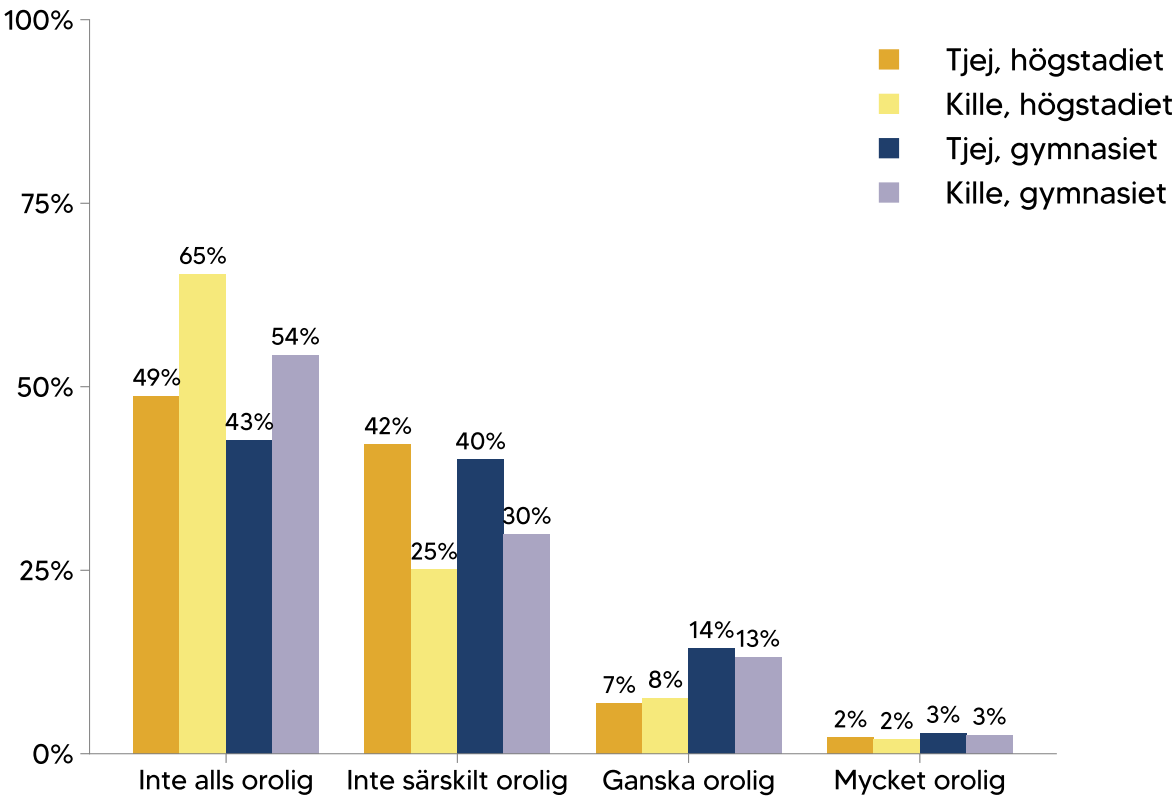
Ekonomi

En majoritet av ungdomarna svarar att de inte är oroliga för sina föräldrars ekonomi, se diagram A7. Det är dock mellan 9-17 % som svarar att de är ganska eller mycket oroliga. Killar på högstadiet svarar i högst grad att de inte alls är oroliga. Andelen killar som oroar sig över sina föräldrars ekonomi har ökat över tid, se diagram A7a på följande sida. Andelen tjejer som oroar sig är på samma nivå som år 2022, men högre än år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom delta-gandet var lågt.

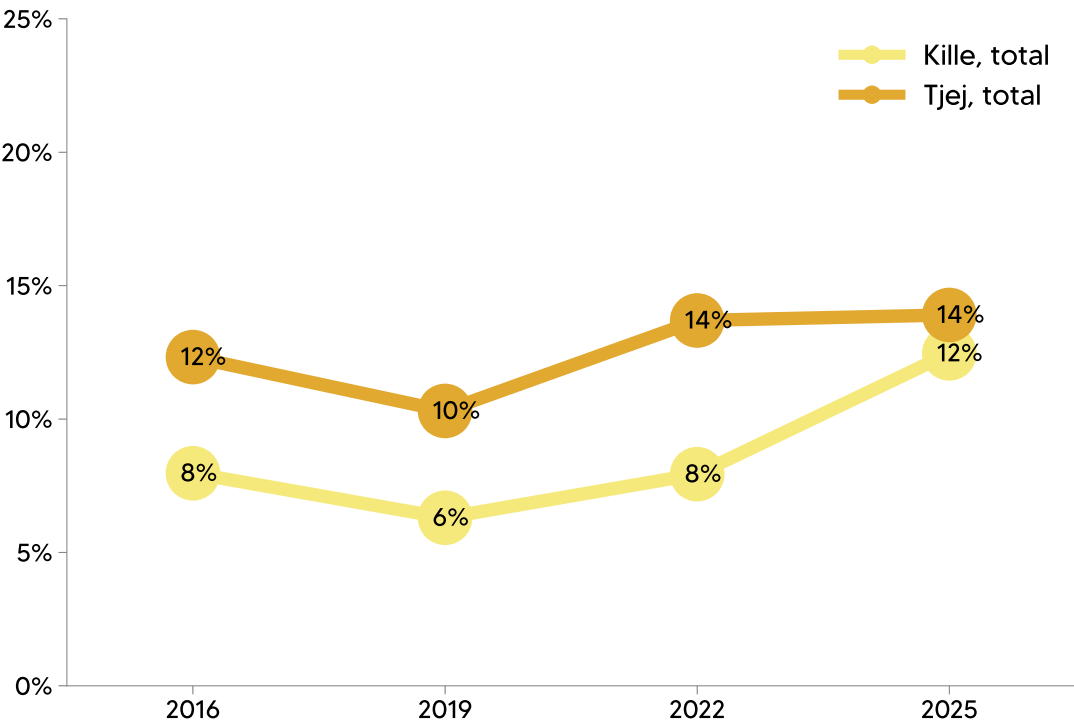
16-23 % svarar att det en eller flera gånger hänt att de inte kunnat göra eller köpa något som många andra i deras ålder gör eller köper, för att familjen inte haft råd. I diagram A8a framgår det att andelen tjejer som svarar att detta hänt är stabil över tid. Bland killar syns en viss ökning av andelen som svarar att det hänt ur ett längre tids-perspektiv, men ökningen är liten.

Det ställdes även en fråga om hur nöjda ungdomarna är med sina pengar, se diagram A9 på sida 12. Majoriteten svarar att de är mycket eller ganska nöjda. Högstadieung-domarna är mer nöjda med sina pengar än gymnasieungdomarna.

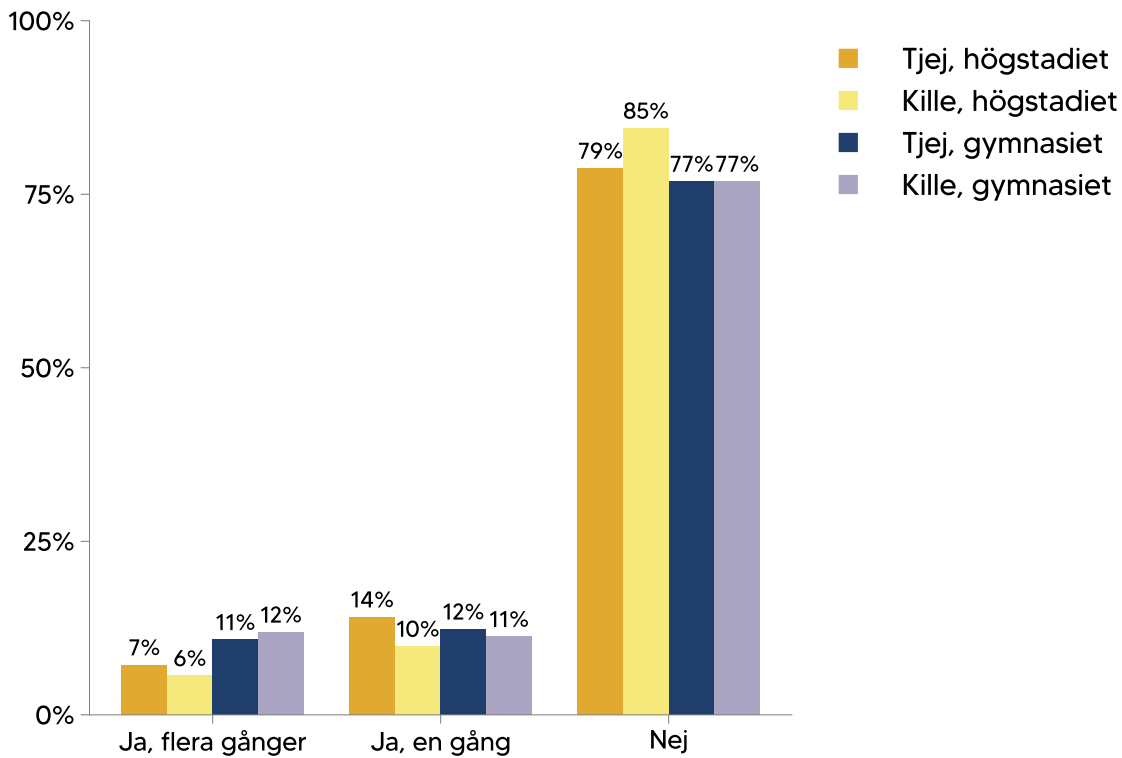
A7. I vilken grad är du orolig för dina föräldrars ekonomi?

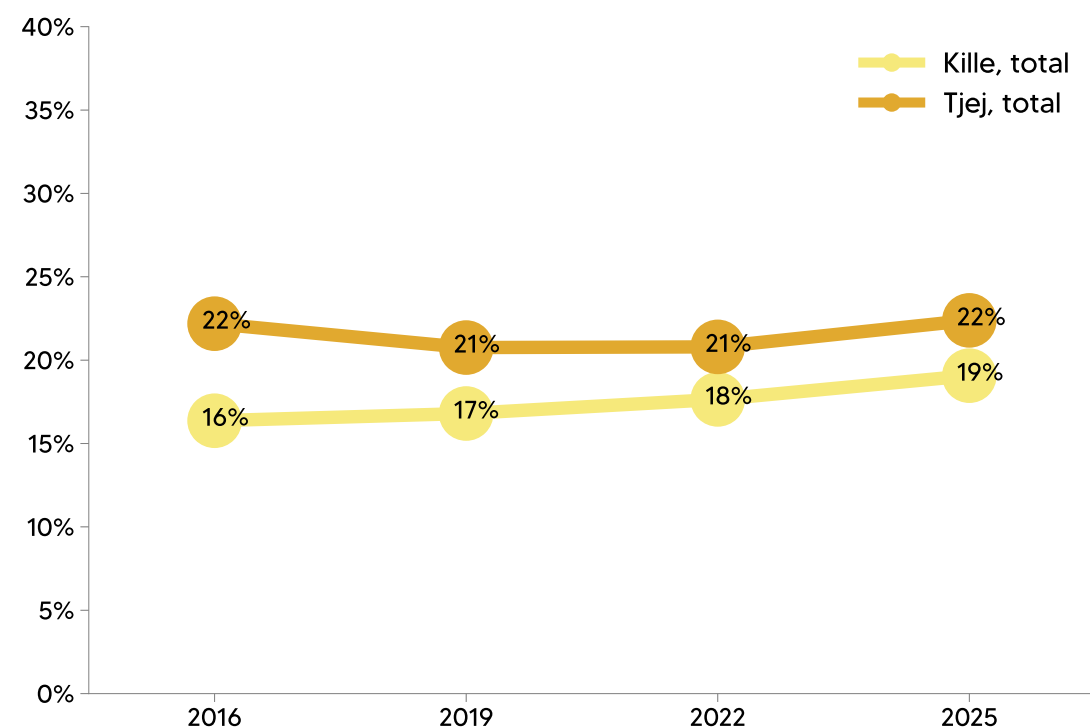
A7a. Andel som svarat att de är "mycket" eller "ganska" oroliga: jämförelse över tid

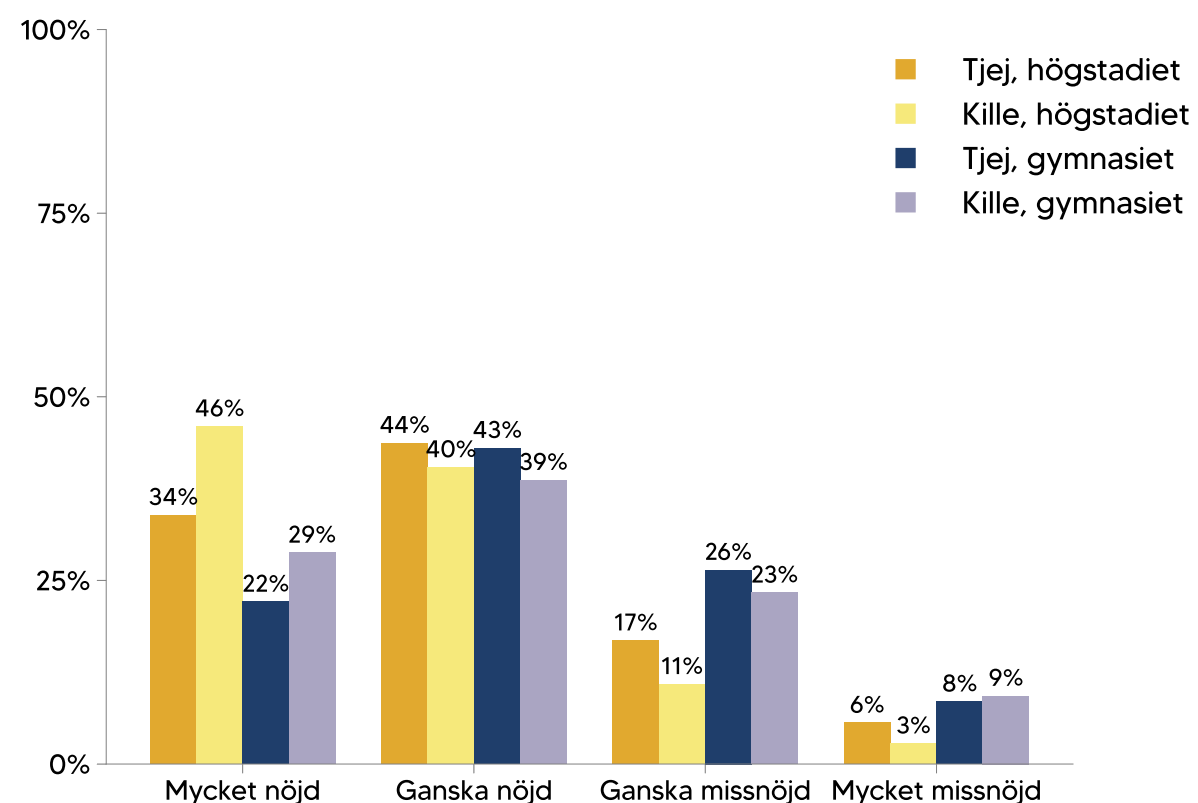
A8. Under de senaste sex månaderna, har det hänt att du inte kunnat göra något eller inte kunnat köpa något som många andra i din ålder gör eller köper för att din familj inte haft råd?

A8a. Andel som svarat "Ja, flera gånger" eller "Ja, en gång": jämförelse över tid

A9. Hur nöjd är du med dina pengar?

B. Fritid

Inom området fritid ställs frågor om hur ungdomarna uppfattar sin fritid, hur mycket det finns att göra på fritiden i kommunen samt hur ofta de deltar i olika typer av kultur- och fritidssysselsättningar. Kommunens eller samhällets ansvar när det kommer till ungas fritid handlar bland annat om att erbjuda ett utbud med olika möjligheter för olika åldrar och intresseinriktningar. Det handlar också om att bevaka tillgängligheten samt se till att ingen utestängs från en stimulerande och meningsfull fritid.

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd konstaterar i en rapport att rörelse, glädje och att vara del av ett socialt sammanhang även är viktiga aspekter för vårt välmående.¹ Forskning och tidigare studier visar dock att det finns tydliga skillnader mellan olika grupper av ungas fritidsvanor, och att vissa grupper i lägre grad än andra deltar i olika typer av fritidsaktiviteter. I en studie från MUCF framgår det bland annat att tjejer med utländsk bakgrund, unga som har en funktionsnedsättning och unga som bor i områden med socioekonomiska utmaningar i lägre grad än andra ungdomar tar del av idrott inom föreningsverksamhet. I samma studie framgår att dessa grupper i högre grad än andra upplever olika hinder för att ta del av olika typer av fritidsaktiviteter.² En annan studie från MUCF visar även att unga hbtqi-personer i högre grad än andra unga upplever olika hinder för att ta del av fritidsaktiviteter, exempelvis för att de inte känner sig välkomna eller att de inte passar in.³

¹ Forte 2023: Fritidens betydelse för ungas psykiska hälsa

² MUCF 2023: Ung idag: En fördjupad bild av ungas fritid

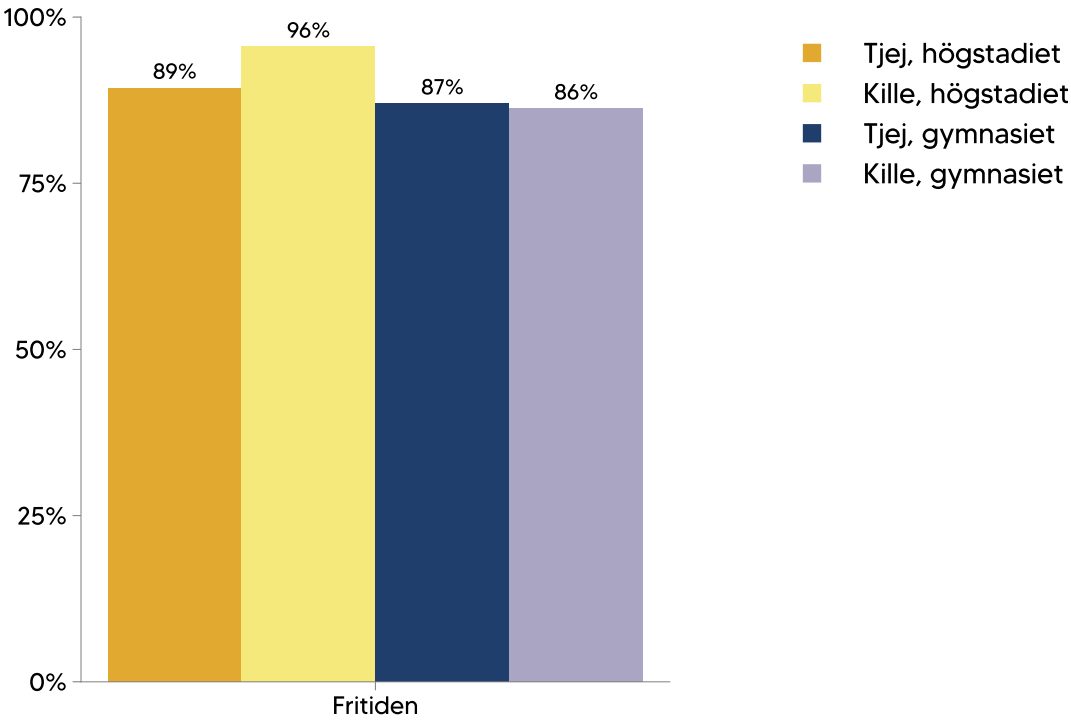
³ MUCF 2022: Unga hbtqi-personers levnadsvillkor

Nöjdhet med fritiden

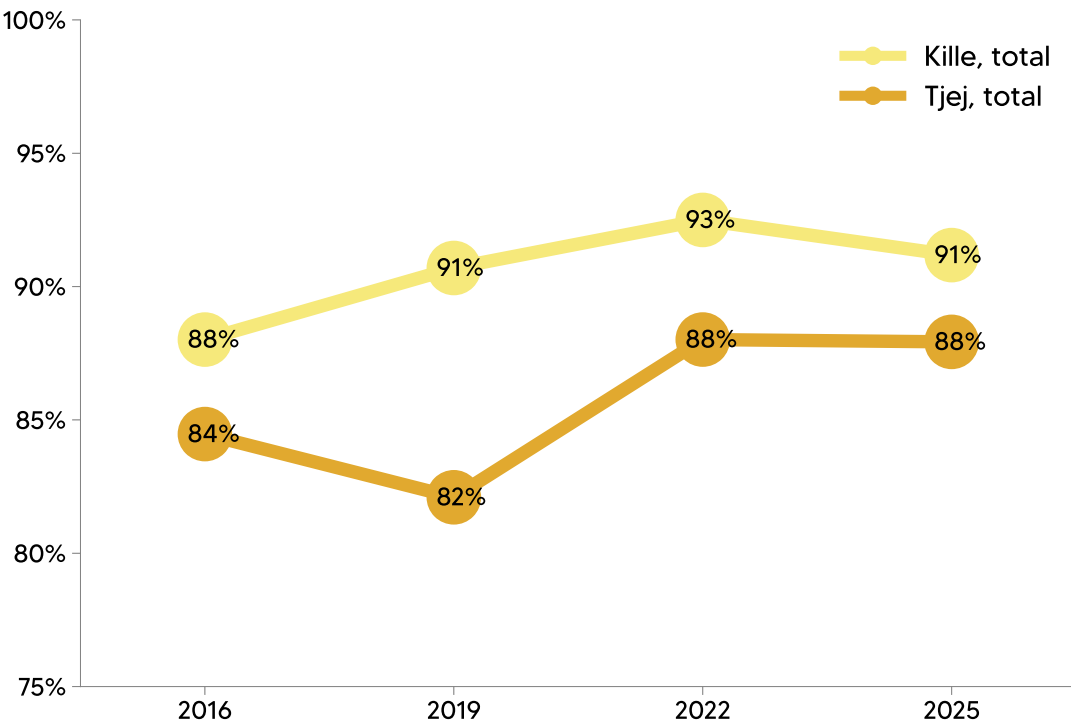
I diagram B0 nedan redovisas andelen nöjda med sin fritid i Gävle kommun. 86-87 % av gymnasieungdomarna och 89-96 % av högstadieungdomarna svarar att de är ganska eller mycket nöjda. Högstadiekillarerna är mer nöjda än högstadietjejerna.

I diagram B0a kan vi se att andelen nöjda med fritiden är på liknande nivåer som år 2022, både bland tjejer och killar.

B0. Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv när det kommer till din fritid?
Andel som svarat "mycket nöjd" eller "ganska nöjd"

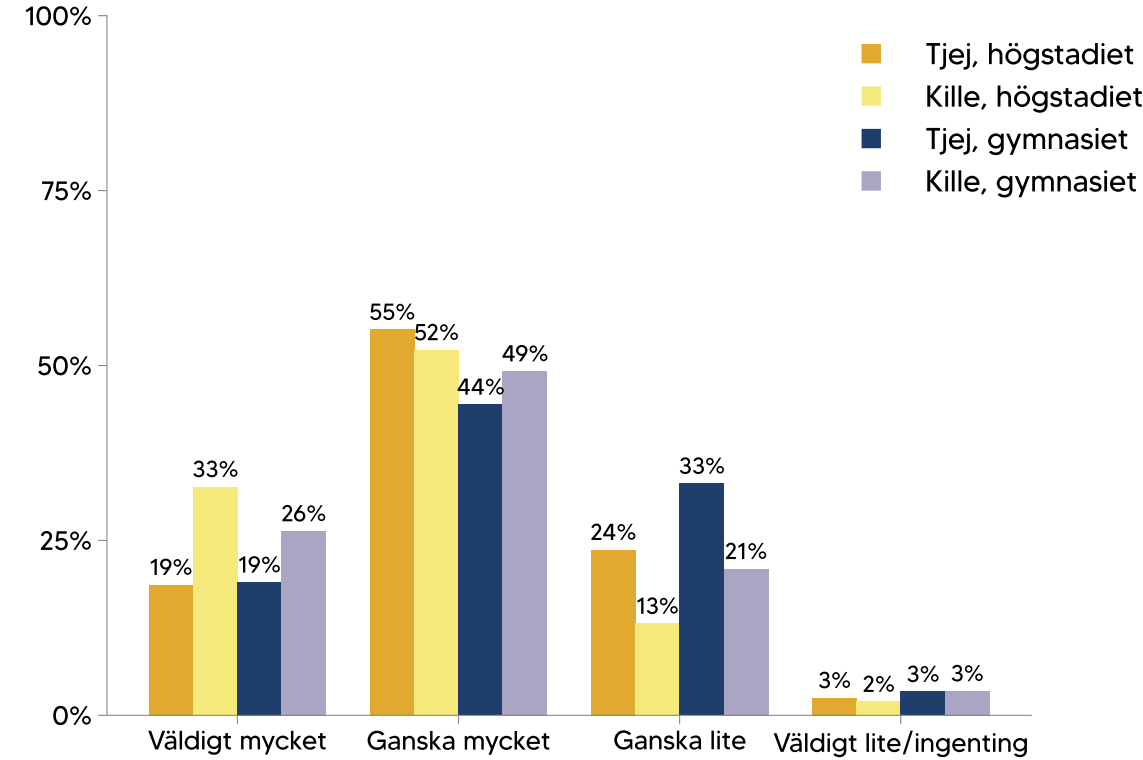
B0a. Andel nöjda med sin fritid: Jämförelse över tid

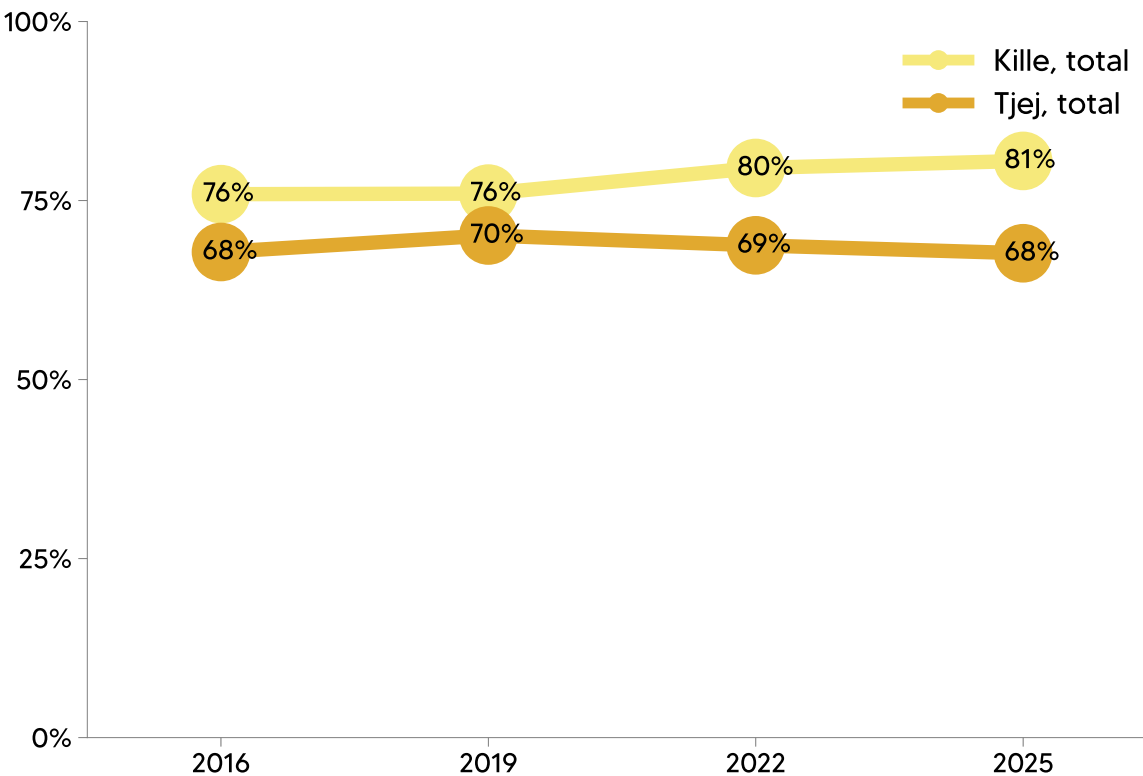
Utbud av fritidsaktiviteter

När det handlar om utbudet av fritidsaktiviteter i kommunen eller hur mycket det finns att göra så framkommer i diagram B1 att tjejerna är mindre nöjda med utbudet än killarna. Högstadiekillarerna är den nöjdaste gruppen, medan gymnasietjejerna är minst nöjda. Andelen nöjda med fritidsutbudet är på liknande nivåer som år 2022, både bland killar och tjejer.

B1. Hur mycket eller lite tycker du att det finns att göra på fritiden?

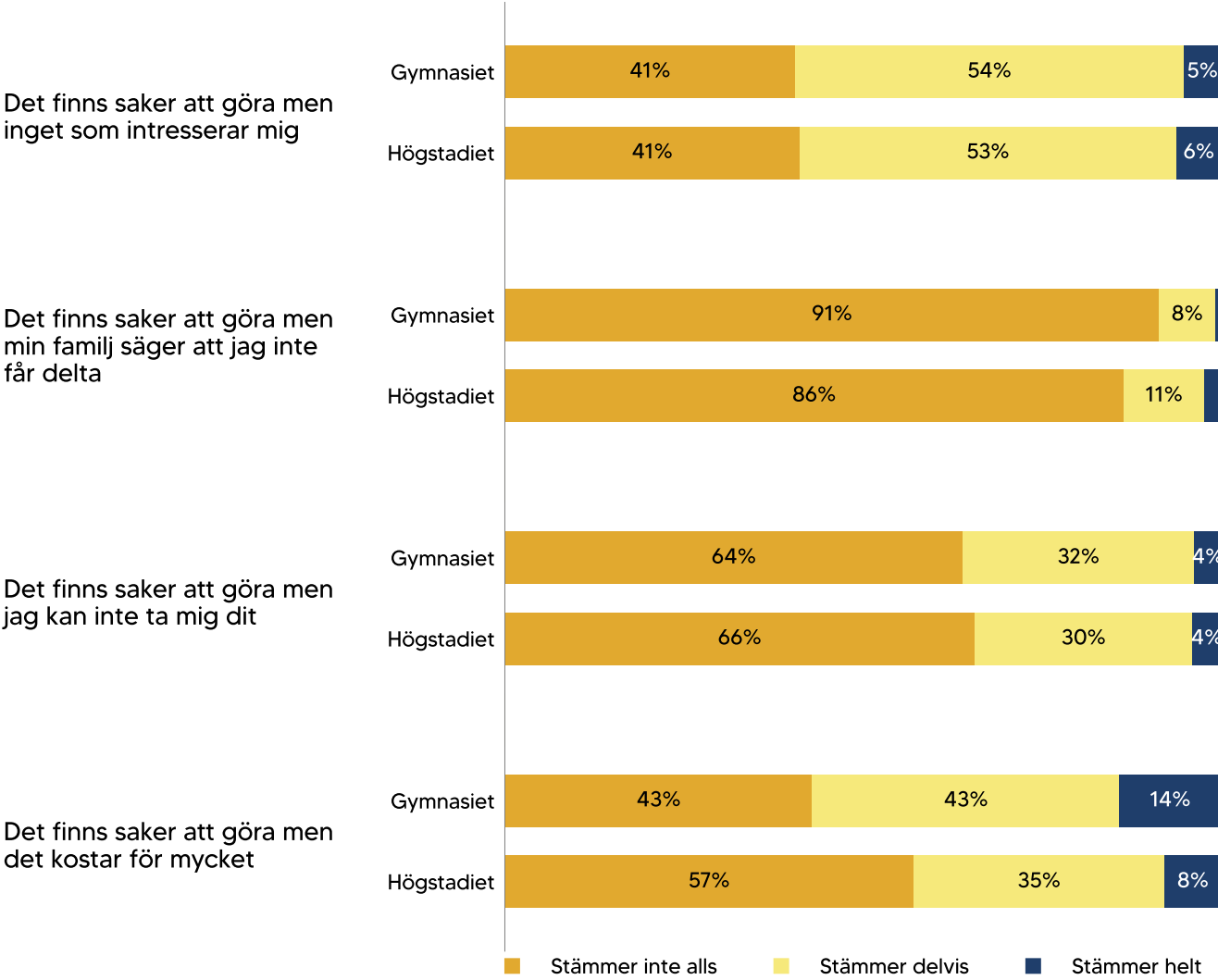
B1a. Andel som svarat att det finns "väldigt mycket" eller "ganska mycket" att göra på fritiden: Jämförelse över tid

Orsaker till att avstå från fritidsaktiviteter

Ungdomarna fick även svara på en fråga om orsaker att avstå från fritidsaktiviteter. Störst andel, både i högstadiet och gymnasiet, svarar att det stämmer helt eller delvis att de saker som finns att göra inte intresserar dem. 59 % av både högstadieungdomarna och gymnasieungdomarna svarar att det finns saker att göra men inget som intresserar dem. Runt 35 % av både högstadieungdomarna och gymnasieungdomarna svarar att det finns saker att göra men som de inte kan ta sig till. Gymnasieungdomarna svarar i högre grad än högstadieungdomarna att det finns saker att göra men som kostar för mycket.

B2. Hur stämmer dessa påståenden in på dig?

Vad ungdomarna gör och hur ofta

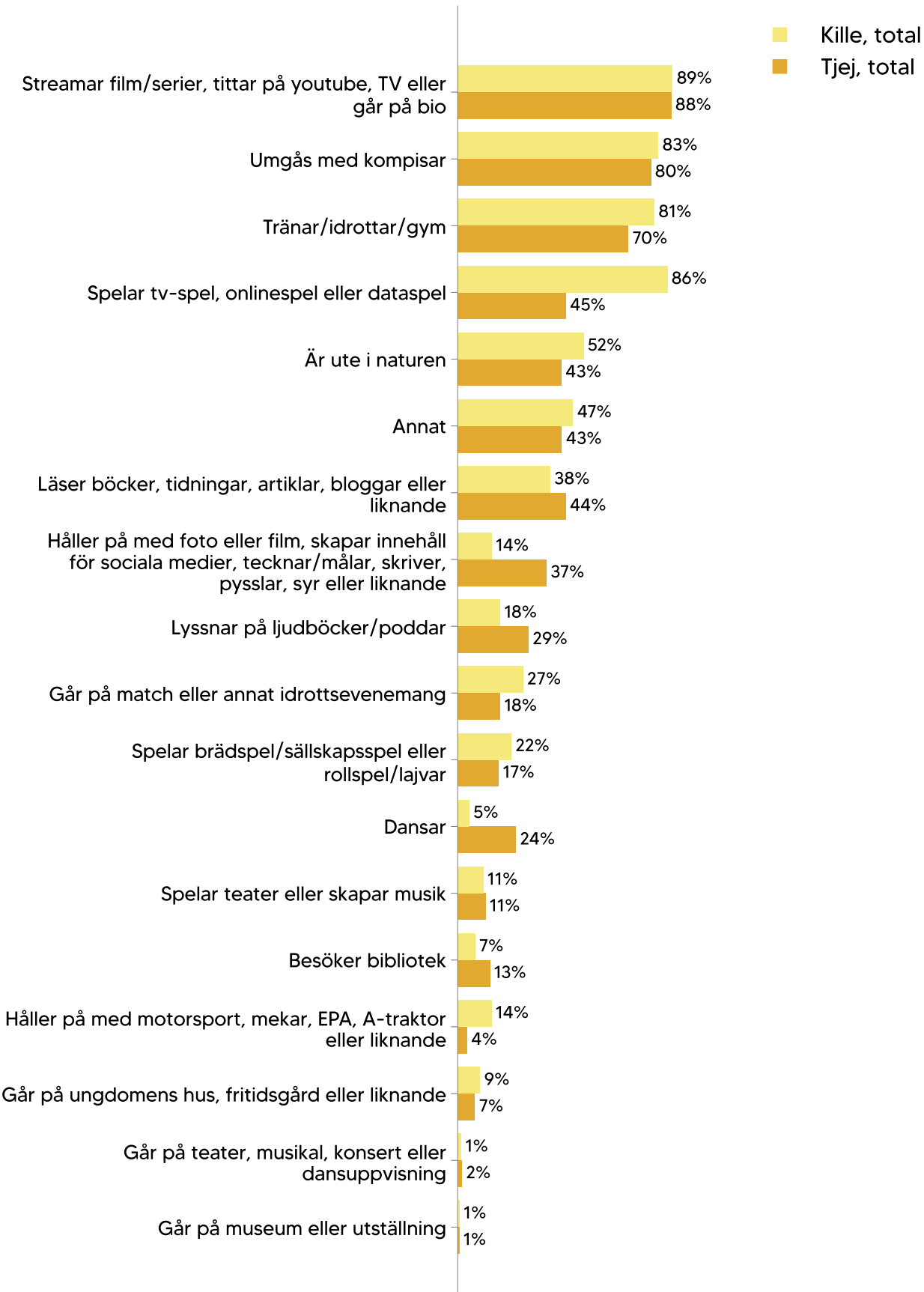
I diagram B3 på följande sida redovisas vilka aktiviteter ungdomarna regelbundet (minst en gång i veckan) sysselsätter sig med. Vad som framgår är att det är vanligt bland både killar och tjejer att streama film/serier, titta på youtube, TV eller gå på bio samt att umgås med kompisar. Det är även vanligt att träna/idrotta/gymma. 81 % av killarna och 70 % av tjejerna svarar att de tränar/idrottar/gymmar minst en gång i veckan.

Vad gäller tv-, data- eller onlinespel syns en tydlig könsskillnad. Bland killarna svarar hela 86 % att de spelar minst en gång i veckan. Motsvarande siffra för tjejerna är 45 %. Tjejer svarar däremot i högre grad än killar att de håller på med foto/film, skapar innehåll på sociala medier, tecknar/målar, skriver, pysslar och syr. Tjejer svarar även i högre grad än killarna att de dansar, läser och lyssnar på ljudböcker eller poddar.

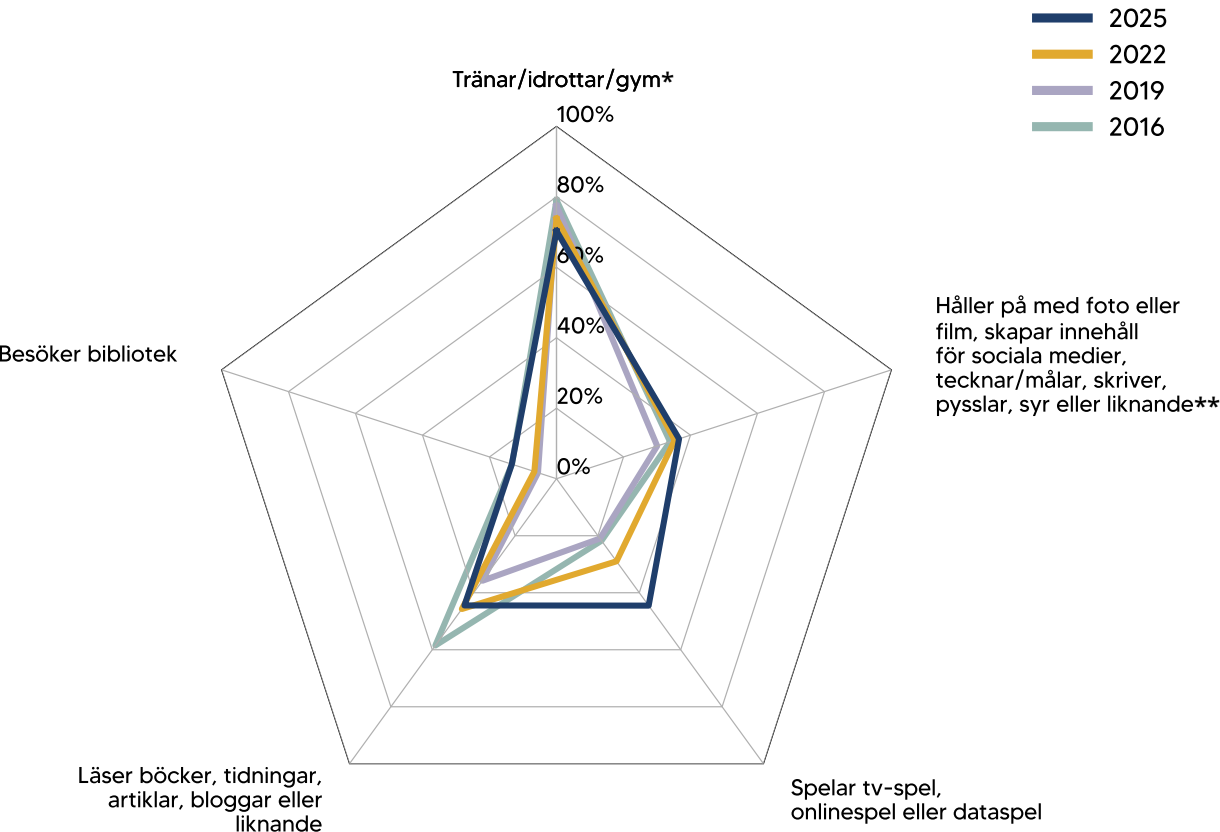
Över tid ser vi bland annat att andelen tjejer som spelar tv-spel, onlinespel eller data-spel har ökat tydligt sedan tidigare år, se diagram B3a på sida 19. Även andelen tjejer som besöker bibliotek har ökat tydligt sedan år 2022.

Även bland killarna syns en viss ökning av andelen som besöker bibliotek jämfört med år 2022. Andelen som håller på med foto/film, skapar innehåll till sociala medier och andra kreativa aktiviteter har också ökat något från år 2022. Andelen som läser har också ökat något från år 2022, men är på en lägre nivå än år 2016, se diagram B3b.

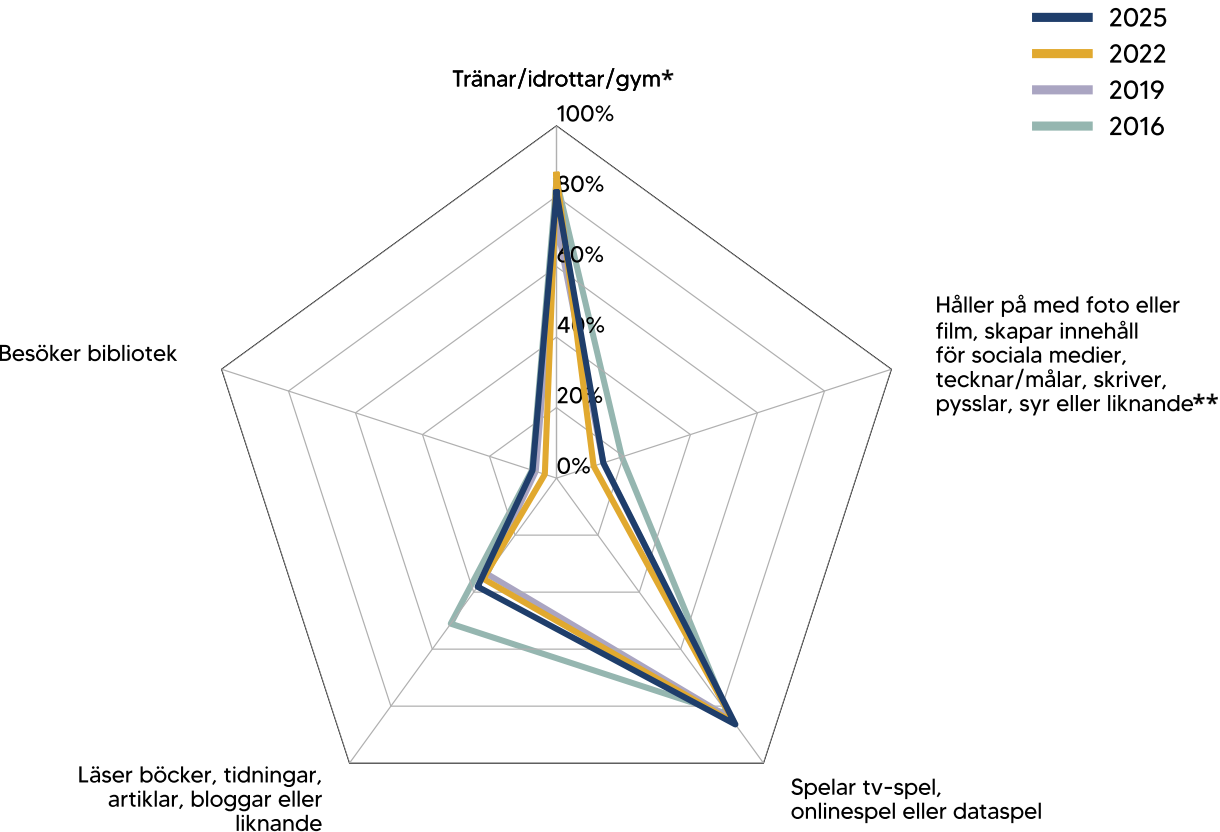
B3. Hur ofta gör du följande saker på din fritid?
Andel som svarat "en gång i veckan" eller oftare

B3a. Fritidsaktiviteter minst en gång i veckan: Jämförelse över tid, tjej

B3b. Fritidsaktiviteter minst en gång i veckan: Jämförelse över tid, kille

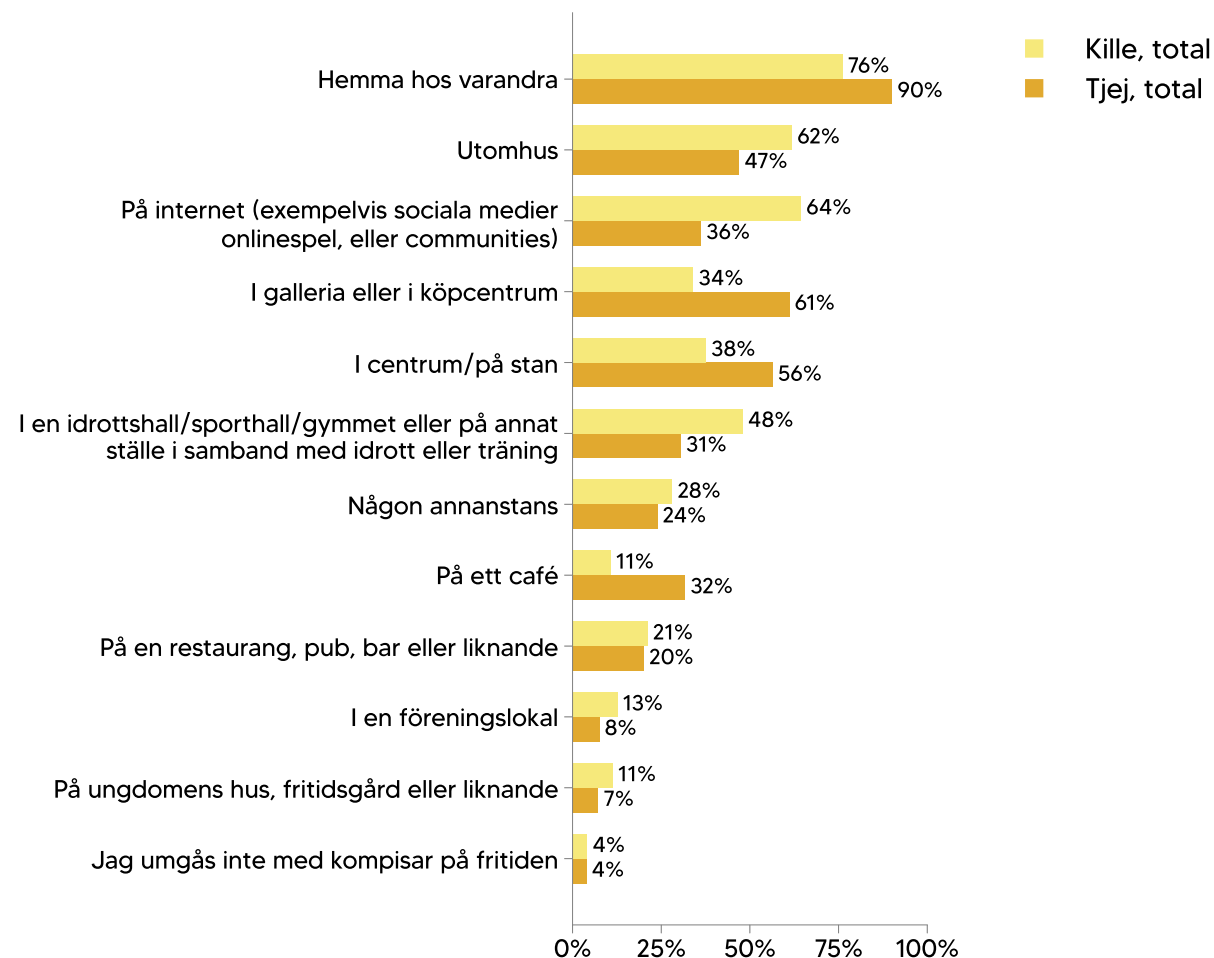

*Före 2022 löd formuleringen "Tränar/idrottat".
**Före 2022 löd formuleringen "Håller på med foto, film, tecknar, målar, skriver, pysslar, syr eller liknande".

Var ungdomarna träffas

När det kommer till var ungdomarna brukar träffa sina kompisar på fritiden är det vanligast att träffas hemma hos varandra. En väldigt hög andel av tjejerna, 90 %, svarar att de brukar träffa sina kompisar hemma hos varandra. Bland killar är motsvarande andel lägre, 76 %. Tjejer svarar även i högre grad än killar att de brukar träffas i galleria/köpcentrum, centrum/på stan eller på ett café. Killarna svarar istället i högre grad än tjejerna att de brukar träffas utomhus, i samband med idrott och på internet/sociala medier.

B4. När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara?

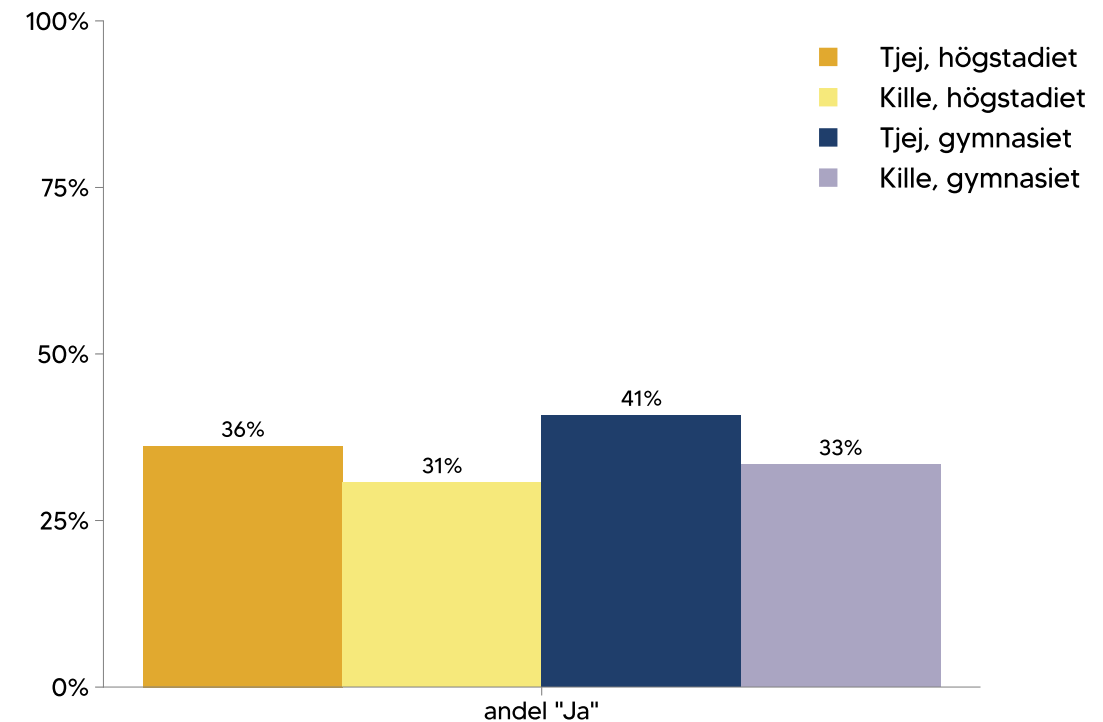

Saknas fritidsaktiviteter?

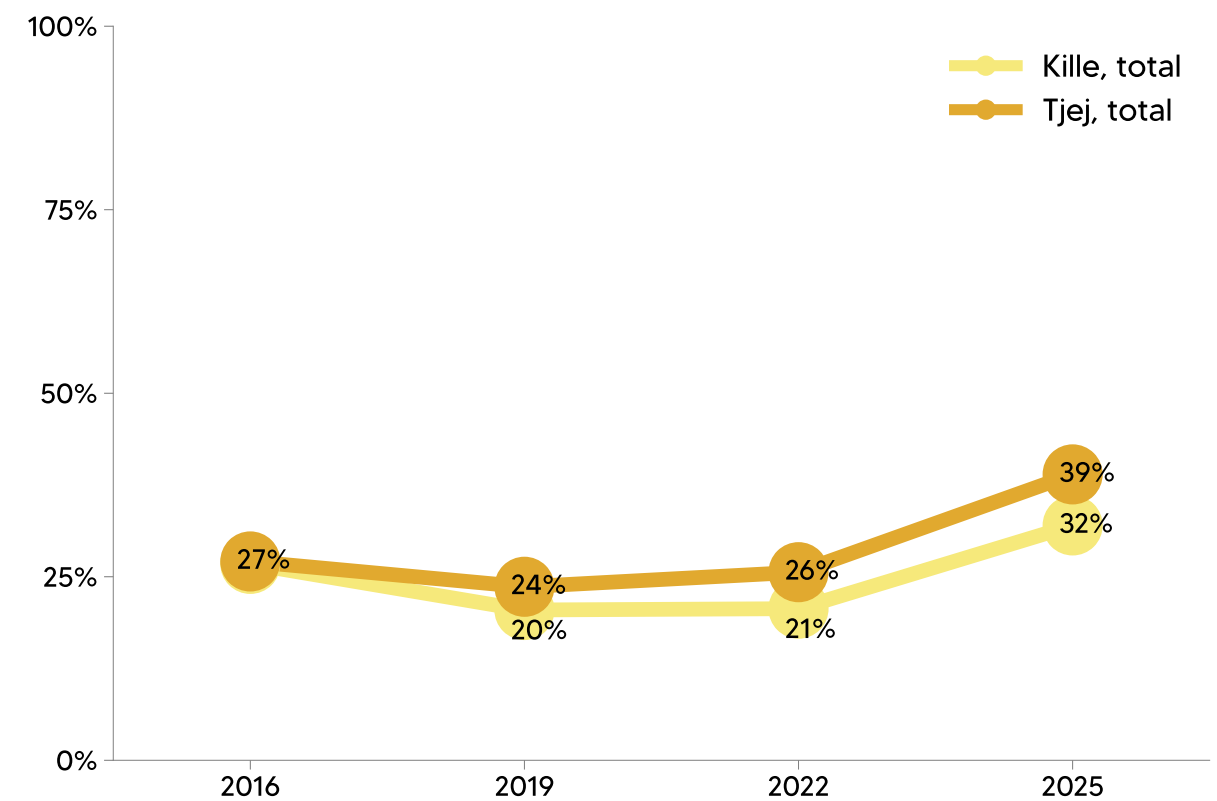
Ungdomarna svarade på en fråga om det saknas fritidsaktiviteter där de bor, se diagram B5 på följande sida. 31-36 % av högstadieungdomarna och 33-41 % av gymnasieungdomarna svarar att de saknar fritidsaktiviteter. Tjejer saknar aktiviteter i högre grad än killar.

Andelen som saknar fritidsaktiviteter har ökat sedan år 2022, både bland killar och tjejer, se diagram B5a.

B5. Tycker du att det saknas fritidsaktiviteter där du bor?

B5a. Andel som saknar fritidsaktiviteter: jämförelse över tid

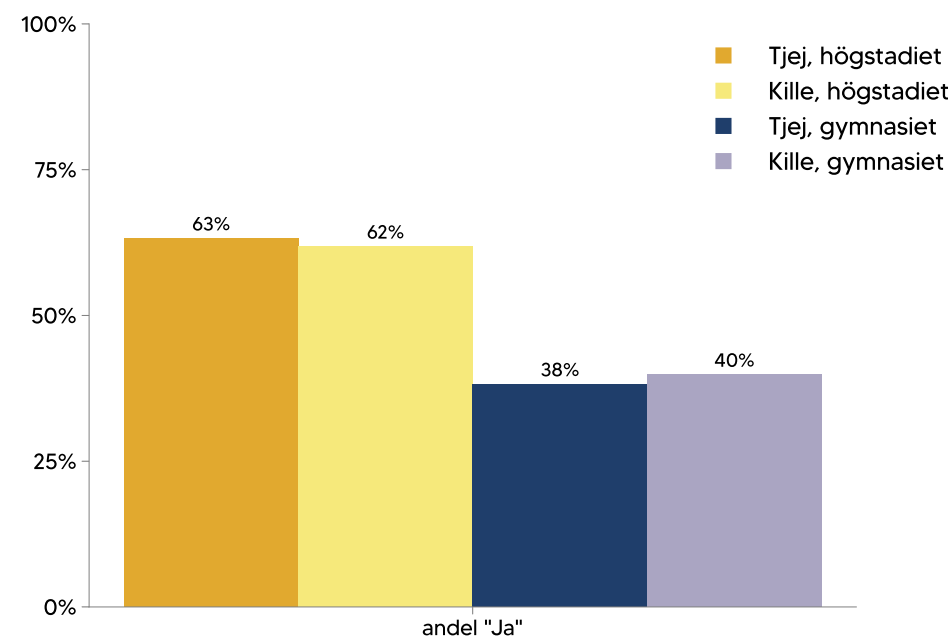

Medlemskap i föreningar

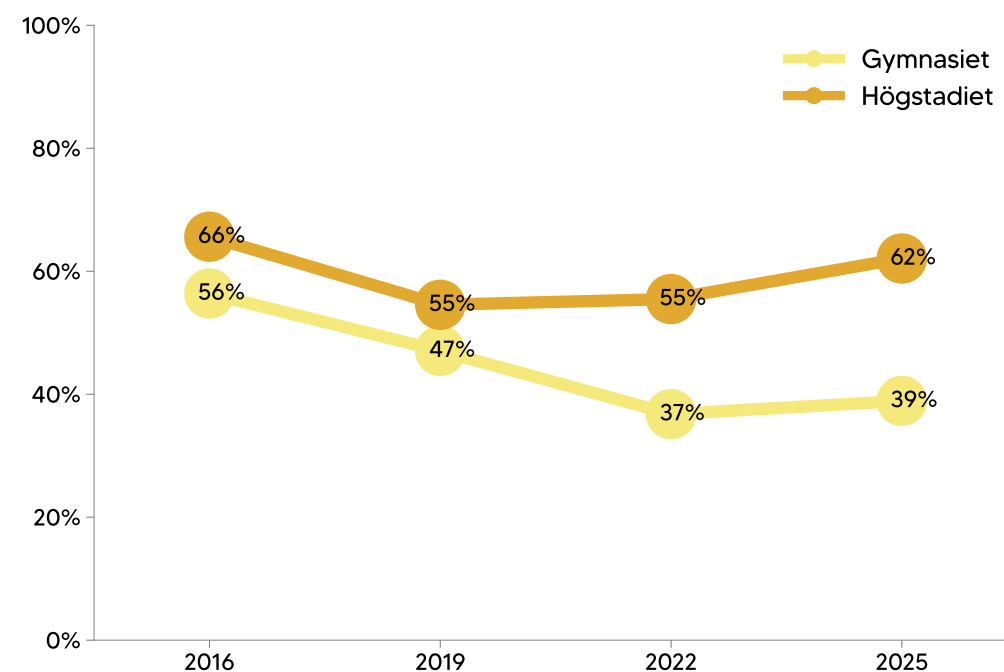
Flertalet studier visar att föreningsengagemanget bland unga minskat över tid. En rapport från MUCF 2023 visar exempelvis att andelen unga som är föreningsmedlemmar har minskat under det senaste decenniet.¹

I Gävle kommun svarar totalt 62 % av högstadieungdomarna och 39 % av gymnasieungdomarna att de är medlemmar i en förening, utan några större könsskillnader. Andelen högstadieungdomar som är medlem i en förening har ökat sedan år 2022 och är på den högsta nivån sedan år 2016. Gymnasieungdomarna är föreningsmedlemmar i liknande grad som år 2022, men i lägre grad än tidigare år.

B6. Är du medlem i någon förening? Andel "ja"

B6a. Andel som är medlem i en förening: Jämförelse över tid

1 MUCF 2023: Ung Idag

Fördjupat om ungas fritid

Det första valda fördjupningsområdet handlar om ungas fritid, eftersom detta är ett prioriterat område i Gävle kommun. Fritiden är en betydelsefull tid för ungdomar, och har även betydelse bland annat för ungas förutsättningar för goda levnadsvillkor, välmående och sociala utveckling.¹ Fritidsaktiviteter tillsammans med andra jämnåriga kan också innebära en betydelsefull gemenskap för många barn och unga. Civilsamhället utgör dessutom ett viktigt skyddsnät för många som lever i utsatthet i hemmet eller i skolan.²

I avsnittet framgick det bland annat att majoriteten av ungdomarna i Gävle är nöjda med sin fritid och utbudet av fritidsaktiviteter. Samtidigt uppger 39 % av tjejerna och 32 % av killarna att de tycker att det saknas fritidsaktiviteter där de bor. Det framgick också att tjejer tycker att det finns ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden i lägre grad än killar.

För att ta reda på vad som samvarierar med ungas syn på fritiden i Gävle kommun har vi i fördjupningen tittat på vilka frågor som samvarierar med ungas nöjdhet med fritiden och utbudet av aktiviteter i kommunen. Att förstå vilka faktorer som samvarierar med ungas syn på sin fritid kan stötta kommuner i arbetet med att utveckla fritidsområdet. Det är dock viktigt att komma ihåg att sambandsanalyserna inte säger något om orsakssamband.

Ekonomiska förutsättningar

Ekonomiska förutsättningar är en faktor som tydligt samvarierar med ungas syn på fritidsutbudet i Gävle kommun. Det framgår att de ungdomar som är missnöjda med sin fritid oroar sig över sina föräldrars ekonomi i högre grad än de som är nöjda. De svarar även i högre grad att det hänt en eller flera gånger att de inte kunnat göra eller köpa något som många andra gör eller köper för att familjen inte haft råd, och är i lägre grad nöjda med sina pengar.

För att analysera gruppen unga som kan vara mer resurssvaga har vi även tagit fram ett index baserat på de tre frågorna om ekonomi³. Sambandsanalyserna visar att resurssvaga unga är mindre nöjda än övriga med sin fritid. De är även mindre nöjda med utbudet av fritidsaktiviteter, och tycker att det saknas fritidsaktiviteter där de bor i högre utsträckning. Därutöver svarar de unga som kan vara mer resurssvaga i högre grad att det finns olika hinder som gör att de inte kan delta i fritidsaktiviteter. Av de unga som kategoriserats som resurssvaga svarar exempelvis 72 % att det stämmer helt eller delvis att det finns saker att göra men som kostar för mycket. Motsvarande andel bland övriga ungdomar är 36 %. Vad gäller ungdomarnas fritidsvanor är skillnaderna överlag små. Resurssvaga unga svarar dock i lägre grad än övriga att de brukar träna, idrotta eller gymma samt vara ute i naturen minst en gång i veckan. Andelen unga som är medlemmar i en förening skiljer sig också. 43 % av de som kategoriserats som resurssvaga är medlemmar i en förening, jämfört med 54 % av övriga.

1 Forte 2023: Fritidens betydelse för ungas psykiska hälsa

2 Bris 2020: "Hållbara liv: Om barnets rättigheter, barns uppväxtvillkor och samhällets ansvar"

3 De som svarat att de är mycket eller ganska missnöjda med sina pengar, att de är mycket eller ganska oroliga för sina föräldrars ekonomi och/eller att det hänt att de inte kunnat köpa saker som många andra i deras ålder gör

Hälsa

En ytterligare faktor som tydligt samvarierar med frågorna om fritid är ungas hälso-tillstånd. Sambandsanalyserna visar att de som tycker att det saknas fritidsaktiviteter där de bor bedömer sin hälsa som sämre än de som inte tycker att det saknas aktiviteter. Av de som saknar fritidsaktiviteter där de bor skattar 63 % sin hälsa som mycket eller ganska bra, jämfört med 76 % av de som inte saknar aktiviteter. I gruppen unga som är missnöjda med sin fritid och/eller tycker att det finns ganska eller väldigt lite att göra på fritiden är skillnaden ännu tydligare. Av de som är missnöjda med sin fritid och/eller fritidsutbudet svarar 47 % att de mår mycket eller ganska bra, jämfört med 76 % av de som är nöjda. De som är missnöjda med fritidsfrågorna svarar också i högre grad att de har regelbundna psykosomatiska besvär, som stress, nedstämdhet och sömnsvårigheter. Det är även mindre vanligt bland de som är missnöjda med fritidsfrågorna att träna så de blir andfådda eller svettiga minst en gång i veckan.

Unga som saknar fritidsaktiviteter

Vi har även tittat på gruppen unga som svarat att de tycker att det saknas fritidsaktiviteter där de bor, och hur de svarat på övriga frågor på fritidsområdet i jämförelse med de unga som inte saknar aktiviteter. Sambandsanalyserna visar att de unga som saknar aktiviteter också är mindre nöjda med sin fritid, och i lägre grad tycker att det finns ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden. De svarar även i högre grad att det stämmer helt eller delvis att det finns saker att göra men inget som intresserar dem, att det finns saker att göra men som kostar för mycket samt att det finns saker att göra men som de inte kan ta sig till. De som saknar aktiviteter är även föreningsmedlemmar i lägre grad än de som inte saknar aktiviteter.

När det kommer till ungas fritidsvanor är skillnaderna överlag små, men vissa skillnader finns. De som saknar aktiviteter brukar träna/idrotta/gymma, vara ute i naturen och gå på match/annat idrottsevenemang minst en gång i veckan i lägre grad än de som inte saknar aktiviteter. Istället är det vanligare bland de som saknar aktiviteter att hålla på med foto eller film, innehåll till sociala medier, teckna/måla med mera, och något vanligare att dansa. När det kommer till var ungdomarna brukar träffa sina kompisar på fritiden är det mindre vanligt bland de som saknar aktiviteter att träffas i samband med idrott eller träning, men mer vanligt att träffas i galleria/köpcentrum eller i centrum/på stan.

Övriga skillnader

Det framgår också att unga med en funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom är mindre nöjda med sin fritid och fritidsutbudet än de som inte har det. Vad gäller andelen som tycker att det saknas fritidsaktiviteter framgår däremot ingen tydlig skillnad. Dock svarar de som har en funktionsnedsättning i högre grad att det stämmer helt eller delvis att det finns saker att göra men som de inte kan ta sig till, som kostar för mycket eller som inte intresserar dem. Detta ligger väl i linje med vad som framkommer i andra studier. En studie från MUCF visar exempelvis att unga som har en funktionsnedsättning är en grupp som i högre grad än andra upplever olika hinder för att ta del av olika typer av fritidsaktiviteter och i lägre grad tar del av idrott genom föreningsverksamhet.⁴ I Gävle skiljer sig dock inte andelen föreningsmedlemmar mellan de som har en funktionsnedsättning och de som inte har det.

⁴ MUCF 2023: Ung idag: En fördjupad bild av ungas fritid

C. Skola

Enligt en rapport av Skolverket bygger framgångar i skolan och undervisningen bland annat på ett kompetent ledarskap, goda relationer mellan lärare och elever samt att lärmiljön är hälsofrämjande på alla nivåer i verksamheten. Att lärmiljön präglas av trygghet och studiero samt är fri från diskriminering och annan kränkande behandling är ytterligare viktiga faktorer för framgångar. Därutöver ska skolan anpassa lärmiljön efter varje elev.¹

De senaste åren har det även kommit en rad publikationer gällande jämställdhet i skolan. Bland annat framkommer att killars skolresultat är avsevärt sämre än tjejers, vilket bland annat förklaras med begränsande normer kring maskulinitet.² Därutöver har det kommit studier som visar att tjejer är mindre trygga i skolan, mår sämre och är mer utsatta för bland annat trakasserier och övergrepp. Flera studier pekar på att lösningen på dessa problem är ett aktivt jämställdhetsarbete i skolorna, där man kontinuerligt utmanar normer kring kön.³

I Lupp-enkäten ställs en rad frågor om hur ungdomarna ser på sin skola – exempelvis hur de trivs, hur de ser på undervisningen och skolmiljön. Lupp-resultatet ger således värdefull information om elevernas syn på vissa aspekter, även om frågorna inte är heltäckande avseende skolsituationen.

¹ Skolverket 2023: Faktorer för framgångsrik skolutveckling

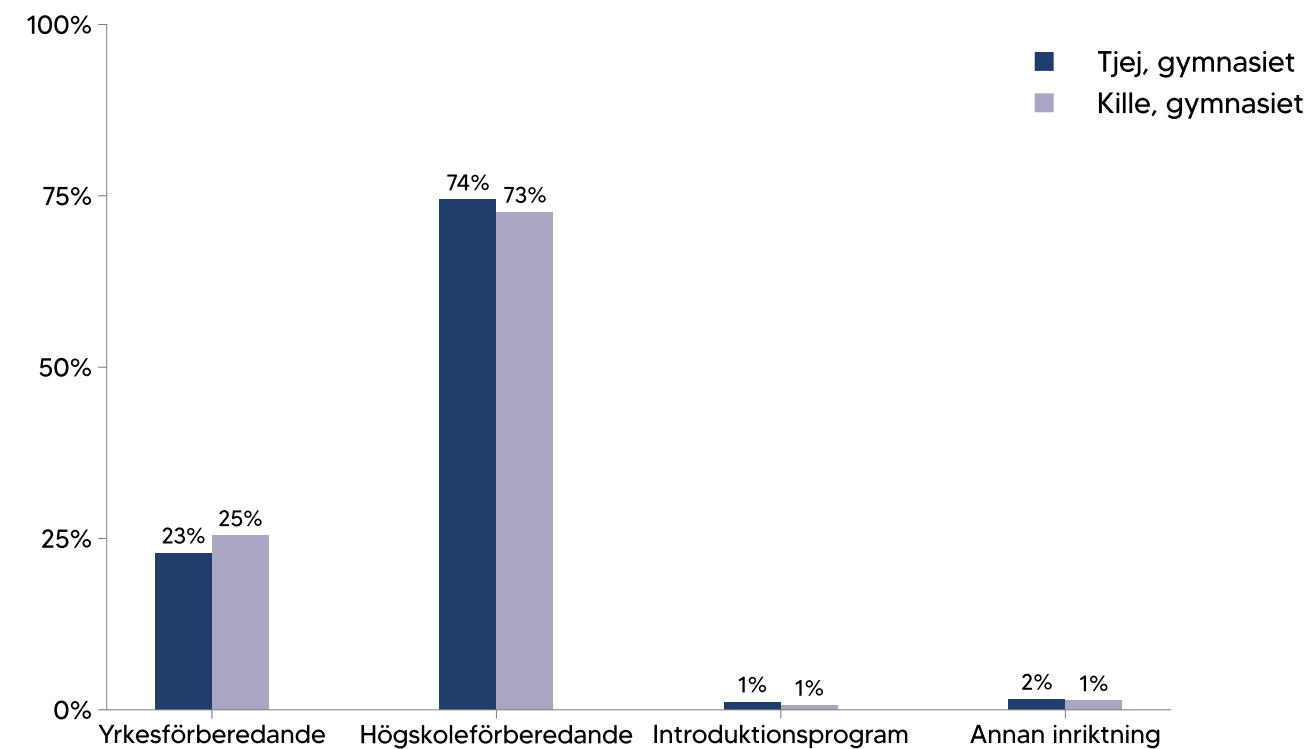
² SKR 2021: Utmaningar för en jämställd skola

³ Skolforskningsinstitutet 2025: Aktivt jämställdhetsarbete i undervisningen

Programinriktning gymnasiet

I diagrammet nedan redovisas gymnasieelevernas programinriktning. En majoritet av både killarna och tjejerna läser ett högskoleförberedande program. 23-25 % läser ett yrkesförberedande program.

C2. Vilken inriktning har ditt gymnasieprogram?

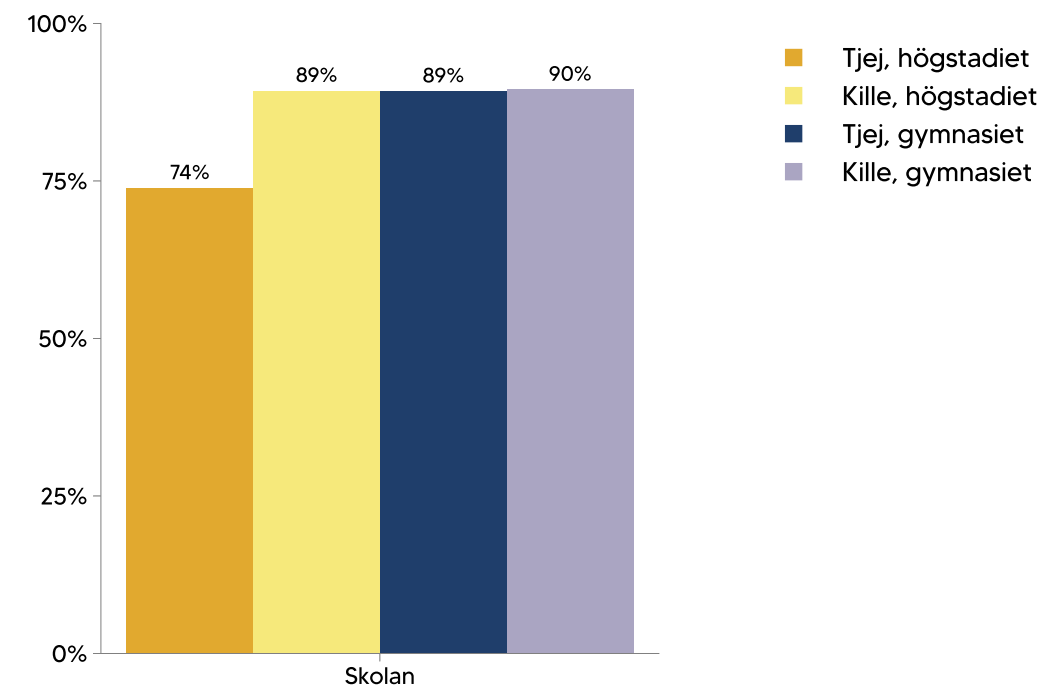

Nöjdhet skola

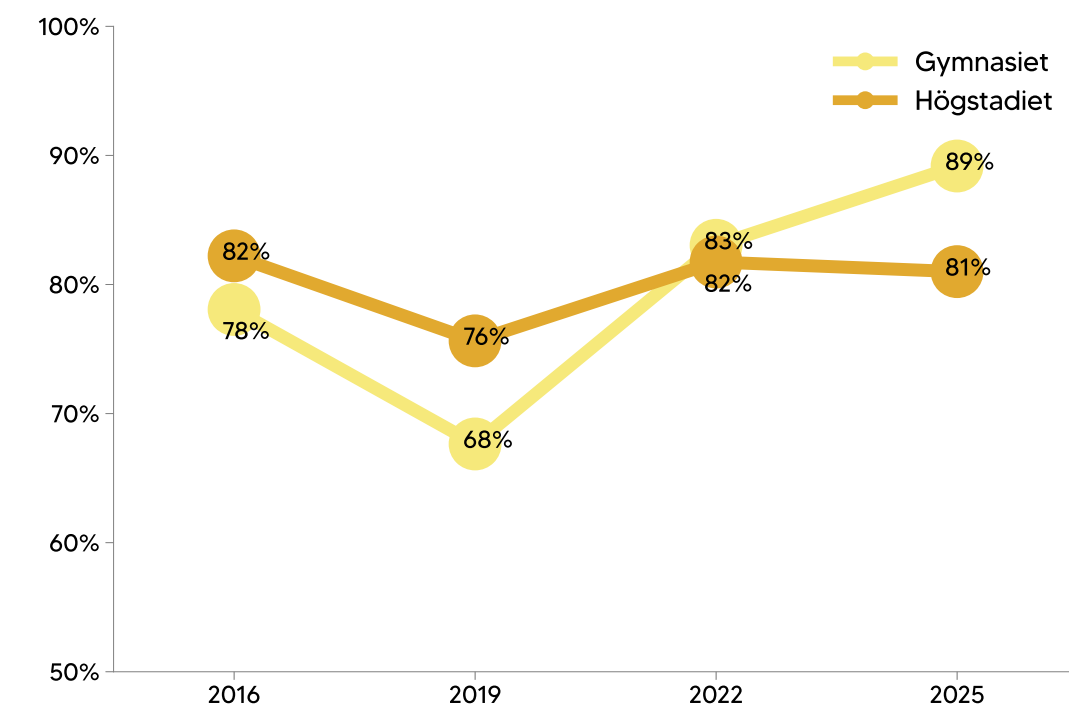
Ungdomarna fick även svara på en fråga om hur nöjda de är med skolan, se diagram C2a på följande sida. Totalt 81 % av högstadieungdomarna och 89 % av gymnasieungdomarna svarar att de är nöjda med skolan. Tjejer i högstadiet är mindre nöjda än killar i högstadiet.

Mellan år 2016 och 2019 minskade andelen nöjda ungdomar både i högstadiet och gymnasiet, se diagram C2b på följande sida. Sedan år 2019 har andelen nöjda gymnasieungdomar ökat tydligt. Högstadieungdomarna är ungefär lika nöjda som år 2022, men mer nöjda än år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

C2a. Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande? Andel "mycket nöjd" eller "ganska nöjd"

C2b. Andel nöjda med skolan: Jämförelse över tid

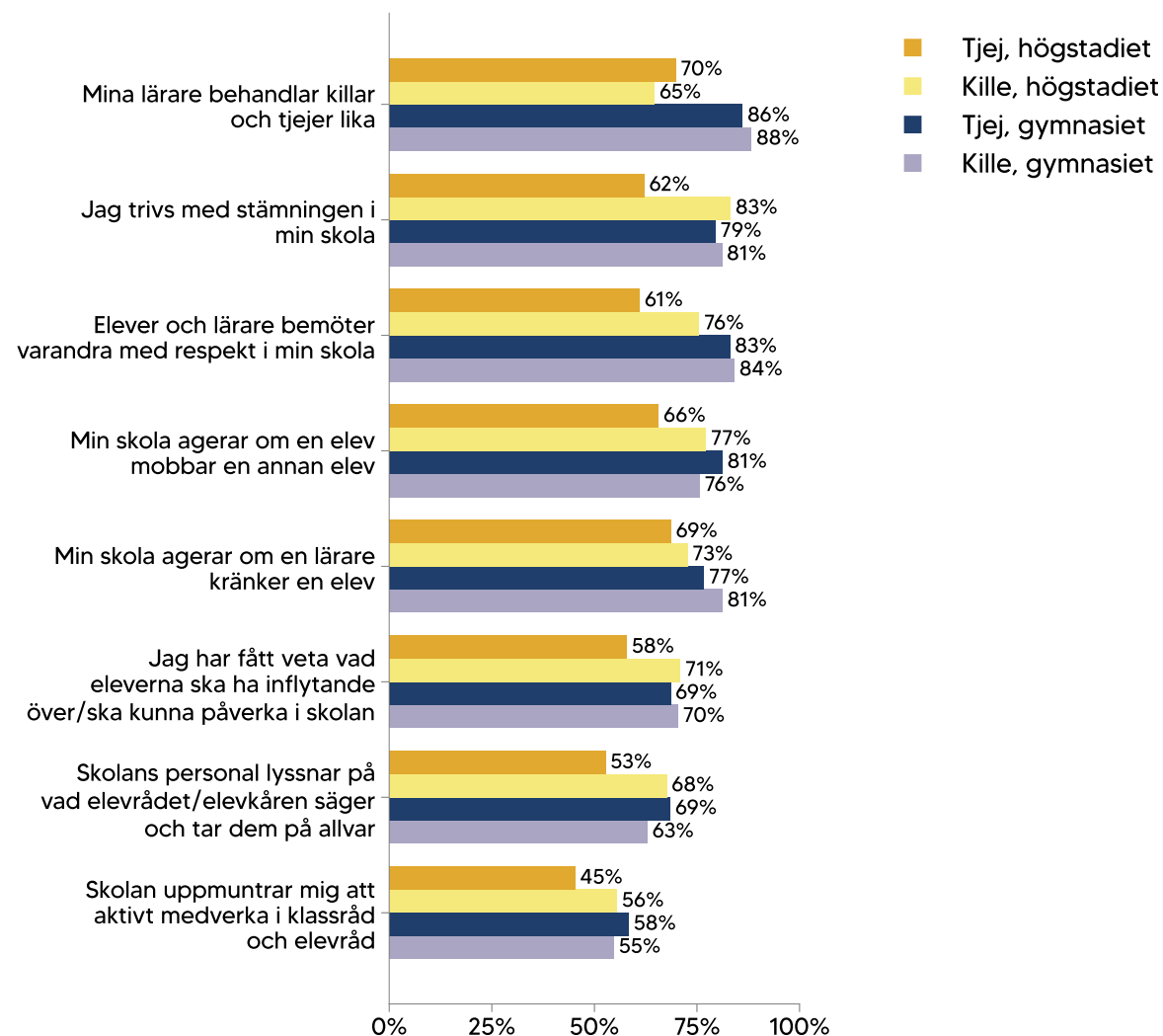
Trivsel och stämning

Hur elever trivs i skolan har ett nära samband med hur de upplever skolmiljön, men det har också ett samband med deras allmänna välbefinnande samt psykosomatiska hälsa.¹ I diagram C3 nedan redovisas andelen som instämmer helt eller till stor del i respektive påstående om trivseln och stämningen i skolan. En andel om mellan 62-83 % instämmer i att de trivs med stämningen på sin skola. Högstadietkillarna trivs bäst, medan högstadietjejerna trivs i lägst utsträckning. En lägre nöjdhet syns generellt bland högstadietjejerna än högstadietkillarna, med undantag för frågan om lärarna behandlar killar och tjejer lika som högstadietjejerna svarar stämmer i något högre grad.

I diagram C3a_1 och C3a_2 på följande sida redovisas frågorna över tid. I högstadiet har det skett en negativ utveckling sedan år 2022 i frågan om lärarna behandlar killar och tjejer lika. I frågan om skolan aktivt uppmuntrar eleverna att medverka i klassråd och elevråd har det istället skett en positiv utveckling sedan år 2022. I gymnasiet har det överlag skett en positiv utveckling sedan år 2022. Den positiva utvecklingen är tydligast i frågorna som rör elevinflytande samt frågan om trivsel med stämningen i skolan.

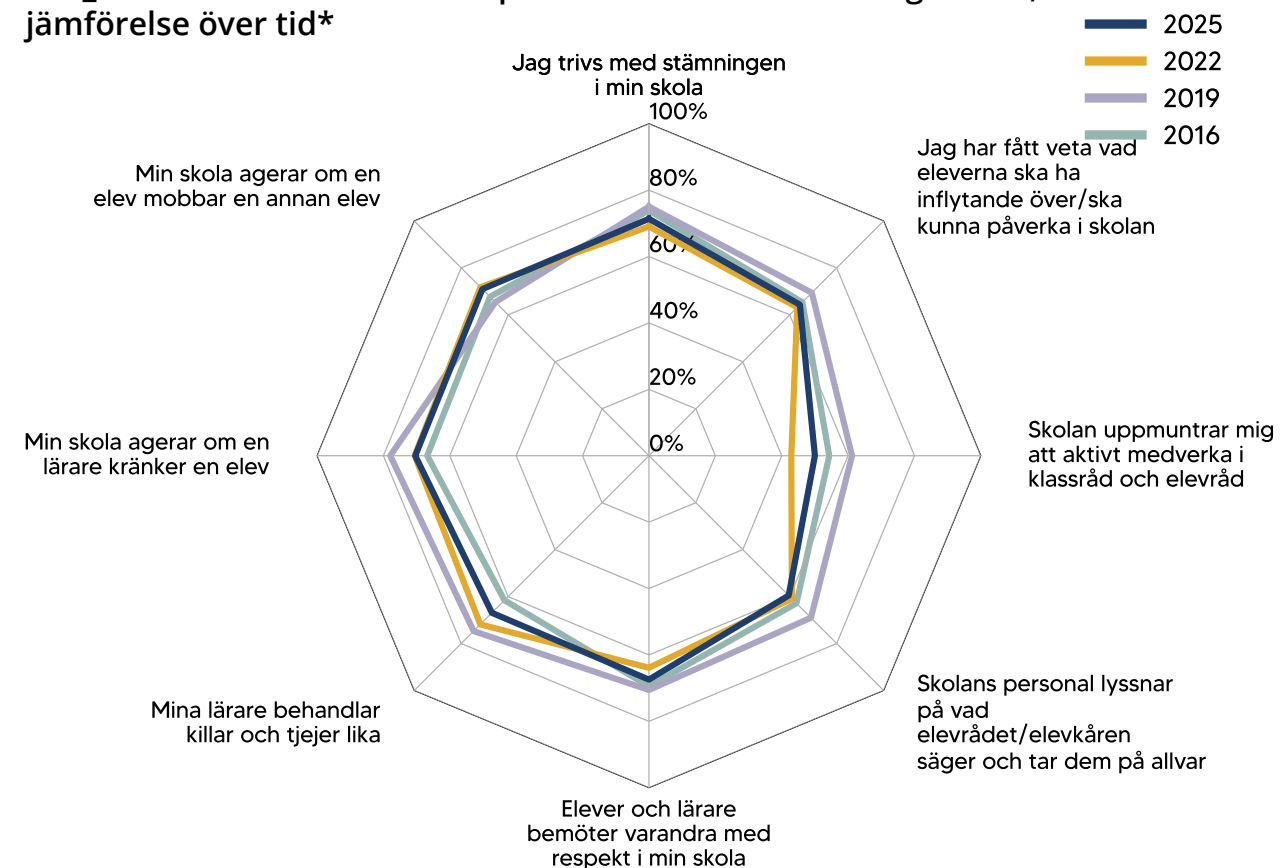
C3. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola? *

Andel som svarat att de "stämmer helt" eller "stämmer till stor del"

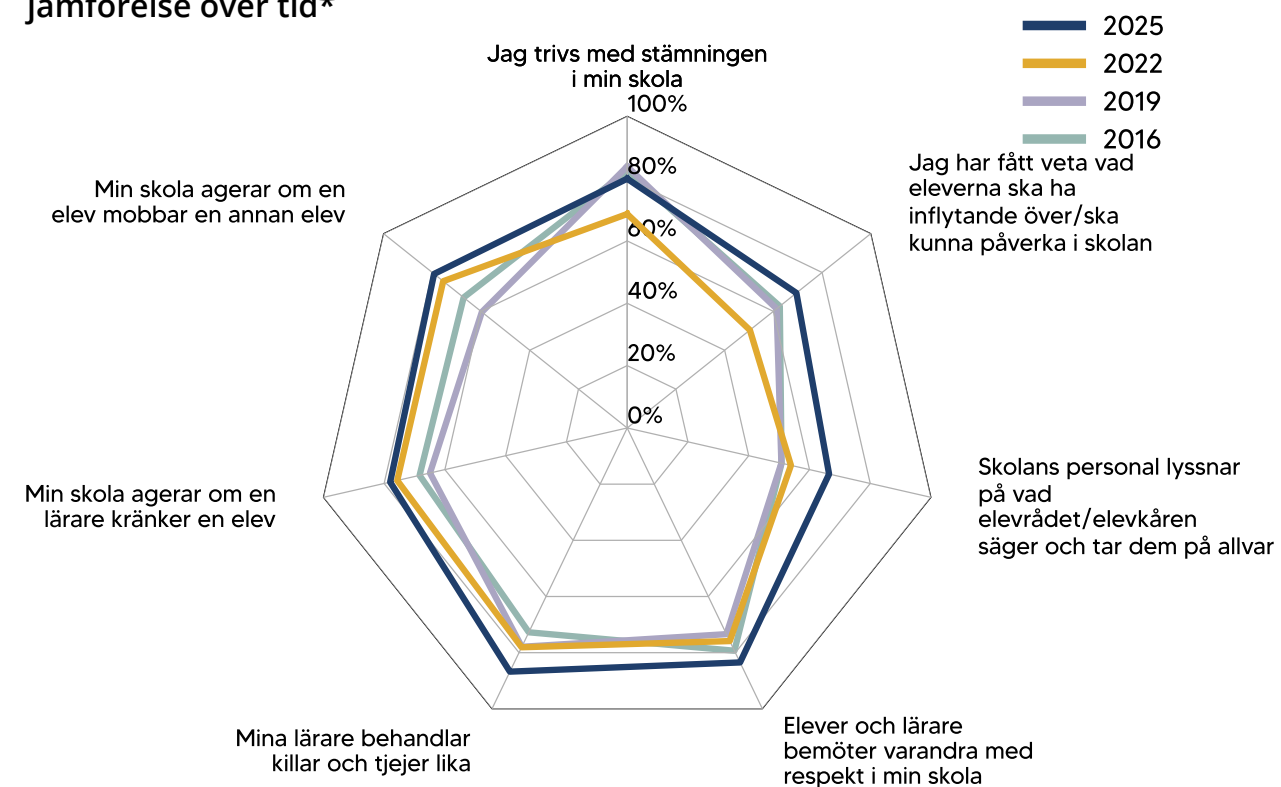
*OBS! Andelen som svarat 'vet ej' är bortplockad ur redovisningen för C3 för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden. Andelen som svarat vet ej varierar stort i frågorna och är mellan 1-37 %.

C3a_1. Andel som instämmer i påståenden om skolan: högstadiet, jämförelse över tid*

*OBS! Andelen som svarat "vet ej" är bortplockad ur redovisningen för C3a_1 för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden. Andelen som svarat vet ej varierar stort i frågorna och är mellan 2-32 %.

C3a_2. Andel som instämmer i påståenden om skolan: gymnasiet, jämförelse över tid*

*OBS! Andelen som svarat "vet ej" är bortplockad ur redovisningen för C3a_2 för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden. Andelen som svarat vet ej varierar stort i frågorna och är mellan 1-49 %.

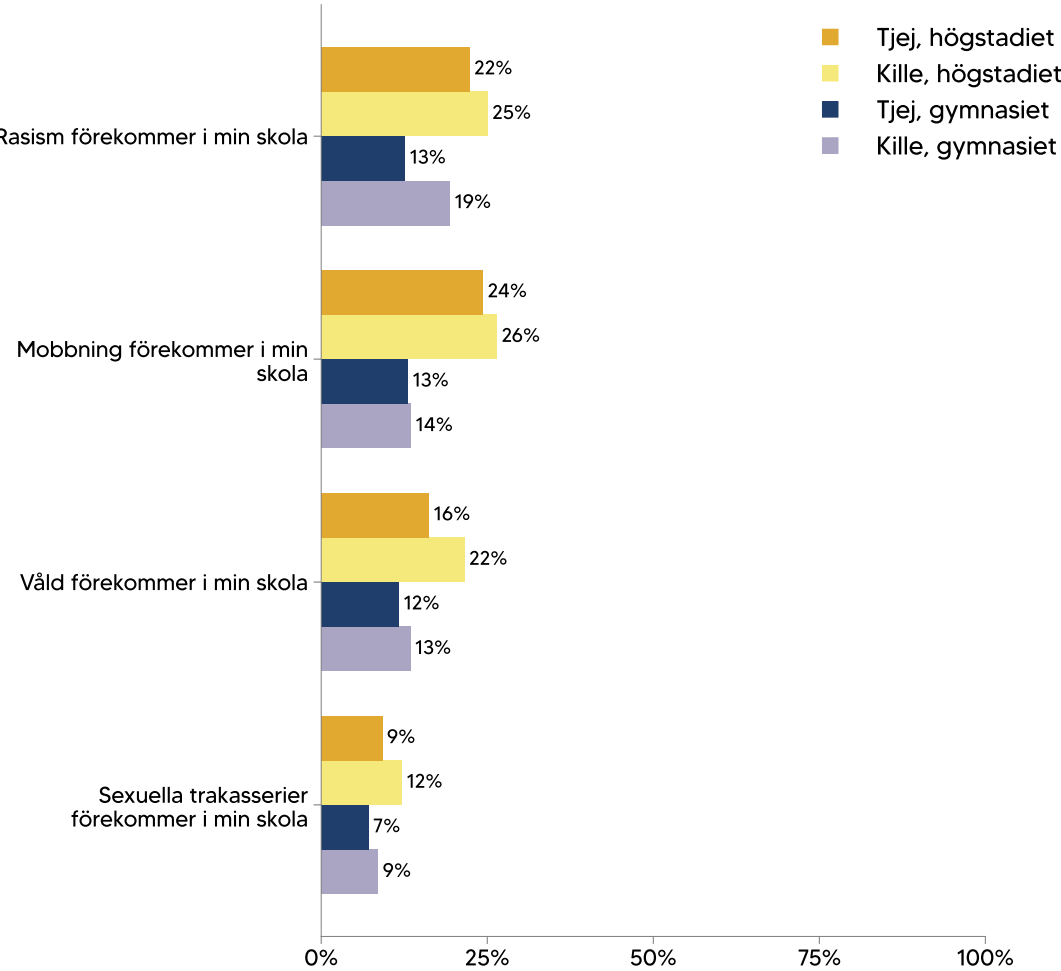
1 Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor 2017-2018

Rasism, våld, trakasserier och mobbning

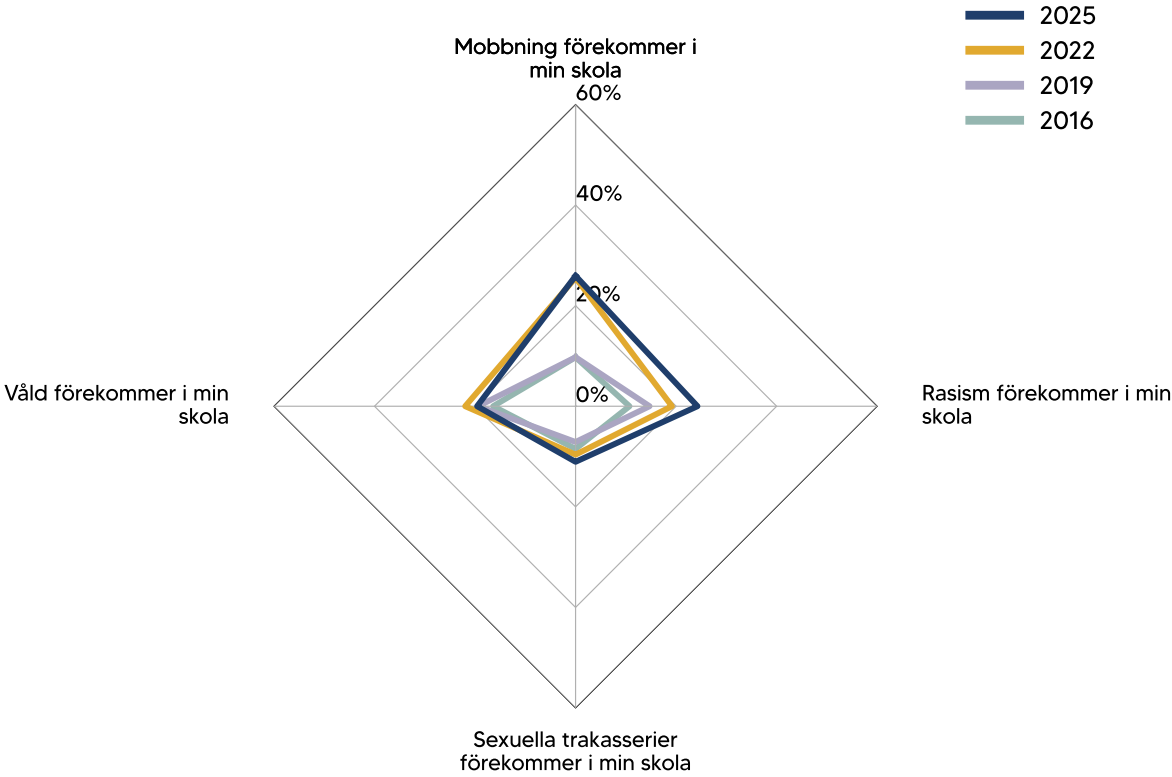
Ungdomarna fick även ta ställning till huruvida rasism, våld, mobbning eller sexuella trakasserier är problem som förekommer på skolan. Vad som framgår är att samtliga problem är mer förekommande på högstadiet än gymnasiet. Mellan 22-26 % av högstadieungdomarna svarar att rasism och/eller mobbning förekommer i skolan. Motsvarande andelar i gymnasiet är 13-19 %. När det kommer till våld svarar 16-22 % av högstadieungdomarna och 12-13 % av gymnasieungdomarna att det förekommer i skolan. 9-12 % i högstadiet och 7-9 % i gymnasiet svarar att sexuella trakasserier förekommer.

I diagram C3c och C3d på följande sida redovisas frågan över tid. Andelen ungdomar som instämmer i att rasism förekommer på skolan har ökat, både i högstadiet och gymnasiet. I gymnasiet har även andelen som svarar att mobbning och våld förekommer ökat sedan år 2022. I högstadiet syns istället en viss minskning av andelen som svarar att våld förekommer jämfört med år 2022.

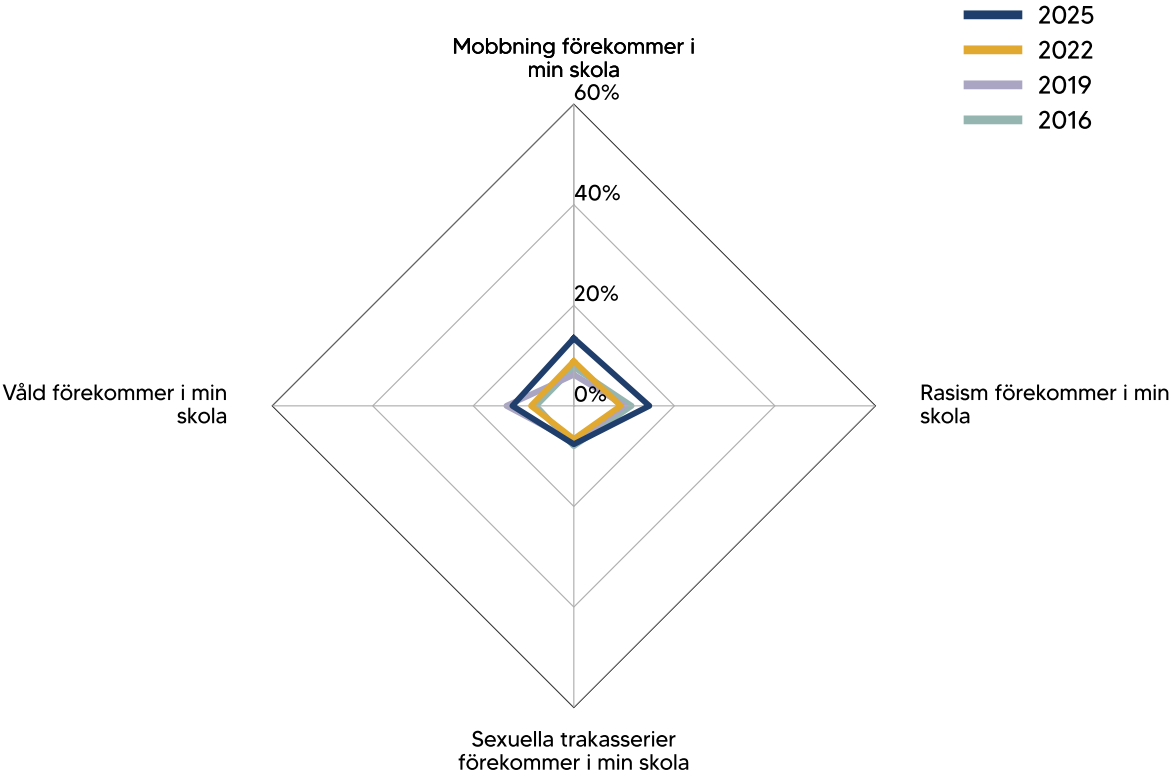
C3b. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola?
Andel som svarat "stämmer helt" eller "stämmer till stor del"

C3c. Andel som instämmer i att problem förekommer på skolan: högstadiet, jämförelse över tid

C3d. Andel som instämmer i att problem förekommer på skolan: gymnasiet, jämförelse över tid

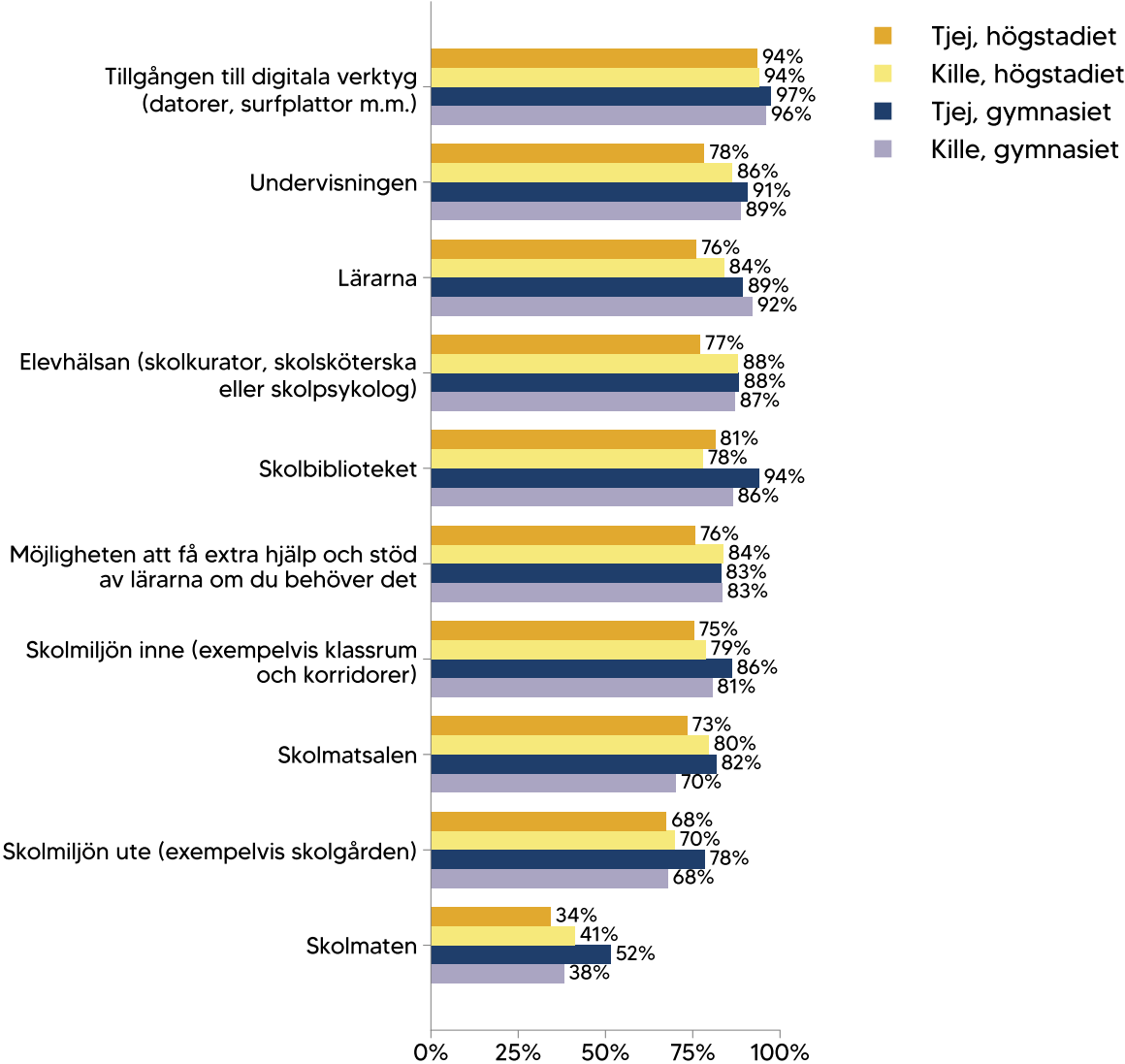
Omdöme skola

Lupp-enkäten innefattar även frågor om en rad centrala aspekter av ungdomarnas skolsituation, såsom skolbiblioteket, skolmiljön, skolmaten, undervisningen, lärarna, elevhälsovården, tillgången till datorer samt möjligheten att få extra hjälp eller stöd. I diagram C4 framgår det att en hög andel, både i högstadiet och gymnasiet, är nöjda med bland annat tillgången till digitala verktyg, undervisningen och lärarna. När det kommer till skolmaten är nöjdheten betydligt lägre, framför allt i högstadiet. 34-41 % av högstadieungdomarna och 38-52 % av gymnasieungdomarna är nöjda med skolmaten. Gymnasietjejerna är mer nöjda med skolmaten än gymnasiekillarna.

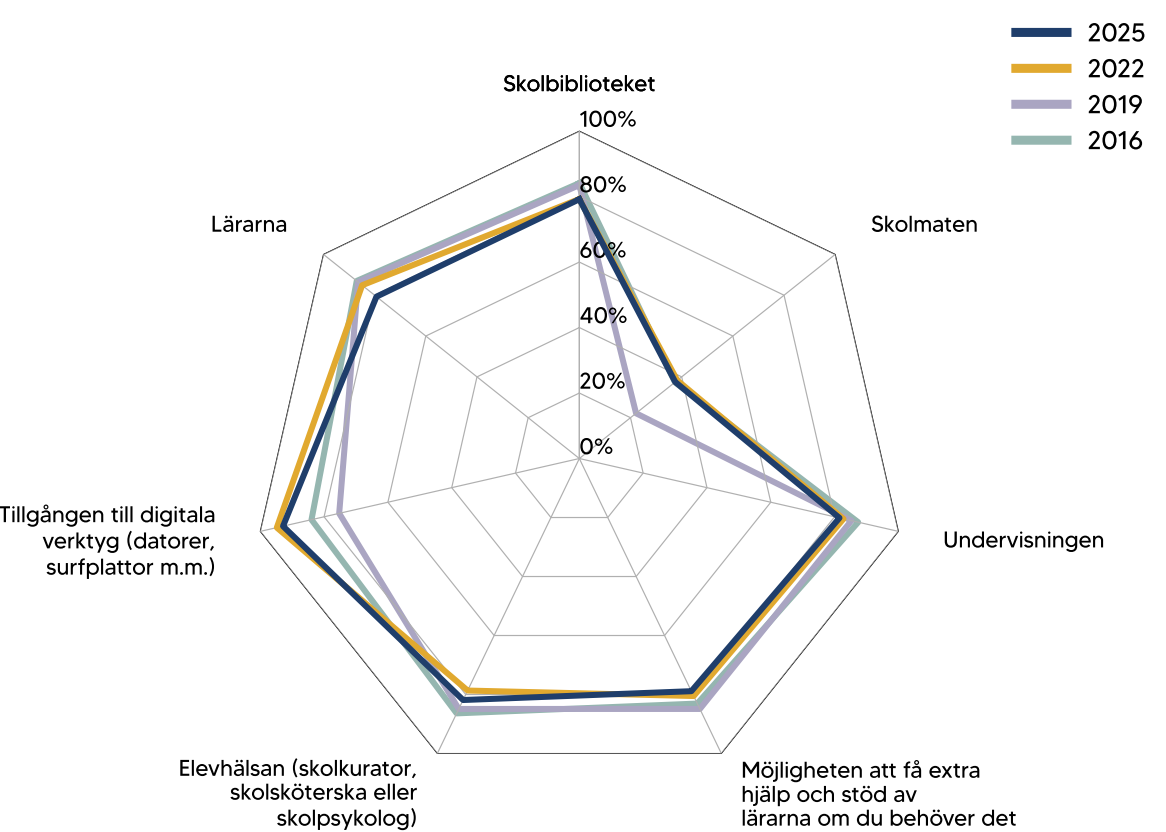
Jämfört med år 2022 är nöjdheten på högstadiet på liknande nivåer i de flesta fall, se diagram C4a på följande sida. Nöjdheten med lärarna har dock minskat. Vid en jämförelse med år 2019 är nöjdheten med skolmaten och tillgången till digitala verktyg på högre nivåer. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

Även i gymnasiet är nöjdheten på liknande nivåer som år 2022 i de allra flesta fall, se diagram C4b. Undantag gäller nöjdheten med skolmaten, som har ökat och är på den högsta nivån någonsin.

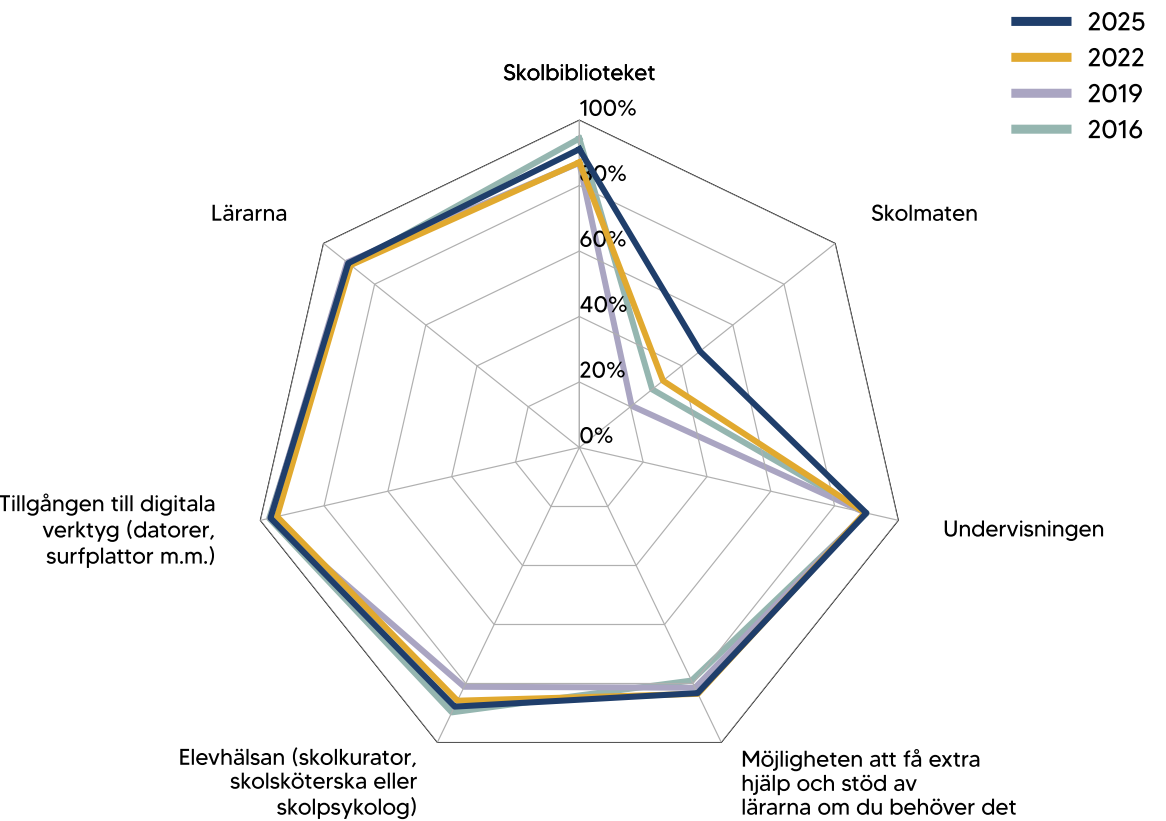
C4. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om...
Andel som svarat "mycket bra" eller "ganska bra"

C4a. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om...: högstadiet,
Andel som svarat "mycket bra" eller "ganska bra": Jämförelse över tid

C4b. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om...: gymnasiet,
Andel som svarat "mycket bra" eller "ganska bra": Jämförelse över tid

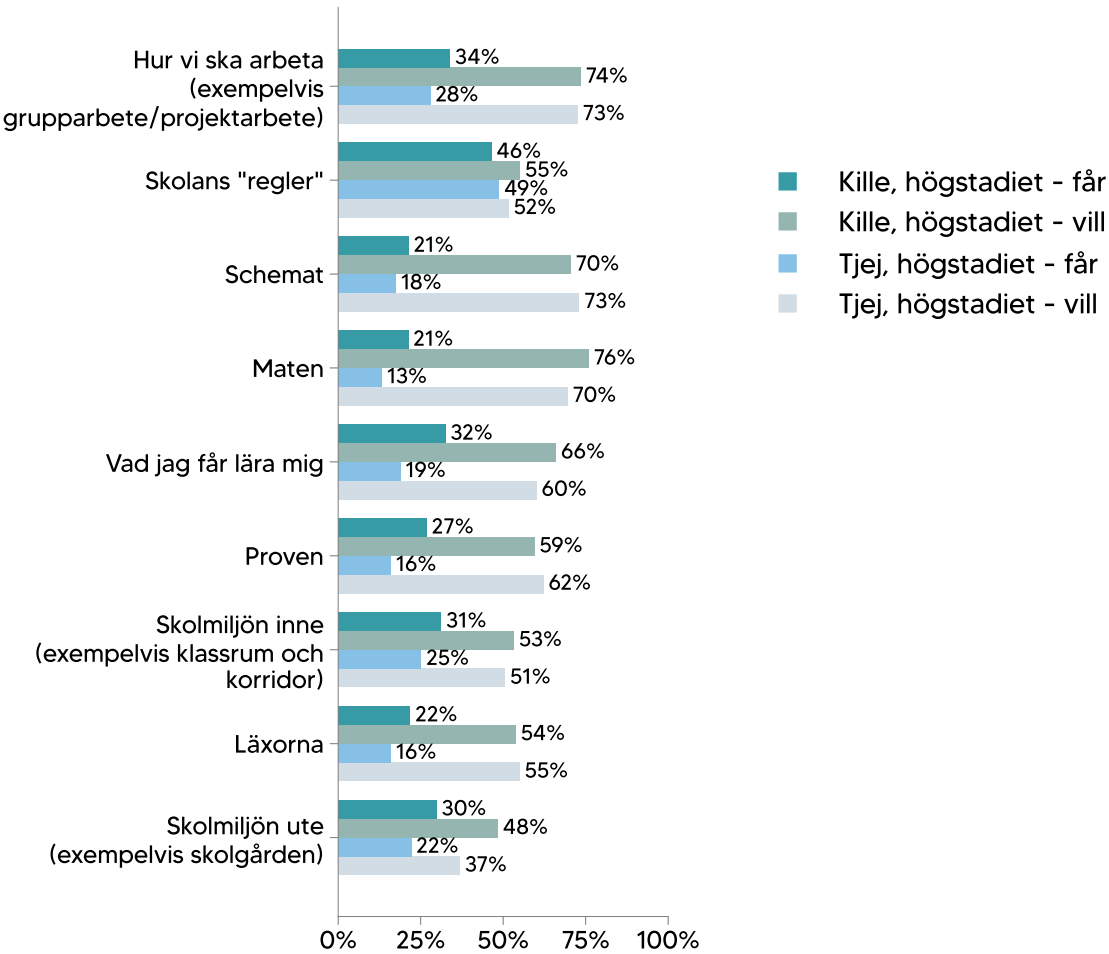
Elevinflytande

Lupp-enkäten innehåller ett antal frågor som rör elevinflytande. Ungdomarna svarade på frågor om hur mycket de skulle vilja vara med och bestämma i skolan och hur mycket de anser att de får bestämma i dagsläget. Delaktighet i skolan är centralt för alla elevers lärande och utveckling, och bidrar även till bland annat trygghet och motivation.¹ I Gävle kommun ser vi att andelen unga som vill påverka är relativt hög både i högstadiet (se diagram C5a) och gymnasiet (se diagram C5b på följande sida). Andelen som anser att de får vara med och påverka är lägre. Högstadiekillarna svarar i högre grad än högstadietjejerna att de får vara med och bestämma om olika saker.

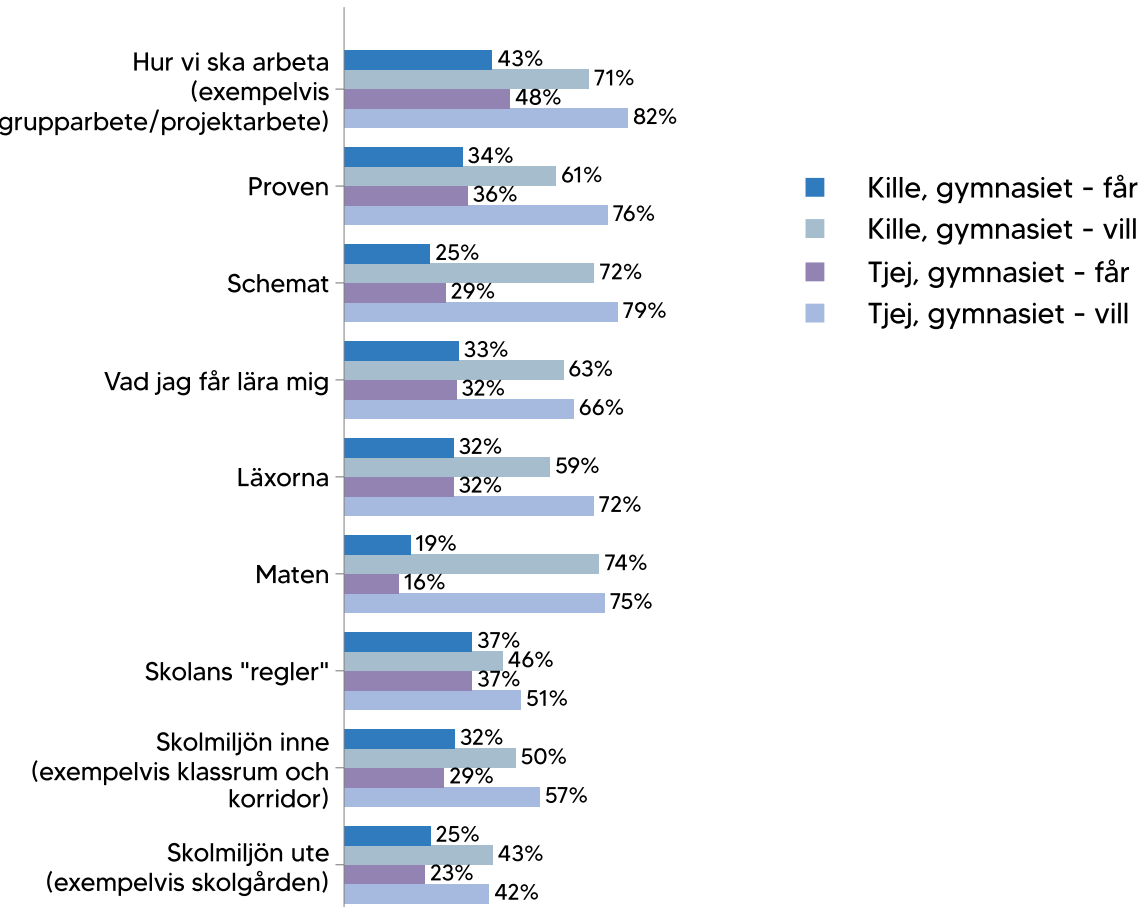
Hur eleverna ska arbeta i skolan är det som gymnasieungdomarna anser att de i högsta grad får vara med och bestämma om. Högstadieungdomarna anser i högst grad att de får vara med och bestämma om skolans "regler". Hur eleverna ska arbeta är även det som gymnasieungdomarna vill påverka i högst grad. Högstadieungdomarna vill i högst grad påverka hur de ska arbeta, schemat och maten.

I diagram C5c framgår det att andelen i högstadiet som upplever att de får vara med och bestämma om skolmiljön inne har ökat sedan år 2022. I övrigt är resultatet relativt oförändrat från år 2022, men i flera fall på lägre nivåer än år 2016-2019. I gymnasiet har det upplevda inflytandet ökat i samtliga frågor sedan år 2022, se diagram C5d.

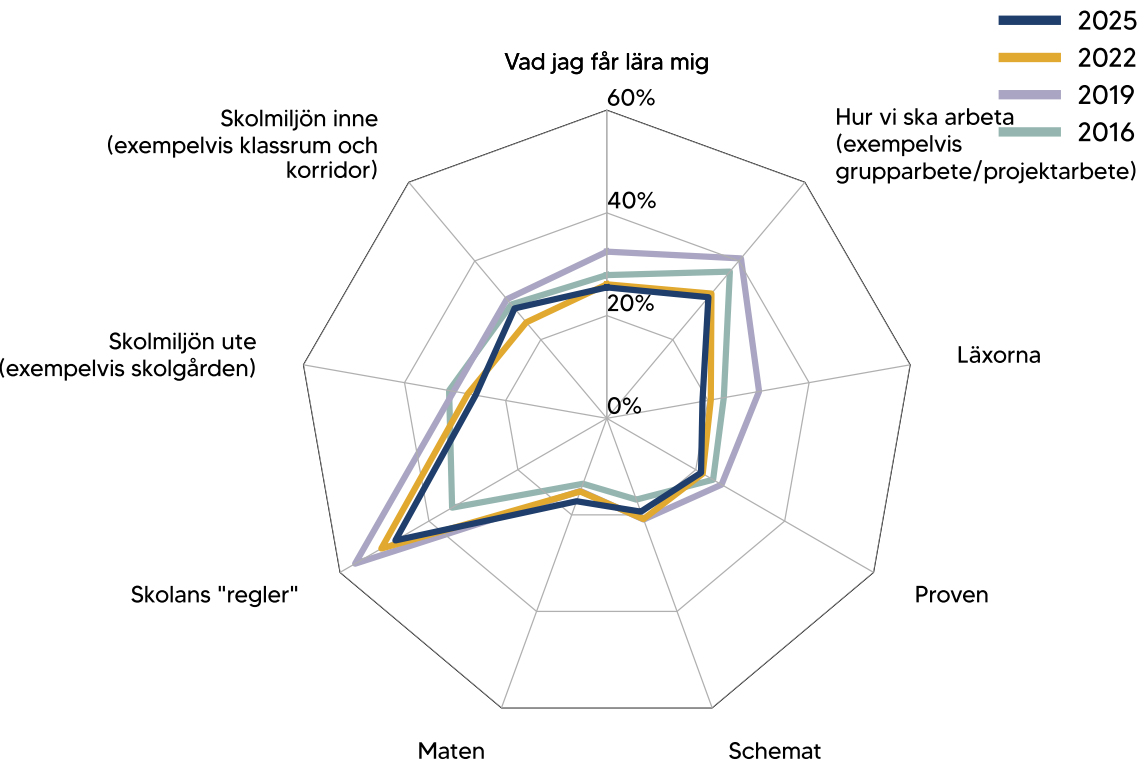
C5a. Högstadiet: Hur mycket eller lite vill/får du som elev vara med och bestämma om följande? Andel som svarat "våldigt mycket" eller "ganska mycket"

C5b. Gymnasiet: Hur mycket eller lite vill/får du som elev vara med och bestämma om följande? Andel som svarat "våldigt mycket" eller "ganska mycket"

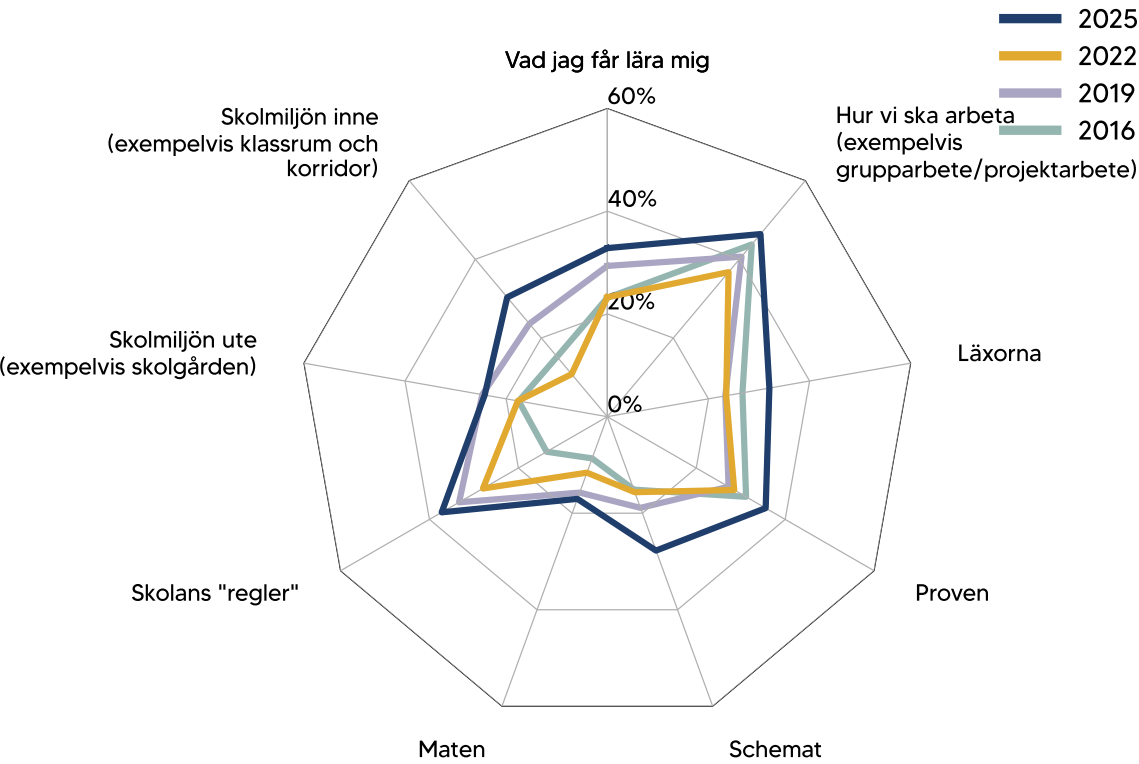

C5c: Andel som upplever att de får vara med och bestämma om följande: högstadiet, jämförelse över tid

¹ Skolinspektionen 2018: Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen

C5d: Andel som upplever att de får vara med och bestämma om följande: gymnasiet, jämförelse över tid

D. Politik och samhälle

I aktuell forskning både i Sverige och andra demokratier finns det oenigheter om ungas engagemang. En del menar att unga tappat både intresset och tron på möjligheten att påverka. Andra menar istället att unga förvisso väljer traditionella former för inflytande i lägre utsträckning, men att de istället engagerar sig på andra sätt.¹

I en rapport från MUCF konstateras att det finns ett högt och stabilt samhällsengagemang bland unga.² I den senaste demokratiutredningen framkom att man inte heller kan se skillnader mellan äldre och unga avseende intresse för politik och samhälle. Däremot röstar unga i lägre utsträckning än äldre, och det är mindre vanligt bland unga att vara medlemmar eller aktiva i politiska partier eller föreningar. Samtidigt är det en större andel unga än äldre som uppger att de deltar i andra politiska aktiviteter, exempelvis demonstrationer. Jämfört med äldre är ungas engagemang dock mer individualiserat och många väljer bort organiserade aktiviteter. Slutsatsen enligt flera studier är således att unga inte är mindre politiskt aktiva än äldre, däremot deltar de på andra sätt.³

Förutsättningarna för unga att delta och påverka är dock ofta sämre på grund av bland annat ålder, utbildning och erfarenhet. Trösklarna för deltagande kan därmed vara högre.⁴ För att sänka trösklarna för engagemang bland unga är det bland annat viktigt att det finns kontaktytor mellan unga och organisationer samt att unga har kunskap om olika vägar att kanalisera samhällsengagemang.⁵ Samhället och kommunen får därför en väldigt viktig roll i att stötta unga i dessa frågor.

1 Forte 2022: Ungas organisering och politiska deltagande. En kunskapsöversikt.
2 MUCF 2024: En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet
3 MUCF 2019: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå
4 MUCF 2021: Vilja att förändra
5 MUCF 2021: Fokus 21: Om ungas samhällsengagemang

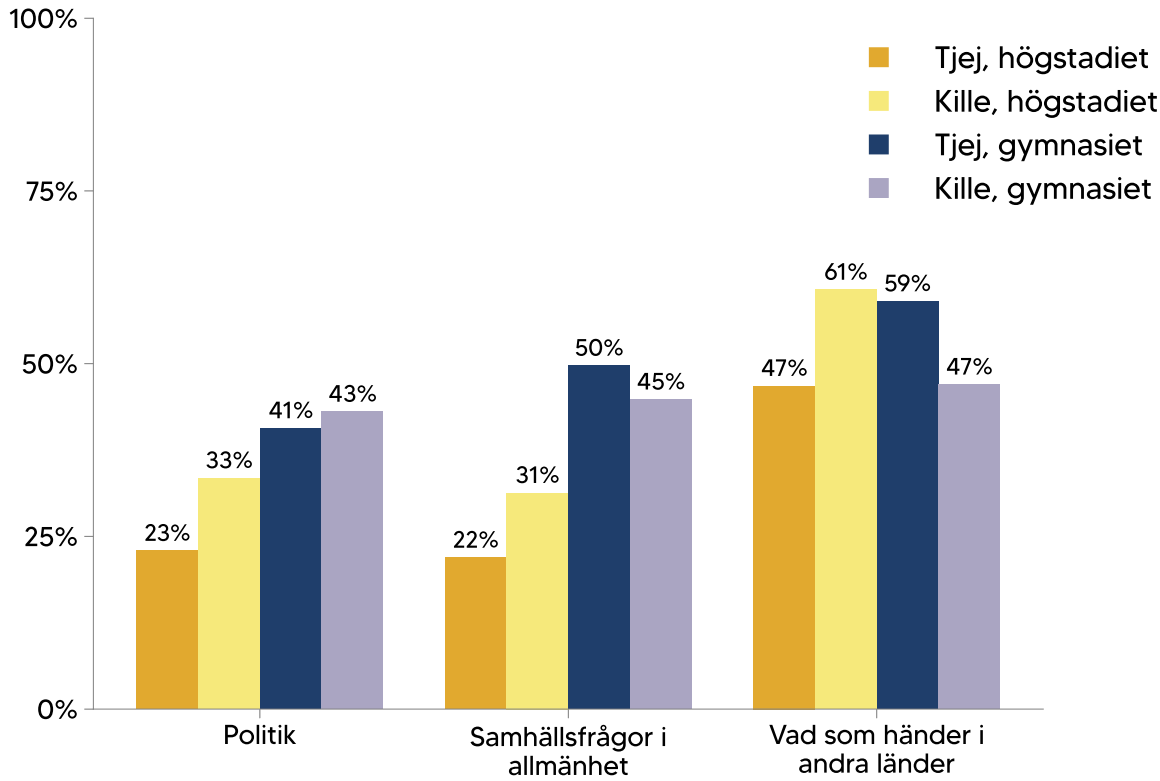
Intresse för olika frågor

Ungdomarna i Gävle kommun svarade på frågor om hur intresserade de är av politik, samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder, se diagram D1 nedan. Är man intresserad är också sannolikheten större att man engagerar sig aktivt i samhället.¹

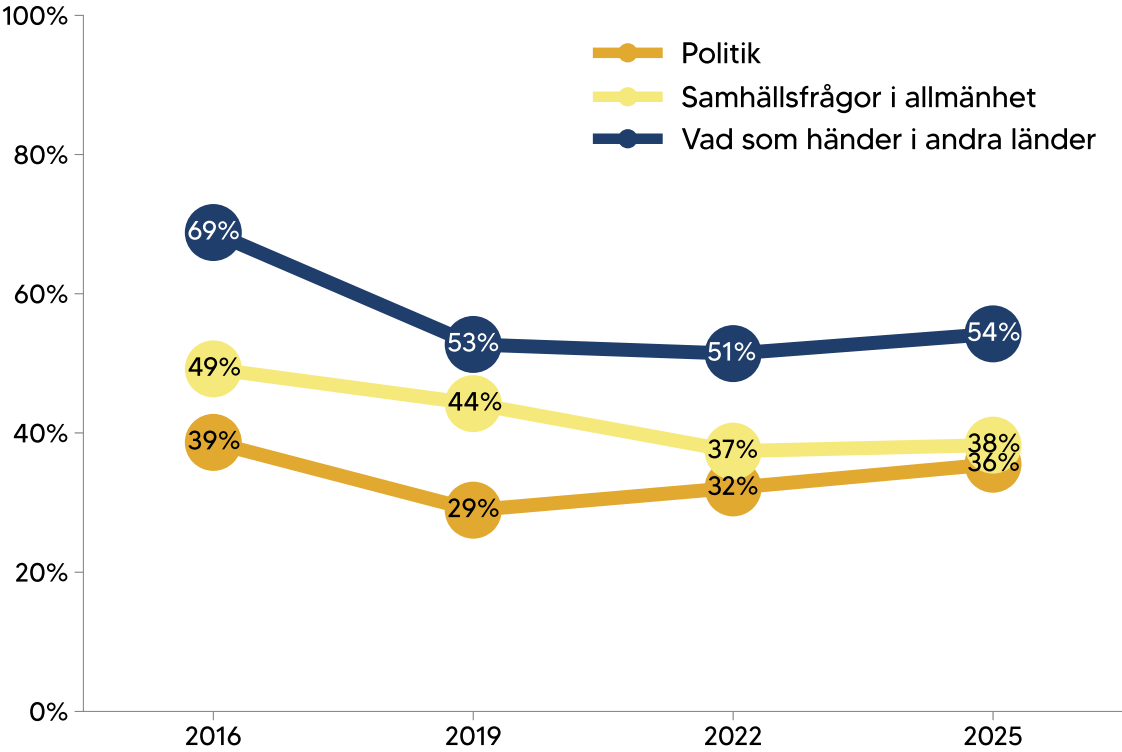
I diagram D1 nedan framgår det att intresset bland ungdomarna är högst för vad som händer i andra länder. 47-59 % av gymnasieungdomarna och 47-61 % av högstadieungdomarna uppger att de är intresserade av vad som händer i andra länder. Högstadietkillarna är mer intresserade än högstadietjjeerna, medan gymnasietjjeerna är mer intresserade än gymnasiekillarna. 22-31 % högstadieungdomarna är intresserade av samhällsfrågor i allmänhet, och 23-33 % är intresserade av politik. Intresset är högre bland killarna än tjejerna. I gymnasiet är 45-50 % intresserade av samhällsfrågor i allmänhet, och 41-43 % av politik.

Intresset för politik har totalt sett ökat något över tid sedan år 2019, se diagram D1a på följande sida. Intresset för samhällsfrågor i allmänhet är på ungefär samma nivå som år 2022, men lägre än tidigare år. Vad gäller intresset för vad som händer i andra länder är det lägre än år 2016, men relativt stabilt sedan år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

D1. Hur intresserad är du av följande?
Andel som svarat "mycket intresserad" eller "ganska intresserad"

D1a. Andelen som är mycket eller ganska intresserade av följande: Jämförelse över tid

Aktivt samhällsengagemang

Formerna för det politiska engagemanget bland unga har som tidigare nämnts förändrats under senare år. Unga som väljer att bli medlemmar i politiska partier och som är engagerade i de traditionella folkrörelseorganisationerna har minskat. Samtidigt engagerar sig unga idag istället i andra former och på andra plattformar.¹

Att formerna för hur unga engagerar sig behöver inte vara något negativt. Samtidigt leder denna utveckling till att färre unga får erfarenheter av den representativa demokratis beslutsprocesser, som exempelvis gemensamt beslutsfattande. Dessa erfarenheter är viktiga och ses som bidragande till känslan av delaktighet, tillhörighet och ansvarstagande.² I Lupp-enkäten ställs inte någon fråga om politiskt engagemang i partier, men däremot finns en fråga om ungdomarna gjort någon aktiv politisk handling under det senaste året.

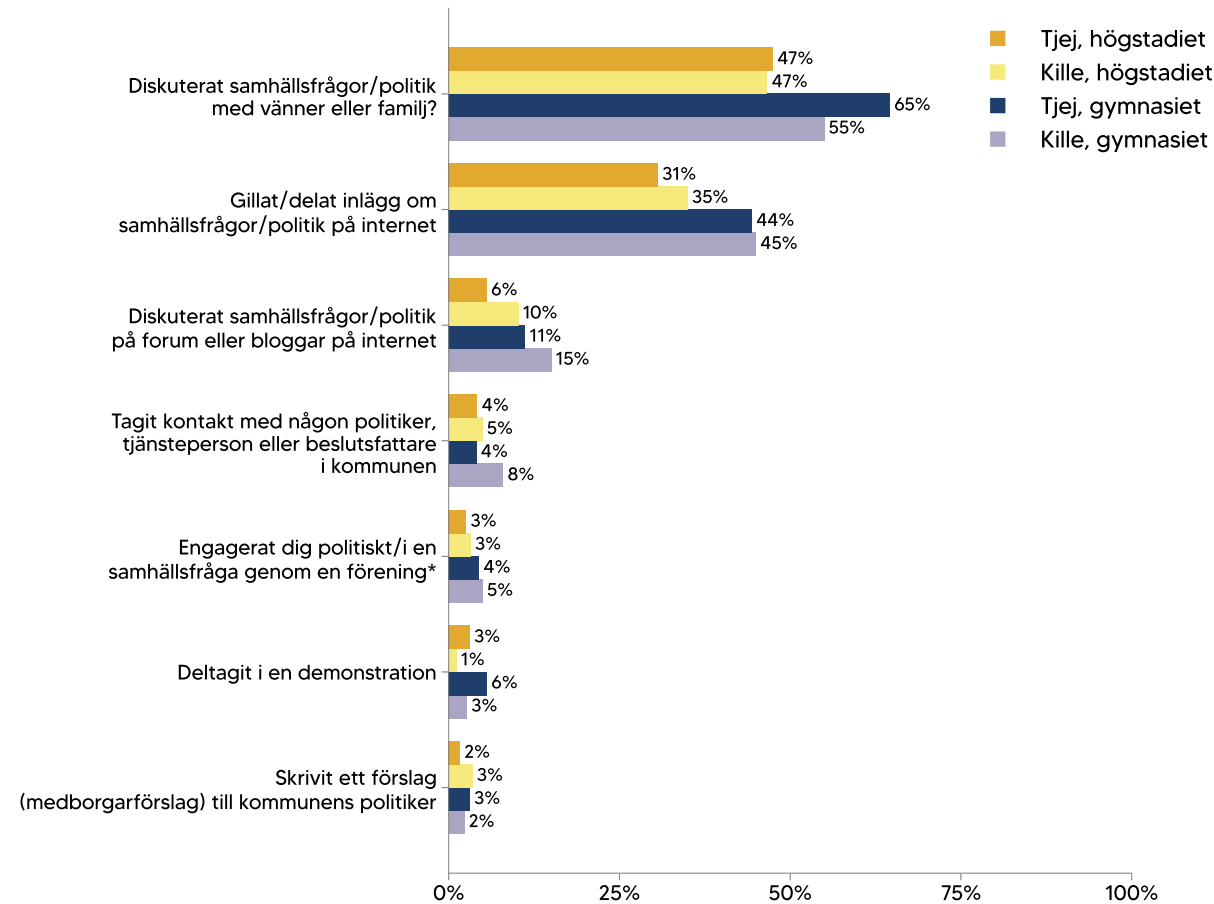
I diagram D2 på följande sida framgår det att 47 % av högstadieungdomarna och 55-65 % av gymnasieungdomarna har diskuterat samhällsfrågor/politik med vänner eller familj. Gymnasietjjeerna har gjort detta i högst grad. Näst vanligast är att ha gillat eller delat ett inlägg om samhällsfrågor eller politik på internet. Gymnasieungdomarna har gjort detta i högre grad än högstadieungdomarna. De övriga handlingarna är mindre vanliga. Exempelvis svarar en andel om 1-6 % att de har deltagit i en demonstration, varav gymnasietjjeerna i högre grad än övriga.

I diagram D2a och D2b på följande sidor redovisas resultatet över tid. Andelen högstadieungdomar som gillat/delat inlägg om samhällsfrågor eller politik på internet har ökat sedan år 2022. Andelen som diskuterat med vänner eller familj har istället minskat något. Samma mönster förekommer i gymnasiet: Andelen som gillat/delat inlägg har ökat, medan andelen som diskuterat med vänner eller familj har minskat.

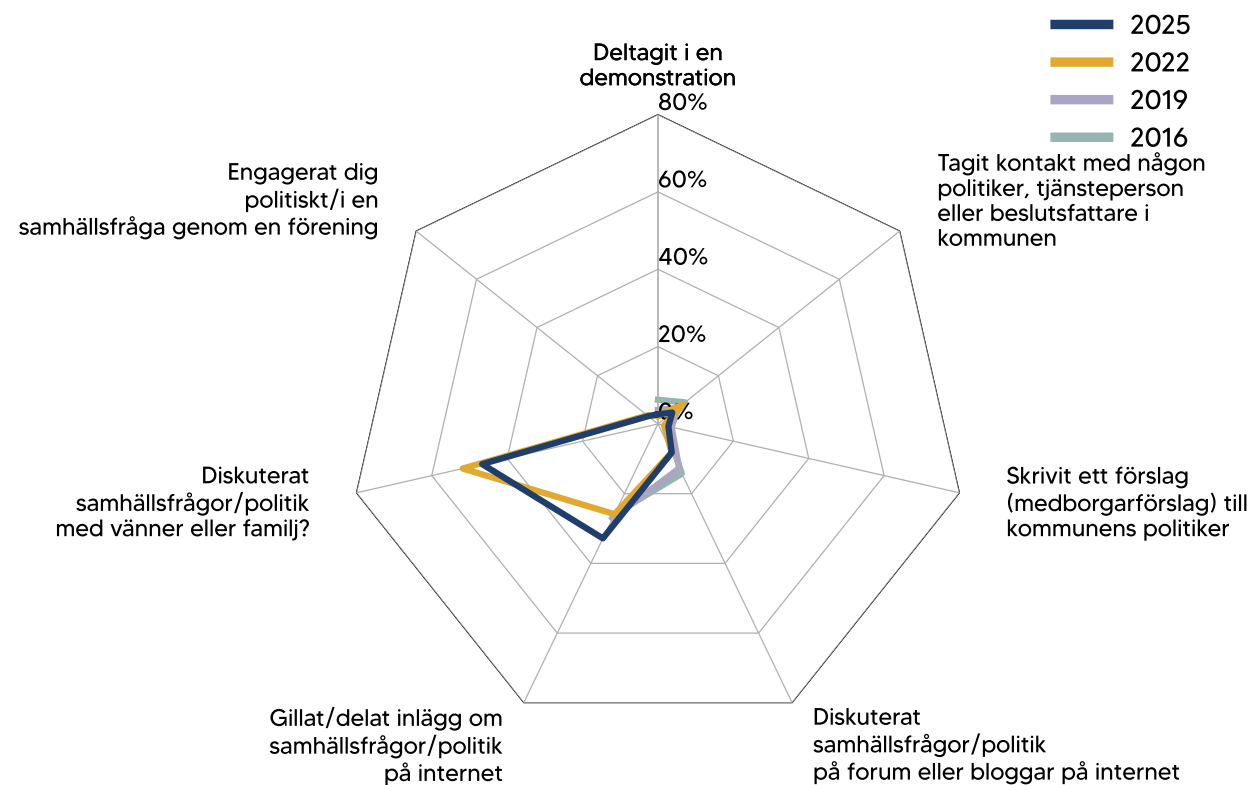
1 MUCF 2024: En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet

1 Forte 2022: Ungas organisering och politiska deltagande. En kunskapsöversikt.
2 Kommittédirektiv 2014:111. Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet

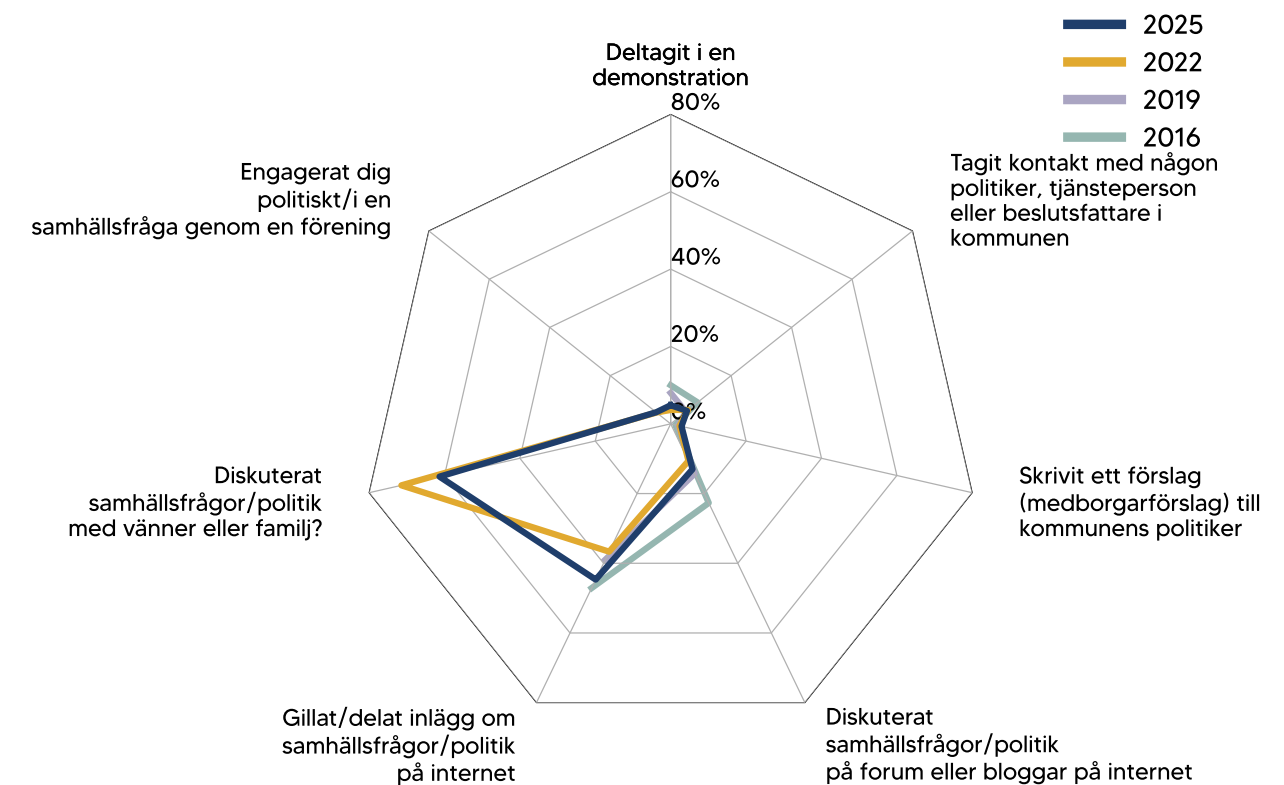
D2. Under de senaste 12 månaderna, har du gjort något av följande? Andel som svarat "ja"

D2a. Andel som gjort följande de senaste 12 månaderna: högstadiet, jämförelse över tid

D2b. Andel som gjort följande de senaste 12 månaderna: gymnasiet, jämförelse över tid

Möjligheter att påverka

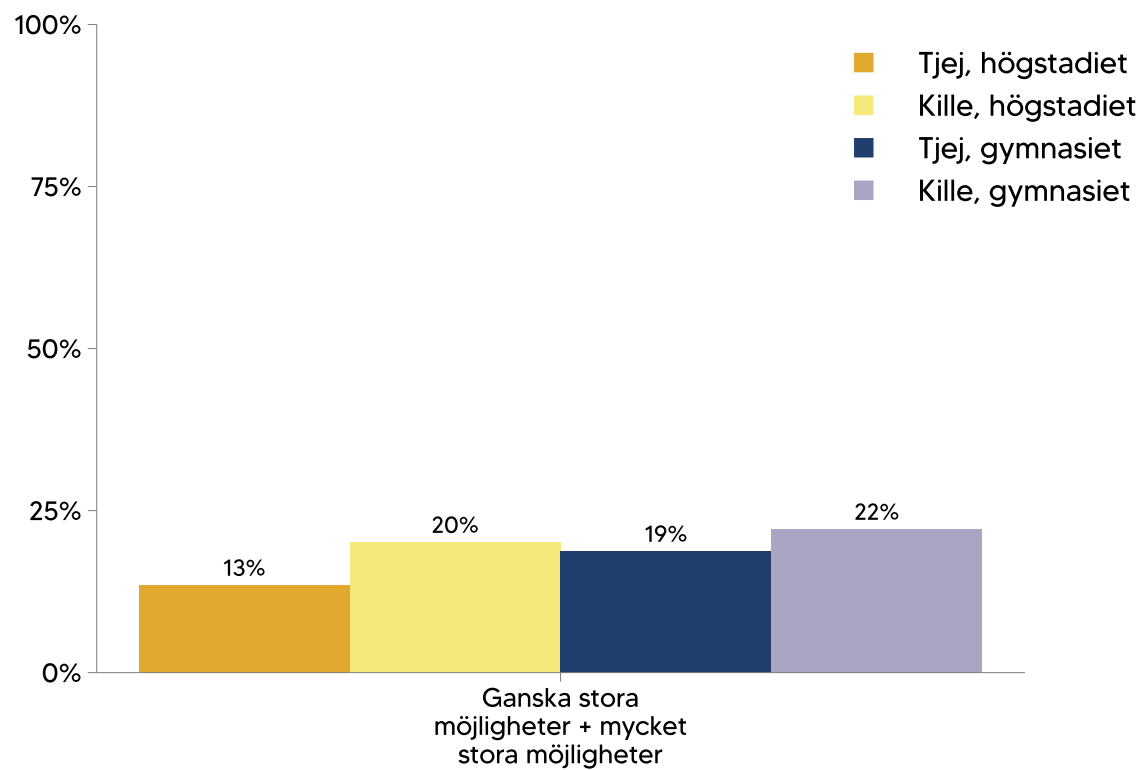
En viktig faktor för att kunna öka ungas delaktighet i kommunen och samhället är att unga faktiskt ser att de har möjligheter att få sin röst hörd. När unga får inflytande över sin vardag och görs delaktiga i det lokala samhället skickas samtidigt signaler om att ungas röster tas på allvar och att det är möjligt att påverka i olika frågor, vilket främjar framtida politiskt deltagande.¹

Vad som framgår i diagram D3 är att 13-20 % av högstadieungdomarna och 19-22 % av gymnasieungdomarna ser positivt på möjligheterna att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. Högstadiekillarna ser mer positivt på möjligheterna än högstadietjeerna.

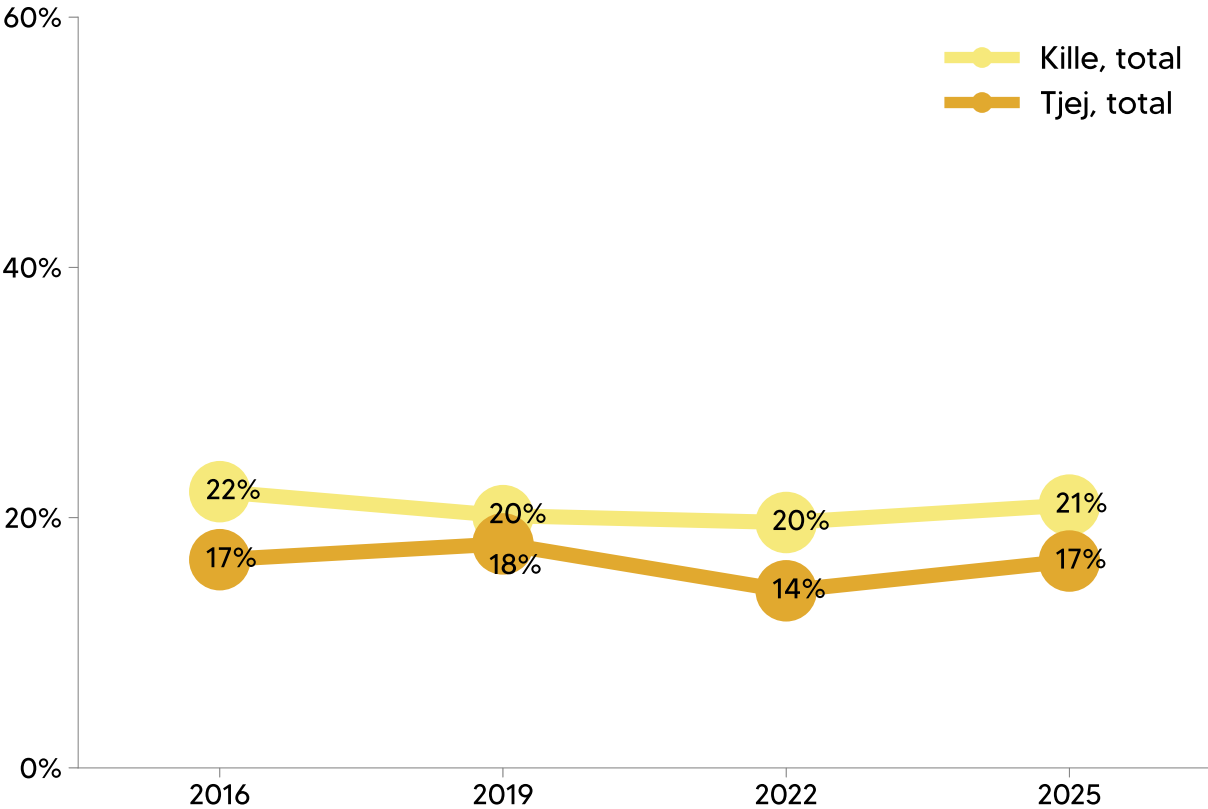
I diagram D3a på följande sida framkommer det att resultatet är relativt stabilt över tid.

¹ MUCF 2019: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå

D3. Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? Andel som svarat "mycket stora" eller "ganska stora" möjligheter

D3a. Andel som ser sig ha mycket eller ganska stora möjligheter: Jämförelse över tid

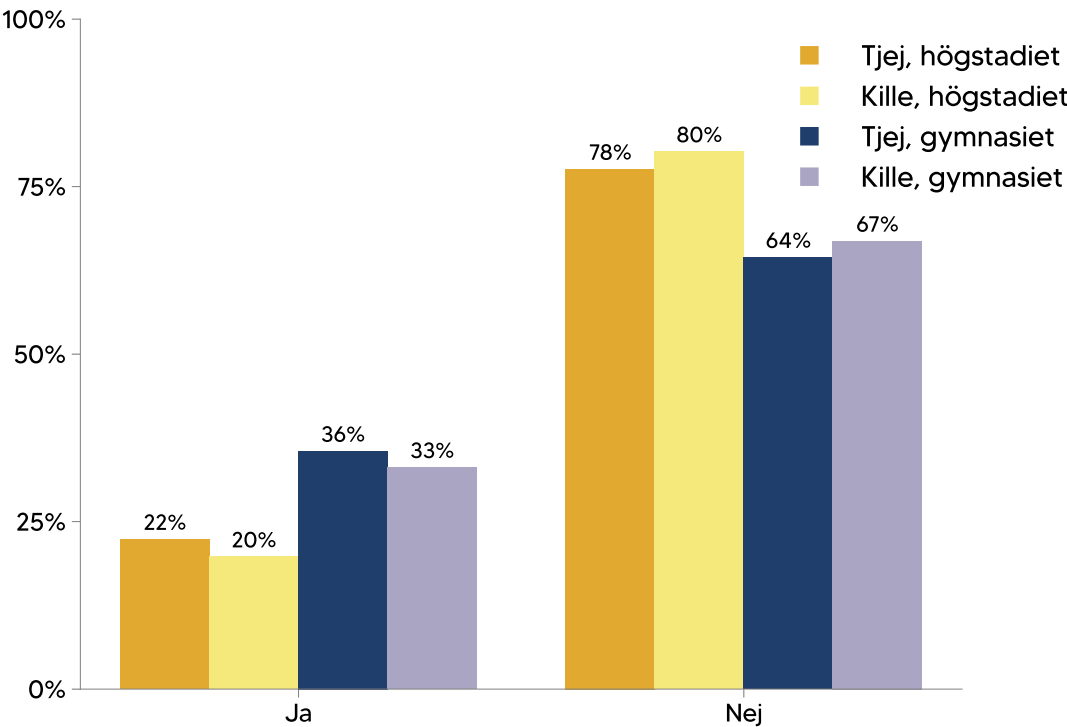

Vill vara med och påverka

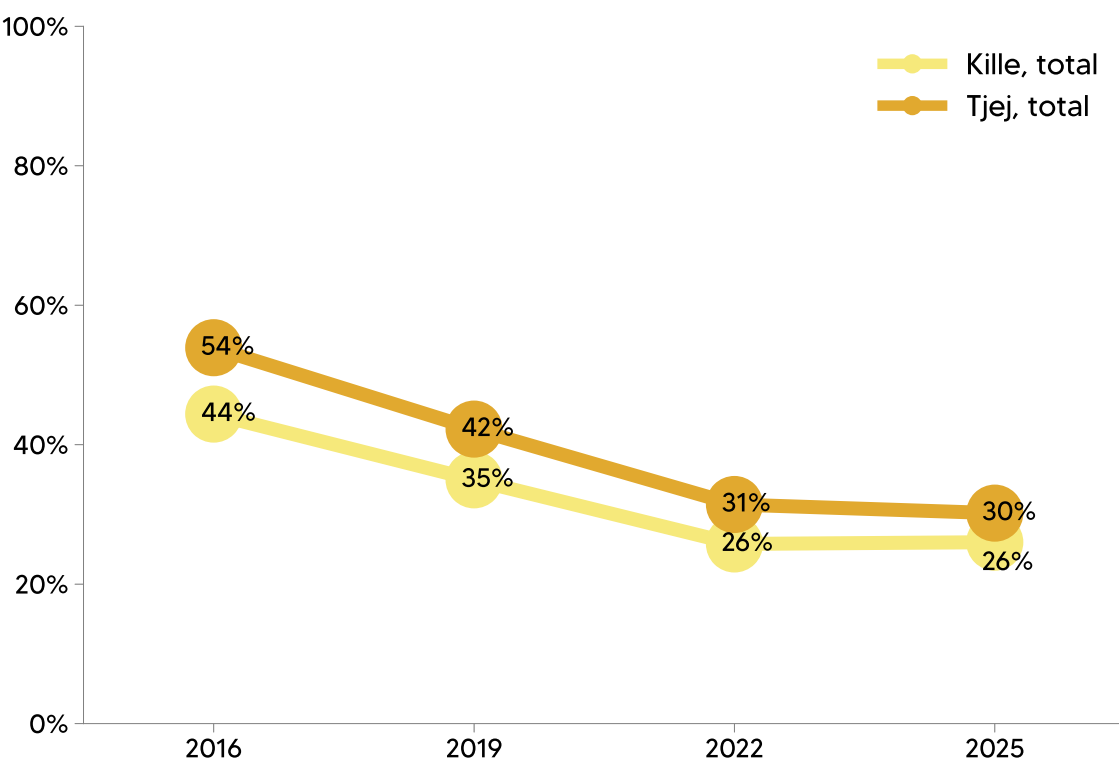
Ungdomarna svarade på en fråga om huruvida de vill vara med och påverka i frågor som rör Gävle kommun. 20-22 % av högstadieungdomarna och 33-36 % av gymnasieungdomarna svarar att de vill påverka i kommunen.

Andelen unga som vill påverka i kommunen är på ungefär samma nivå som år 2022, men är lägre än år 2016-2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

D4. Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun?

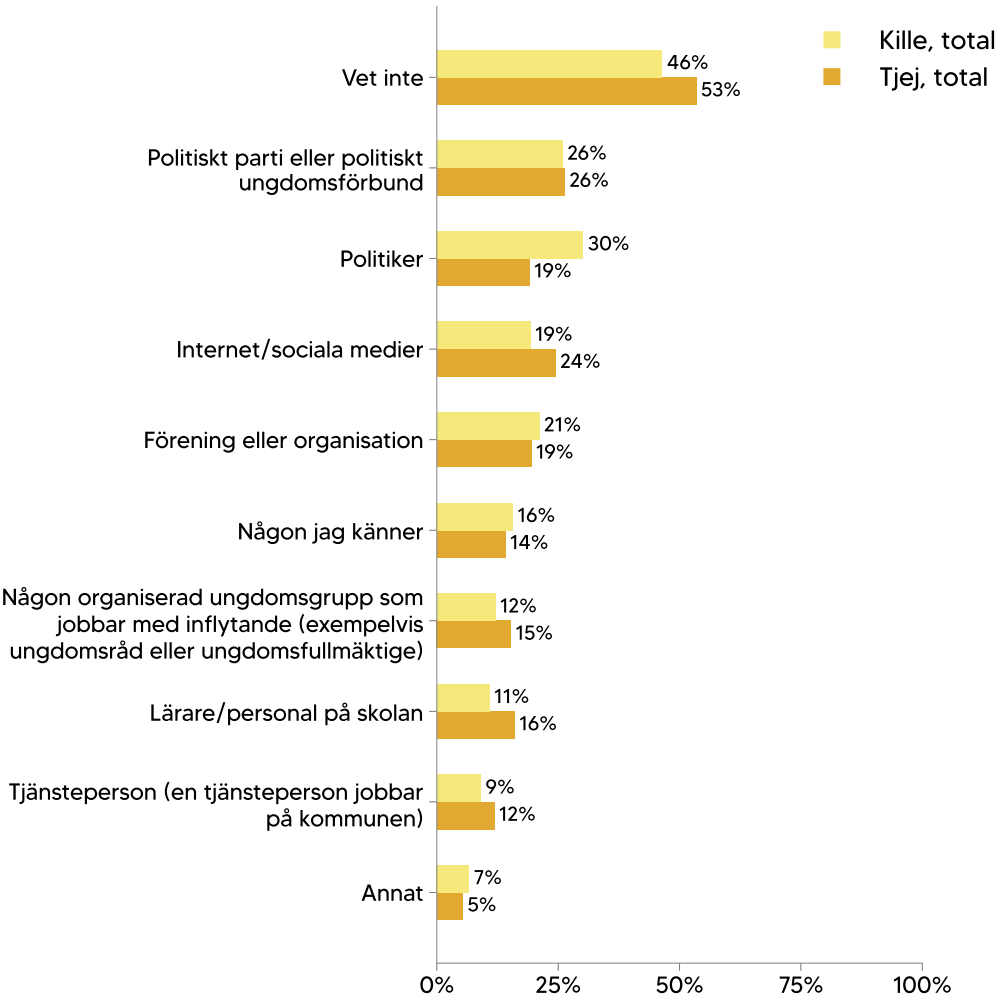
D4a. Andel som vill påverka i kommunen: Jämförelse över tid

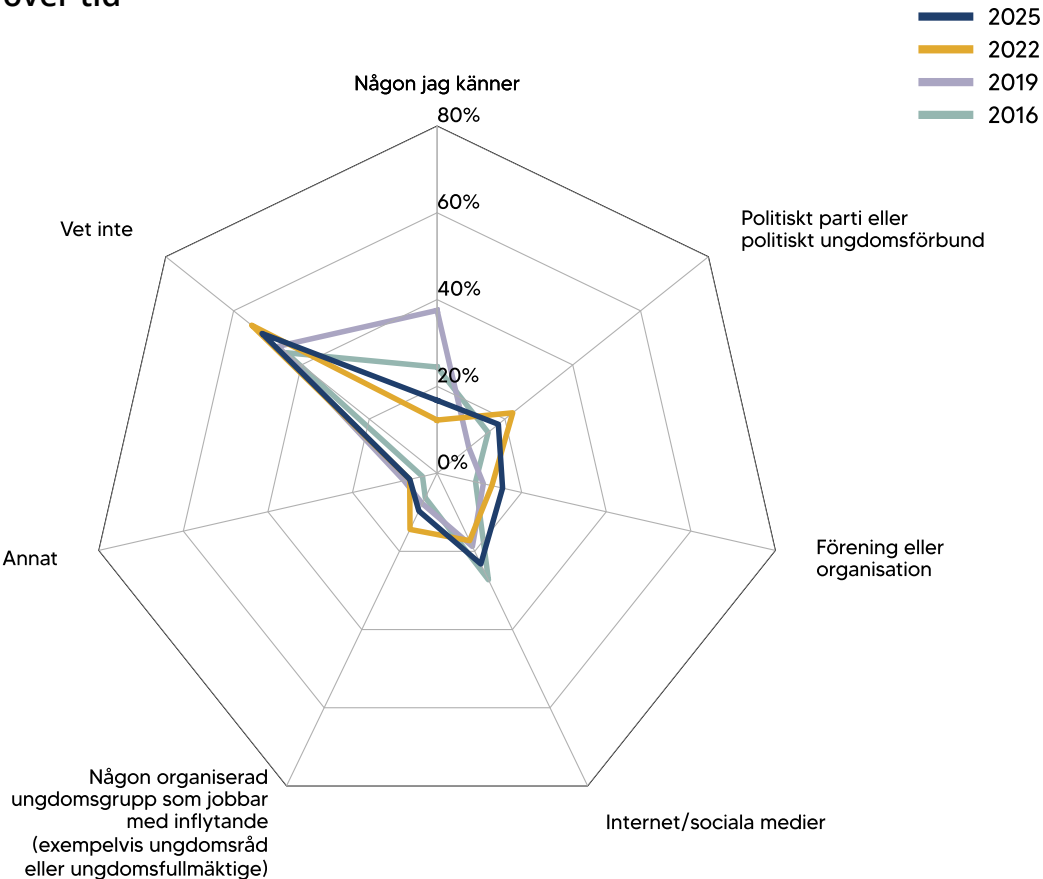
De som svarade att de vill påverka i kommunen fick en följdfråga gällande vem de skulle vända sig till om de vill påverka något. 46-53 % av både tjejerna och killarna svarar att de inte vet vart de skulle vända sig. Därefter svarar störst andel av killarna att de skulle vända sig till en politiker. Tjejer skulle i första hand vända sig till ett politiskt parti eller ungdomsförbund, tätt följt av internet/sociala medier.

Vid en jämförelse över tid kan vi se att andelen högstadieungdomar som skulle vända sig till internet eller en förening eller organisation har ökat sedan år 2022, medan andelen som skulle vända sig till ett politiskt parti eller ungdomsförbund har minskat. I gymnasiet har andelen som skulle vända sig till ett politiskt parti eller ungdomsförbund, en förening eller en organisation, internet/sociala medier eller någon organiserad ungdomsgrupp ökat. Andelen som skulle vända sig till någon de känner är på samma nivå som år 2022, men lägre än tidigare år.

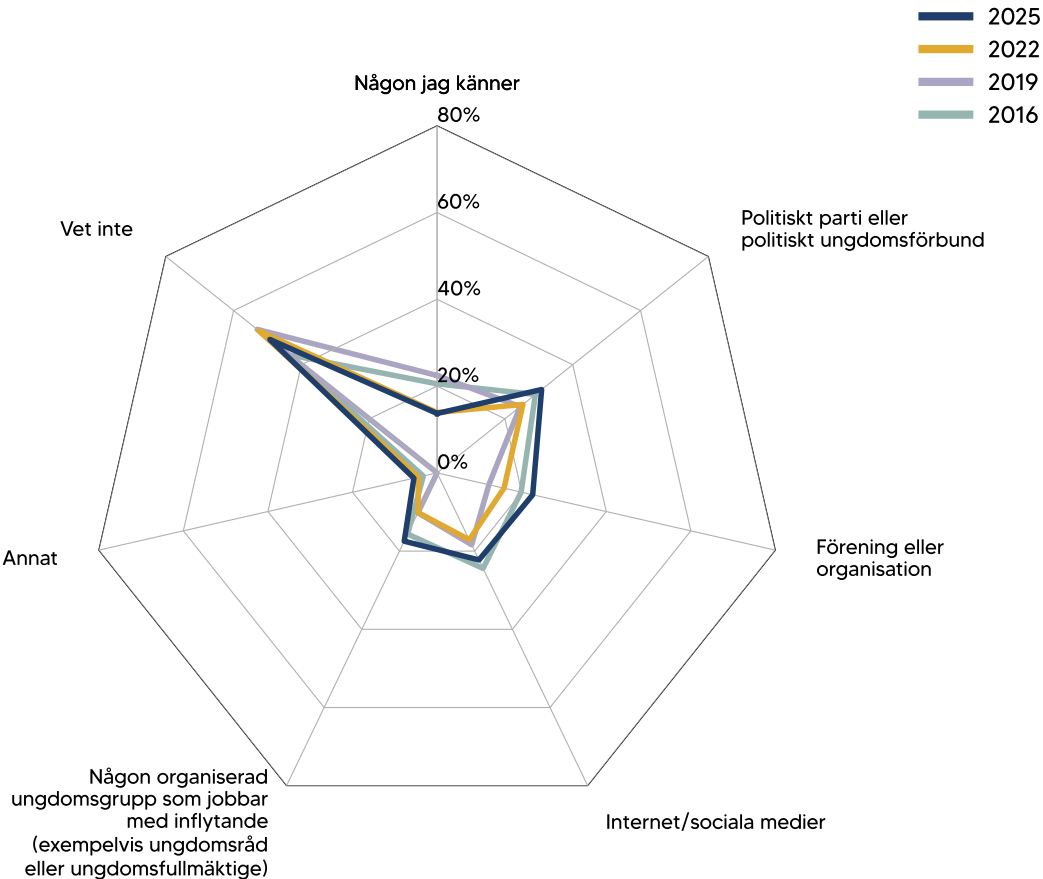
D4b. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?
Besvarades endast av de som svarat att de vill påverka

D4b_1. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?
Besvarades endast av de som svarat att de vill påverka: högstadiet, jämförelse över tid

D4b_2. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?
Besvarades endast av de som svarat att de vill påverka: gymnasiet, jämförelse över tid

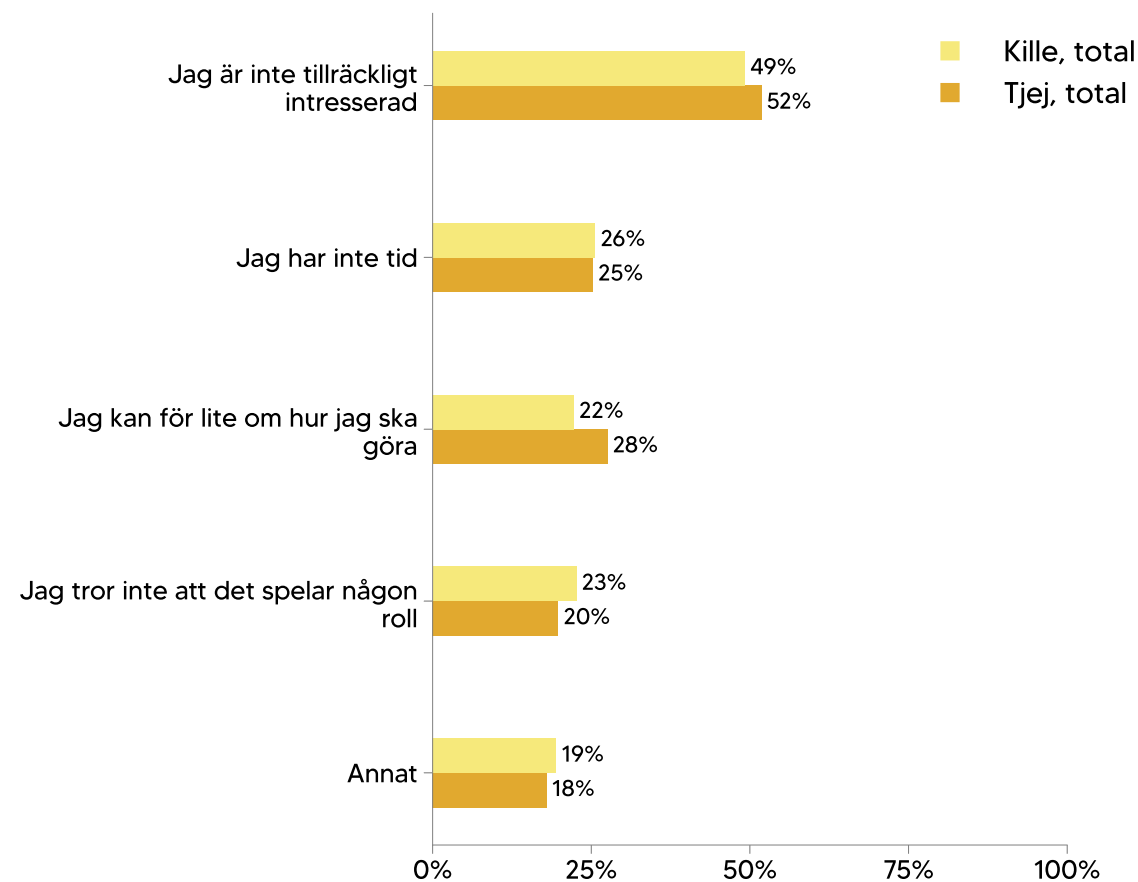

De som inte vill påverka

De som på fråga D4 svarade att de inte vill vara med och påverka i kommunen fick svara på en fråga om varför de inte vill det, se diagram D4c nedan.

Ungefär hälften av både killarna och tjejerna svarar att de inte är tillräckligt intresserade. 25-26 % svarar att de inte har tid. 22-28 % svarar att de kan för lite om hur de ska göra, och 20-23 % tror inte att det spelar någon roll.

D4c. Vilken eller vilka är anledningarna till att du inte vill vara med och påverka? Besvarades endast av de som svarat att de inte vill påverka

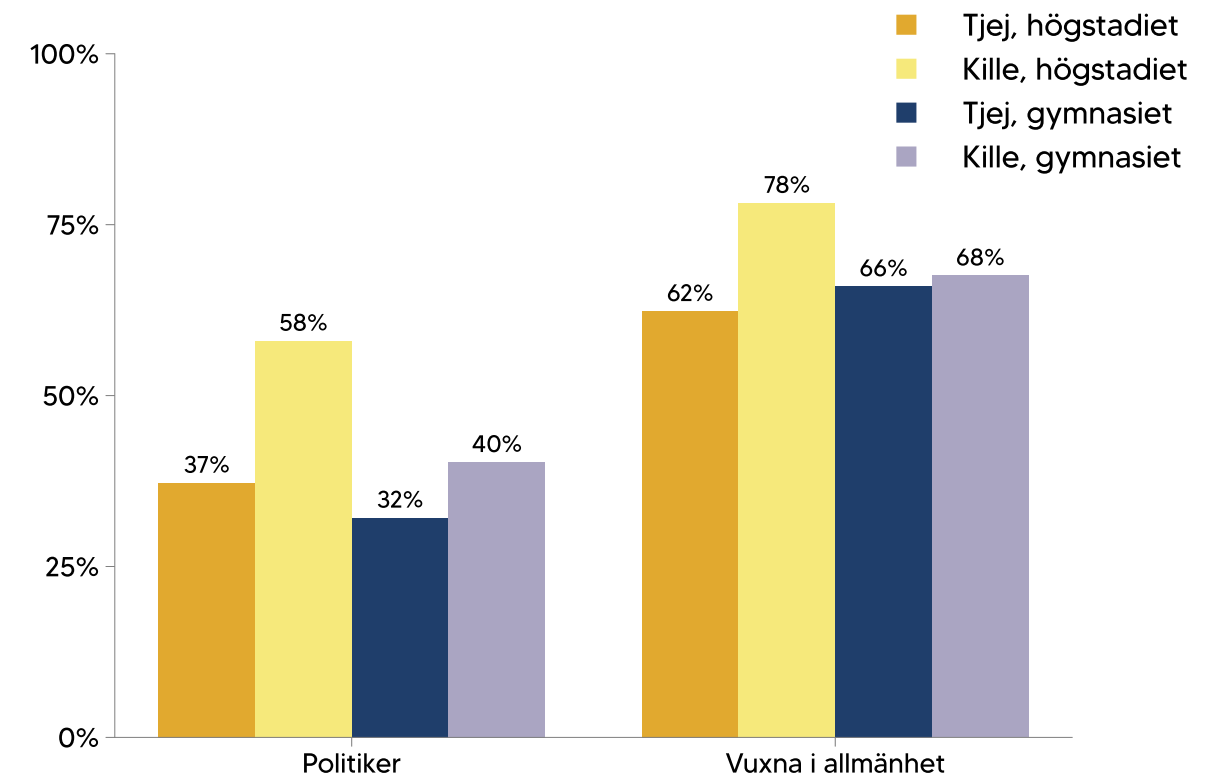

Förtroende för vuxna och politiker

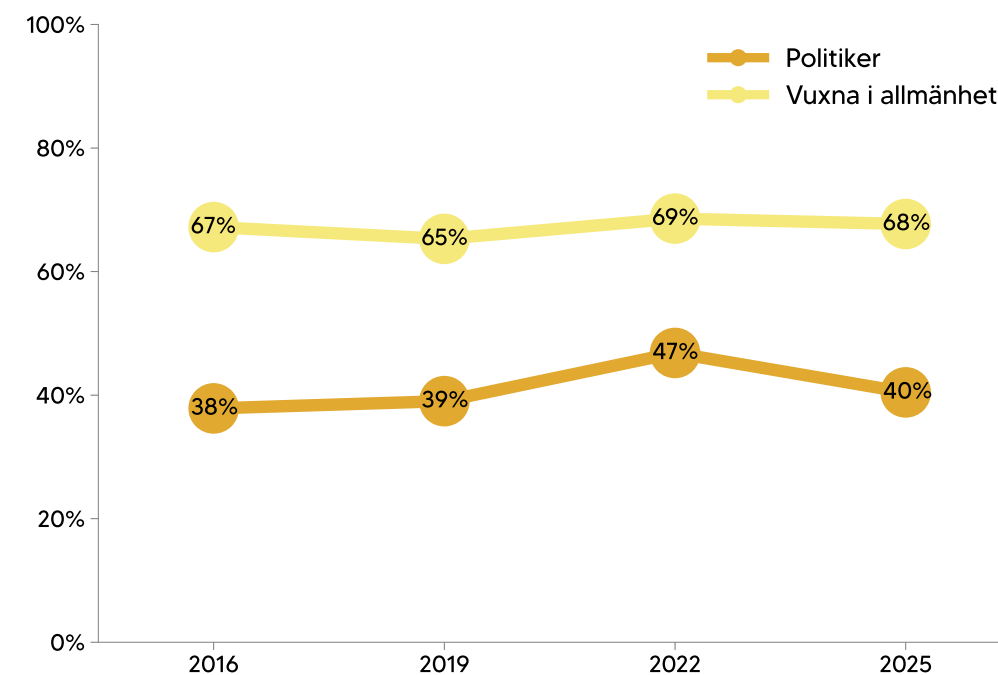
Ungdomarna svarade på en fråga om hur stort förtroende de har för vuxna i allmänhet och en fråga om hur stort förtroende de har för politiker. Totalt 68 % svarar att de har ett stort förtroende för vuxna i allmänhet. Förtroendet för politiker är lägre, 40 %. Killar i högstadiet har högst förtroende både för vuxna i allmänhet och politiker.

Andelen ungdomar totalt sett med förtroende för vuxna i allmänhet är relativt stabil över tid. Förtroendet för politiker har minskat sedan år 2022 men är på en liknande nivå som år 2016-2019, se diagram D5a. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

D5. Hur stort eller litet förtroende har du för följande vuxna personer? Andel som svarat "mycket stort" eller "ganska stort"

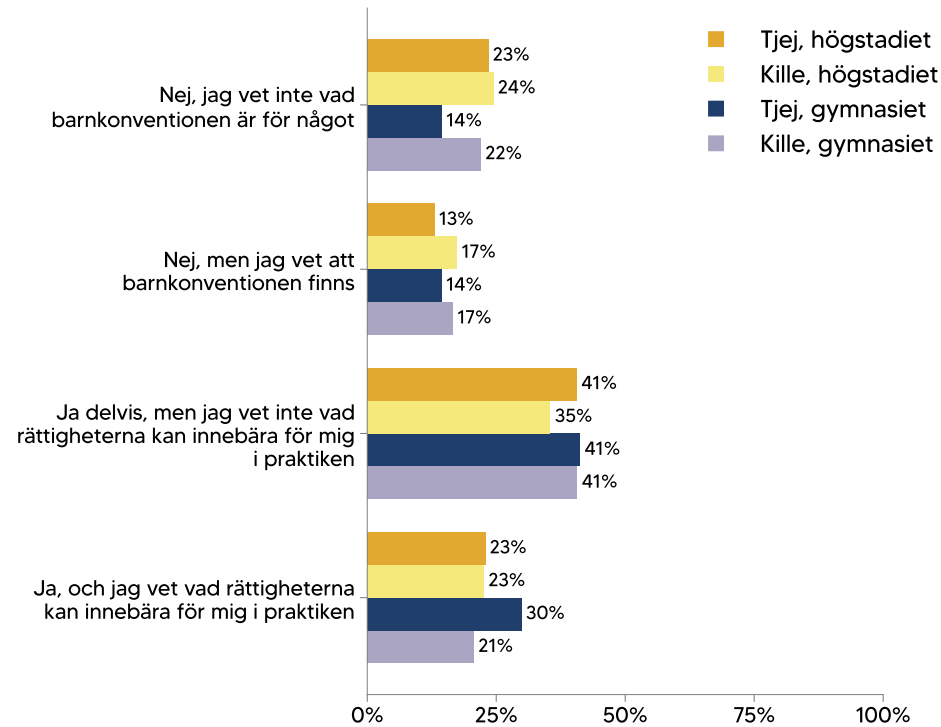
D5a. Andel med stort eller ganska stort förtroende för vuxna och politiker: Jämförelse över tid

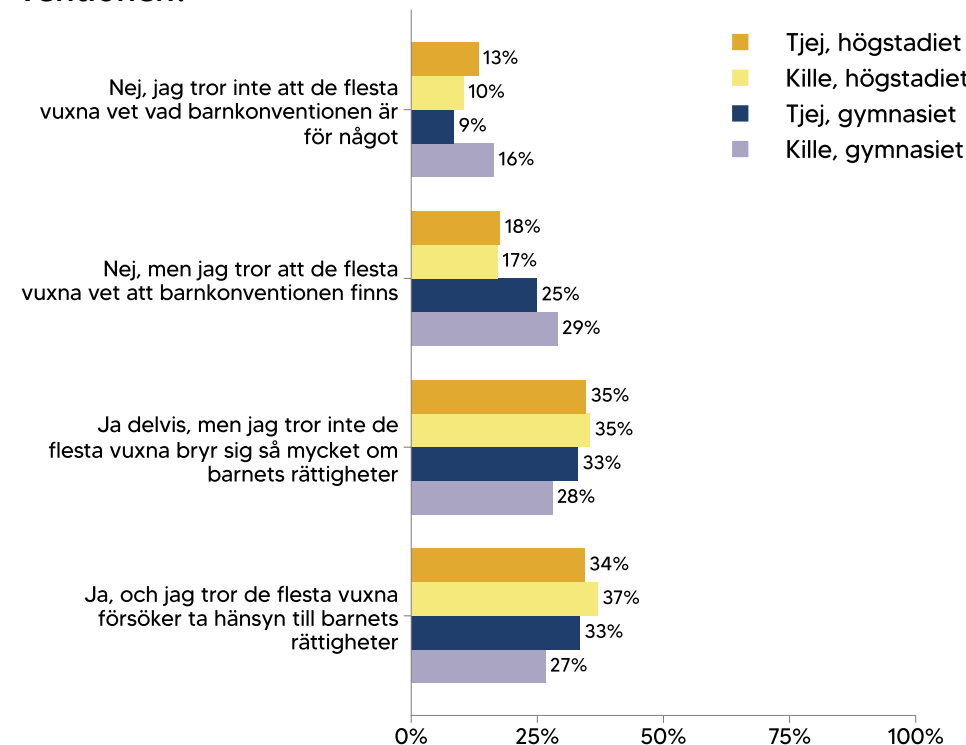
Barnkonventionen

I Lupp-enkäten ställdes även två frågor om barnkonventionen. De flesta ungdomar i Gävle har viss kännedom om barnkonventionen. 23 % av högstadieungdomarna och 21-30 % av gymnasieungdomarna vet även vad rättigheterna kan innebära för dem i praktiken. Kännedomen är högst bland gymnasietjejrna. 34-37 % av högstadieungdomarna och 27-33 % av gymnasieungdomarna svarar att de tror de flesta vuxna känner till barnkonventionen och försöker ta hänsyn till barnets rättigheter. Mellan 14-24 % av ungdomarna svarar dock att de inte vet vad barnkonventionen är, och mellan 9-16 % tror inte att de flesta vuxna vet vad barnkonventionen är.

D6a. Känner du till vilka rättigheter du har enligt barnkonventionen?

D6b. Tror du att vuxna i allmänhet känner till barnets rättigheter enligt barnkonventionen?

Fördjupat om ungas inflytande

Det andra valda fördjupningsområdet i Gävle kommun handlar om ungas inflytande och delaktighet. Detta var även ett av Gävle kommuns valda fördjupningsområden år 2022. Som nämnt i avsnittets inledning är en viktig faktor för att kunna öka ungas delaktighet i kommunen och samhället att unga faktiskt ser att de har möjligheter att få sin röst hörd. När unga får inflytande över sin vardag och görs delaktiga i det lokala samhället skickas samtidigt signaler om att ungas röster tas på allvar och att det är möjligt att påverka i olika frågor. Att känna sig delaktig skapar också en större tillit och ett större förtroende för samhället.¹ Ungas förutsättningar att påverka är dock ofta sämre på grund av bland annat ålder och utbildningsnivå. Graden av samhällsengagemang skiljer sig också åt mellan olika grupper av unga, till exempel beroende på kön, bakgrund och föräldrars utbildningsnivå.² Socioekonomiska förutsättningar är en ytterligare faktor som påverkar graden av ungas engagemang, där bättre socioekonomiska förutsättningar hänger samman både med en högre delaktighet i politiska aktiviteter och ett högre intresse för samhällsfrågor och politik.³

I avsnittet framgick det bland annat att ungdomarna i Gävle kommun vill påverka i kommunen i högre grad än vad de upplever att de har möjlighet att göra. Samtidigt uppger 46 % av killarna och 53 % av tjejerna som vill påverka att de inte vet vart de skulle vända sig för att göra det, och av de som inte vill påverka uppger 22 % av killarna och 28 % av tjejerna att det beror på att de kan för lite om hur de ska göra. För att ta reda på vad som samvarierar med ungas syn på inflytande och delaktighet har frågor inom området analyserats fördjupat.

Unga som ser negativt på möjligheterna att påverka

Vid en analys av den grupp unga som svarat att de ser sig ha små/inga möjligheter att påverka i kommunen framgår att de i högre grad än övriga vill vara med och påverka. Bland de som ser sig ha små eller inga möjligheter svarar 39 % att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen, motsvarande andel bland övriga är 26 %. De som ser sig ha små möjligheter att påverka har även ett högre intresse för politik, samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder. Dock har de ett lägre förtroende både för vuxna i allmänhet och för politiker.

Därutöver ser vi att de som anser sig ha små möjligheter att påverka i kommunen i lägre grad än övriga tror att de flesta vuxna känner till barnkonventionen och försöker ta hänsyn till barnets rättigheter. Deras kännedom om barnkonventionen och dess rättigheter är däremot på ungefär samma nivå som bland övriga. Sambandsanalyserna visade liknande tendenser år 2022.

Bland de ungdomar som ser negativt på möjligheterna och inte vill vara med och påverka är det en högre andel än bland övriga som uppger att de inte vill påverka eftersom de kan för lite om hur de ska göra. De uppger även i högre grad att de inte tror att det spelar någon roll.

¹ MUCF 2019: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå

² MUCF 2021: Fokus 21: Om ungas samhällsengagemang

³ MUCF 2024: En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet

Unga som vill påverka

Andelen ungdomar som vill vara med och påverka i Gävle är som tidigare konstaterat högre än andelen som ser sig ha möjligheter. För att ta reda på mer om vad som samvarierar med ungas vilja att påverka har vi även analyserat gruppen unga som vill påverka i kommunen och hur de har svarat på övriga frågor om inflytande. Vad som framgår är att de är betydligt mer intresserade av politik, samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder jämfört med övriga ungdomar. Intresset för att påverka i kommunen samvarierar alltså med intresset för andra samhällsfrågor. De har även gjort någon form av politisk handling i högre grad än övriga. De har dock liknade förtroende för vuxna i allmänhet som övriga, men något lägre förtroende för politiker. De tror också i något lägre grad att de flesta vuxna försöker ta hänsyn till barnets rättigheter enligt barnkonventionen.

Synen på möjligheterna att påverka i kommunen samvarierar med det upplevda inflytandet i skolan

År 2022 fanns det även tydliga samband mellan ungas upplevda inflytande i kommunen och i skolan. Liknande tendenser finns i år. Sambandsanalyserna visar att de unga som upplever att de får vara med och påverka i skolan också ser något mer positivt på sina möjligheter att påverka i kommunen. Bland de som upplever att de får bestämma om olika saker i skolan svarar 21 % att de ser positivt på möjligheterna att påverka i kommunen. Motsvarande andel bland övriga ungdomar är 14 %. De som upplever att de får vara med och påverka i skolan svarar även i högre grad än övriga att skolan uppmuntrar dem att aktivt medverka i klassråd och elevråd, att skolans personal lyssnar på elevrådet/elevkåren och tar dem på allvar samt att de fått veta vad eleverna ska ha inflytande över/kunna påverka i skolan.

Vi har också tittat på hur de unga som instämmer i att skolans personal lyssnar på vad elevrådet/elevkåren säger och tar dem på allvar svarat på frågorna som rör inflytande. Sambandsanalyserna visar att de ser mer positivt på möjligheterna att föra fram sina åsikter i kommunen, samtidigt som de har ett högre intresse för samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder. De har även ett högre förtroende för politiker och vuxna i allmänhet, och tror i högre grad att de flesta vuxna försöker ta hänsyn till barnets rättigheter enligt barnkonventionen. När det gäller andelen som engagerat sig och som vill påverka i kommunen finns däremot ingen tydlig skillnad.

I likhet med år 2022 visar sambandsanalyserna även att de som ser positivt på sina möjligheter att påverka i kommunen också i högre grad anser att de fått veta vad de ska kunna påverka i skolan, att skolans personal lyssnar på elevrådet samt att skolan uppmuntrar dem till att aktivt medverka i klassråd och elevråd. Inflytande i skolan hänger således ihop med synen på inflytande i kommunen i flera avseenden. Detta ligger väl i linje med vad andra studier visar. MUCF konstaterar exempelvis i en rapport att inflytande inom ett område även ger goda möjligheter till inflytande i fler områden. Ett fungerande elevråd i skolorna är därför sannolikt viktigt för att fler ungdomar ska engagera sig i andra sfärer, exempelvis i kommunen.⁴ I en annan rapport från MUCF lyfts även skolvalen som ett viktigt verktyg för att ge unga en större förståelse för demokrati och inflytande.⁵

4 MUCF 2010: Fokus 10: En analys av ungas inflytande

5 MUCF 2019: Fokus 19: Det vore ju roligt om ni frågade någon gång

E. Trygghet

Att så många unga som möjligt får trygga uppväxtvillkor möjliggör en bra start i livet och goda möjligheter att utvecklas. Utsatthet för mobbning, kränkningar, trakasserier och våld påverkar hälsan och känslan av trygghet hos unga. Att vara utsatt för mobbning och kränkningar ökar också risken för psykisk ohälsa. Utsatthet och otrygghet i skolan är därutöver relaterat till elevers studieresultat och kunskapsutveckling, och kan således potentiellt påverka möjligheterna för individen i framtiden.¹

Flertalet studier visar att mobbningen och otryggheten i skolan ökar, exempelvis framgår detta i en rapport från Friends.² Förutom ökad mobbning och otrygghet i skolan syns även en negativ utveckling vad gäller ungas rapportering av mobbning och hot på nätet.³ Eftersom elevernas mående i skolan i hög utsträckning kan påverkas av det som sker exempelvis på sociala medier behöver skolorna även ta hänsyn till detta i sitt trygghetsarbete.⁴

1 Skolverket 2022: Skapa trygghet för lärande

2 Friends 2022: Mobbningens Förekomst - Tre barn utsatta i varje klass

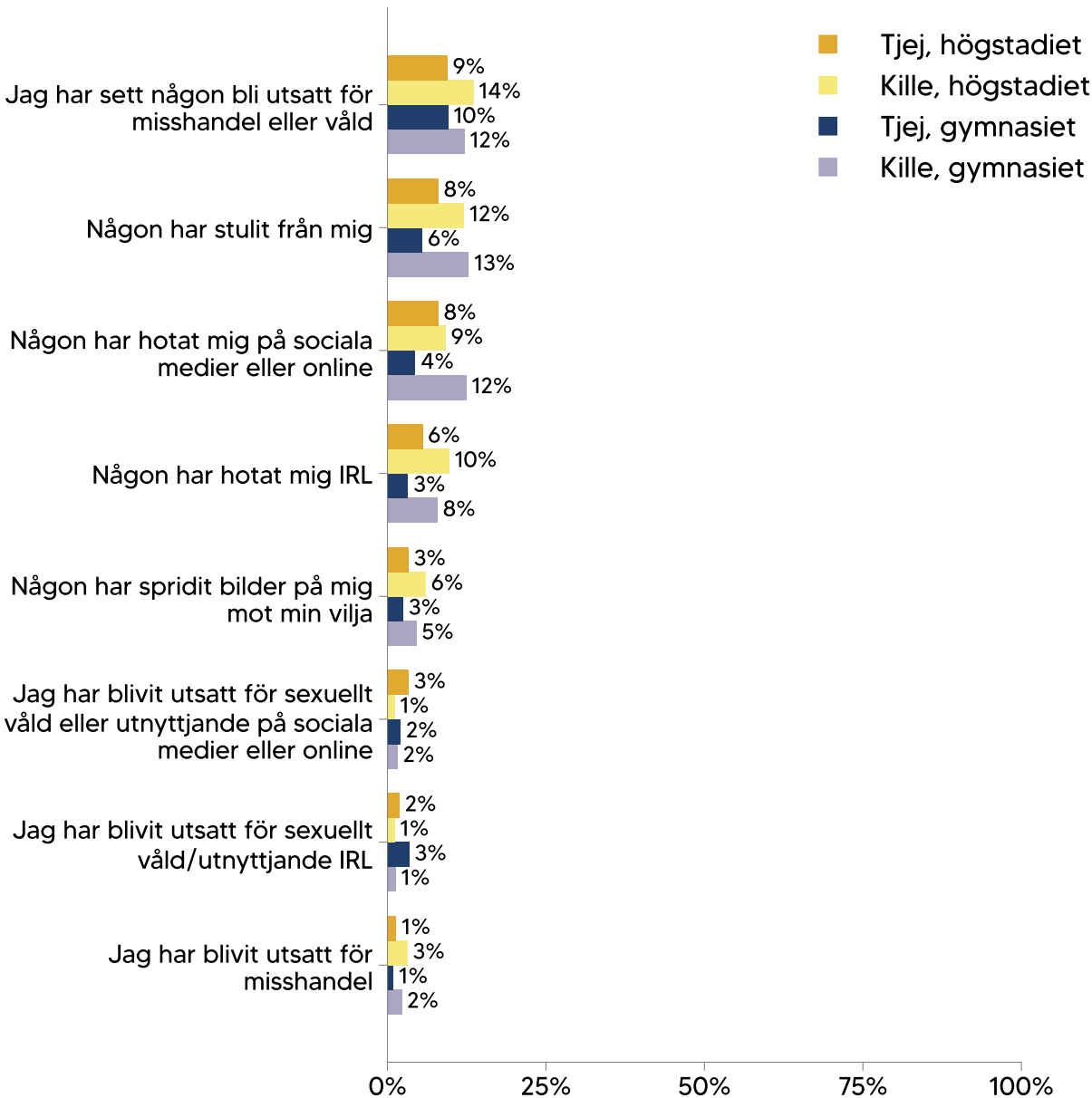
3 Statens medieråd: Ungar och medier 2019

4 Skolinspektionen 2023: Skolors arbete för en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar

Utsatthet för brott och otrygga situationer

I enkäten ställdes en fråga om man har blivit utsatt för någon form av brott eller otrygg situation under de senaste sex månaderna. Vanligast är att ha sett någon annan bli utsatt för misshandel eller våld (9-14 %) eller att ha utsatts för stöld (6-13 %). 8-9 % av högstadieungdomarna och 4-12 % av gymnasieungdomarna har utsatts för hot på sociala medier eller online. Gymnasiekillarna har utsatts för hot på sociala medier eller online i högre utsträckning än gymnasietjejeerna. Killarna svarar i högre grad än tjejeerna att de utsatts för hot IRL och att någon spridit bilder på dem mot deras vilja.

E1. Nu vill vi att du tänker tillbaka på de senaste sex månaderna. Har något av detta hänt dig? Andel som svarat "ja"

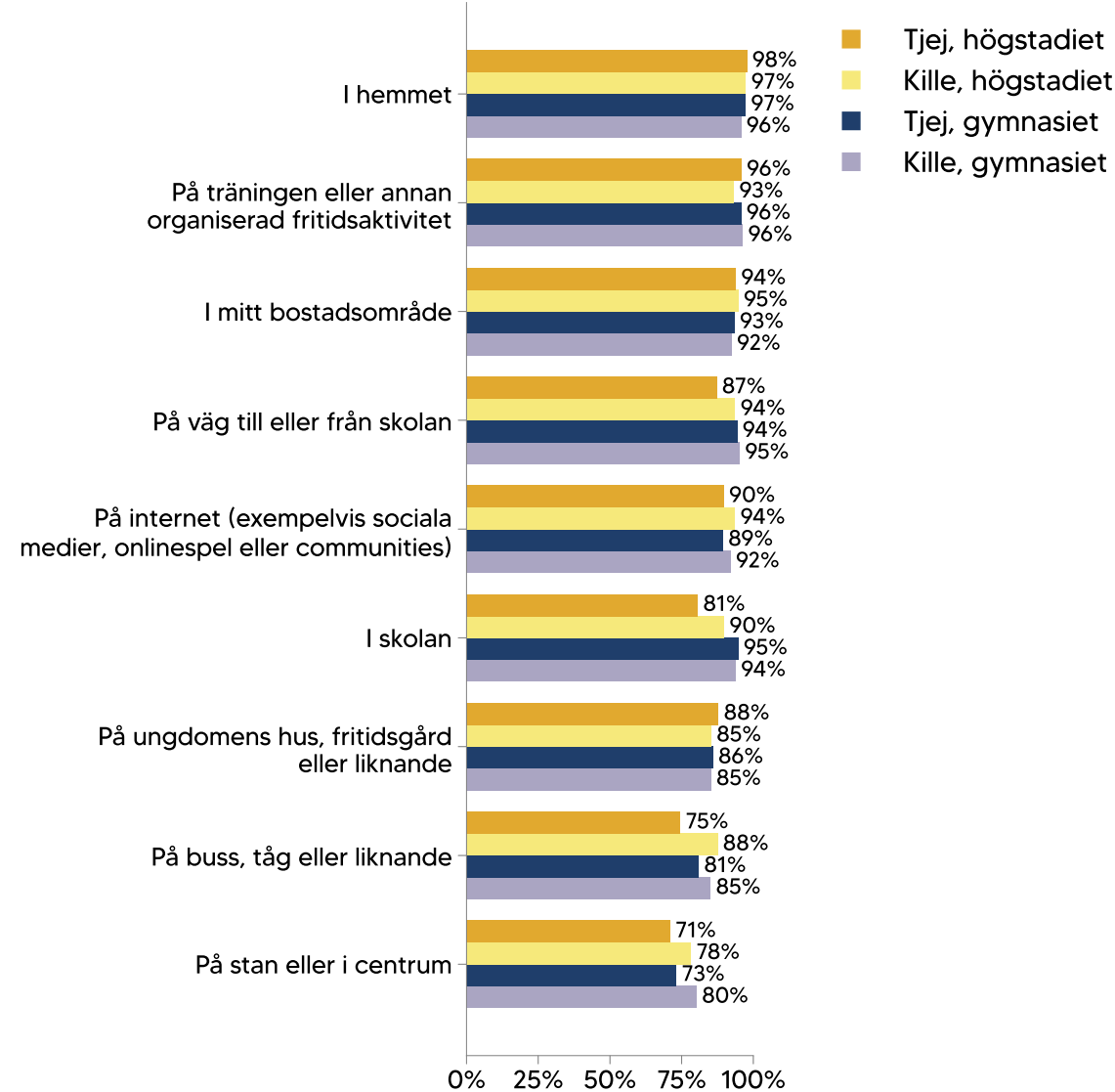

Trygghet på olika platser

Ungdomarna fick svara på en fråga om deras upplevda trygghet på olika fysiska platser i kommunen och på internet. En stor majoritet av ungdomarna svarar att de alltid eller oftast är trygga bland annat i hemmet, på träningen eller annan fritidsaktivitet, i bostadsområdet och på väg till eller från skolan. De allra flesta känner sig även trygga i skolan, dock känner sig högstadietjejeerna mindre trygga där än högstadiekillarna och gymnasieungdomarna. Tryggheten är något lägre på stan eller i centrum och i kollektivtrafiken, främst bland tjejer.

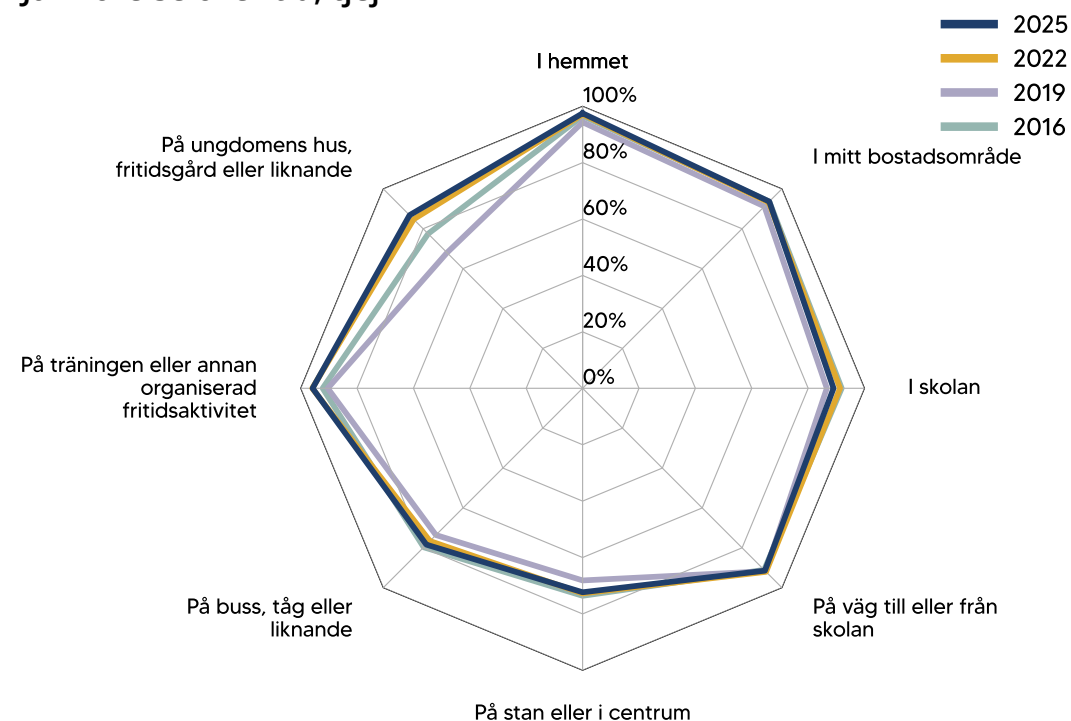
Andelen tjejer som känner sig trygga på de olika platserna är på liknande nivåer som år 2022, se diagram E2a. Även bland killar är tryggheten på liknande nivåer som år 2022 i de allra flesta fall. En viss ökning har dock skett gällande tryggheten på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande, medan en viss minskning skett i kollektivtrafiken.

E2. Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen? Andel som svarat att de "alltid" eller "oftast" är trygga

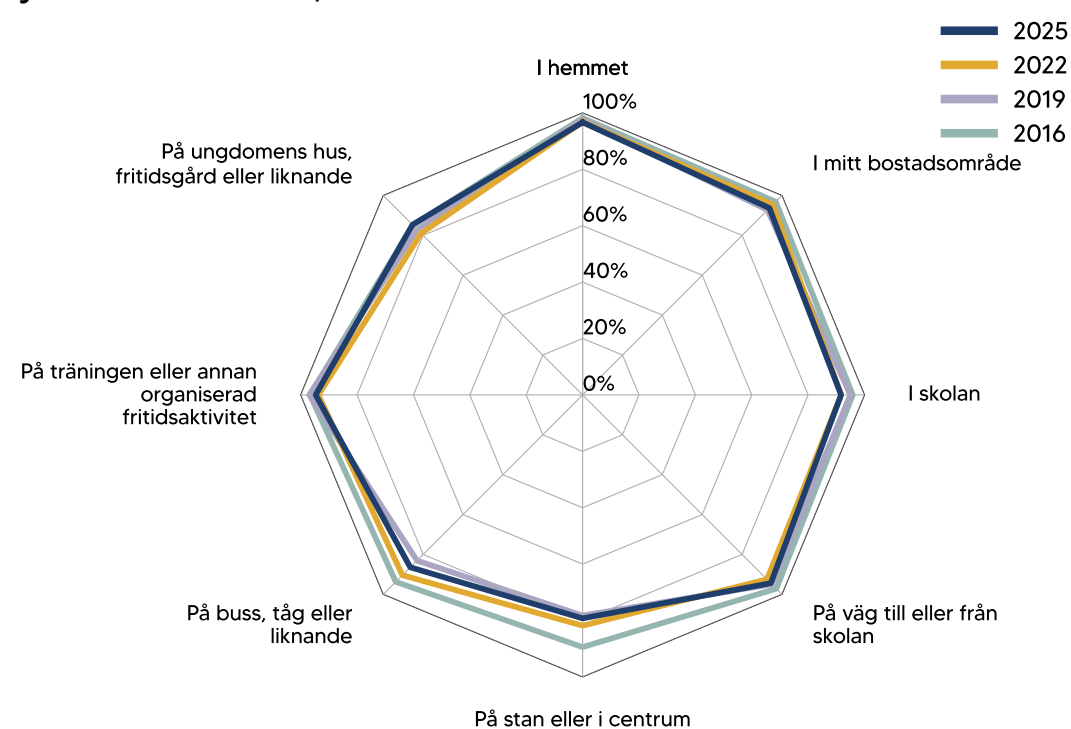
*Siffrorna i diagrammet ovan visar endast de som svarat på frågan, d.v.s. svarsalternativet "ej aktuellt" är borträknat. I gymnasiet fanns "ej aktuellt" för frågorna: "I skolan", "På väg till eller från skolan", "På träningen eller annan organiserad fritidsaktivitet", "På ungdomens hus, fritidsgård eller liknande", medan högstadiet endast hade "ej aktuellt" för "På träningen eller annan organiserad fritidsaktivitet" och "På ungdomens hus, fritidsgård eller liknande". Andel "ej aktuellt" varierar mellan 0-67 %.

E2a. Andel som svarat att de oftast eller alltid känner sig trygga: Jämförelse över tid, tjej*

*Siffrorna i diagrammen ovan visar endast de som svarat på frågan, d.v.s. svarsalternativet "ej aktuellt" är borträknat. Andelen som svarat "ej aktuellt" är mellan 0-62 %.

E2b. Andel som svarat att de oftast eller alltid känner sig trygga: Jämförelse över tid, kille*

*Siffrorna i diagrammen ovan visar endast de som svarat på frågan, d.v.s. svarsalternativet "ej aktuellt" är borträknat. Andelen som svarat "ej aktuellt" är mellan 1-71 %.

Mobbning och trakasserier

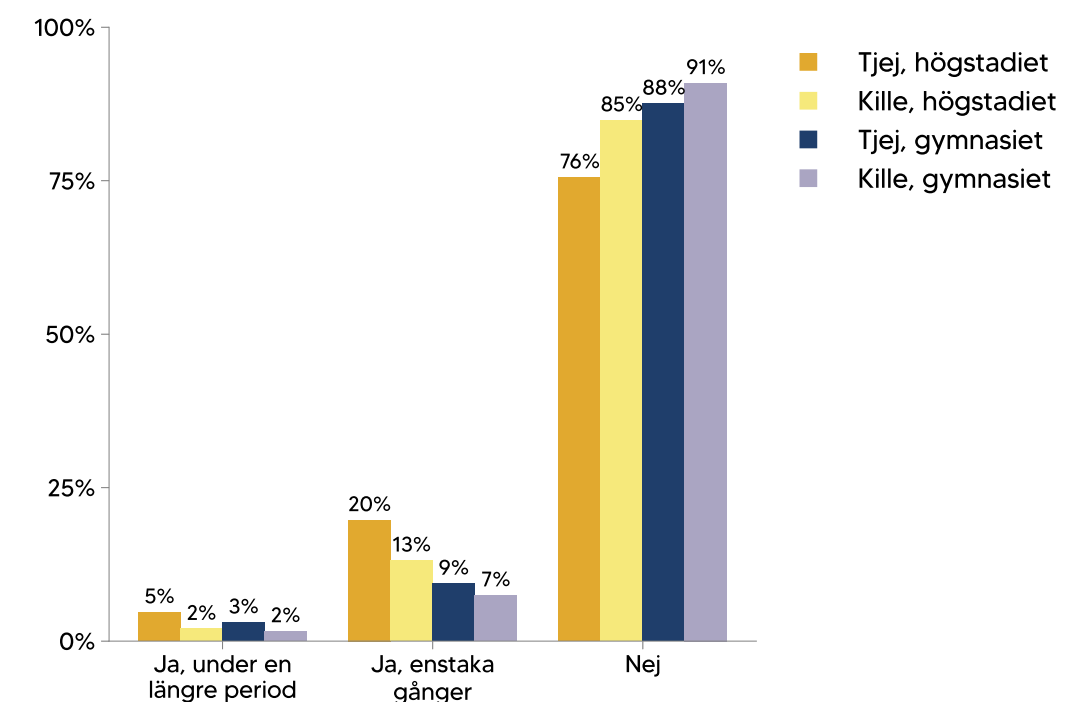
I denna del redovisas frågor som rör utsatthet för mobbning och trakasserier. Som tidigare nämnt är utsatthet för mobbning något som bland annat påverkar hälsan. Det finns även studier som visar att mobbningen bland unga i Sverige ökar.¹

Vad som framgår är att 25 % av högstadietjejerna och 15 % av högstadiekillarna svarar att de utsatts för mobbning eller trakasserier enstaka gånger eller under en längre period. 12 % av gymnasietjejerna och 9 % av gymnasiekillarna svarar att de utsatts.

Jämfört med år 2022 är andelen ungdomar som utsatts för mobbning på ungefär samma nivåer, både bland killar och tjejer. Andelen tjejer som utsatts är dock något lägre än år 2019 och tidigare. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

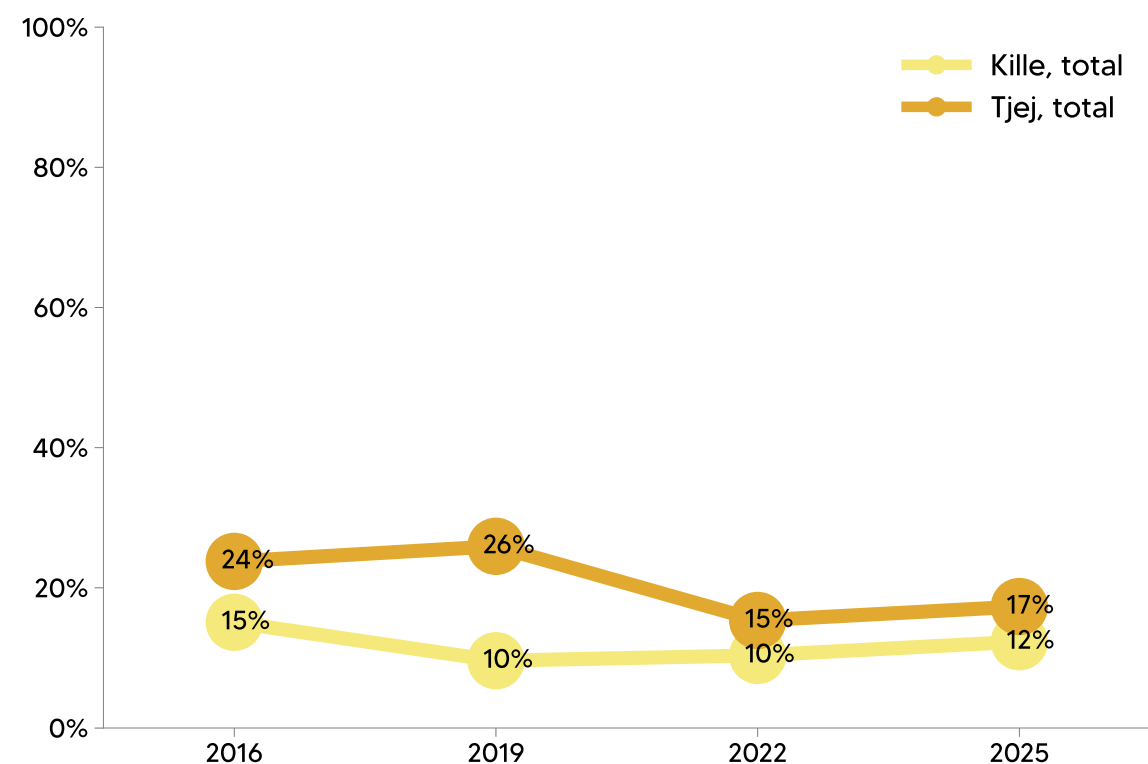
Som det framgår i diagram E3b på följande sida svarar majoriteten, 67-73 %, av de som utsatts att det skett i skolan. En relativt hög andel, 19-20 %, har även utsatts på internet eller i mobilen.

E3. Under de senaste sex månaderna, har du blivit mobbad, trakasserad eller utfryst?

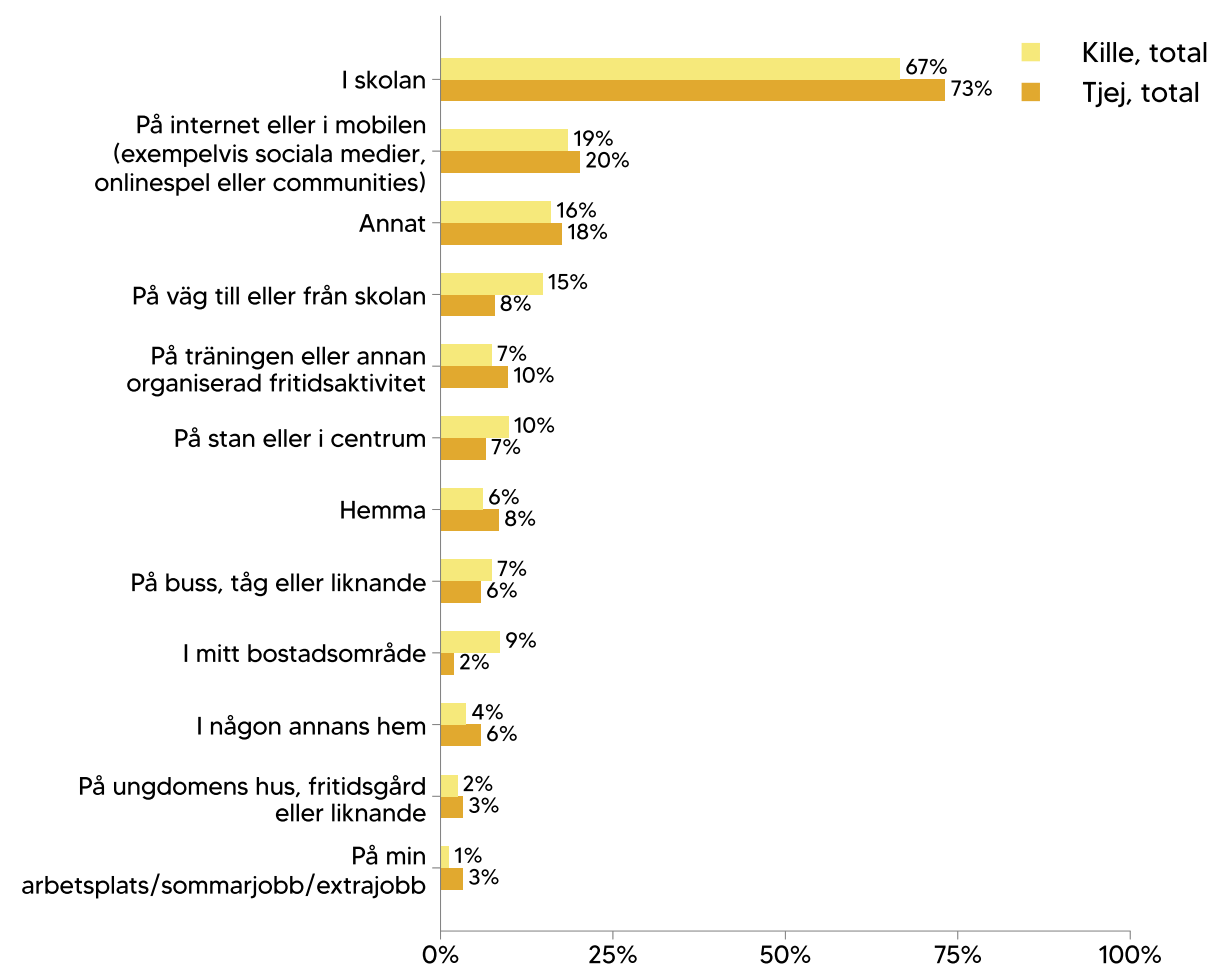

1 SCB 2020: Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige

E3a. Andel som svarat "ja, längre period" eller "ja, enstaka gånger" på frågan om mobbning/trakasserier/utfrysning: Jämförelse över tid

E3b. Var blev du mobbad, trakasserad eller utfrysad? Besvarades endast av de som svarat att de utsatts för mobbning/trakasserier/utfrysning

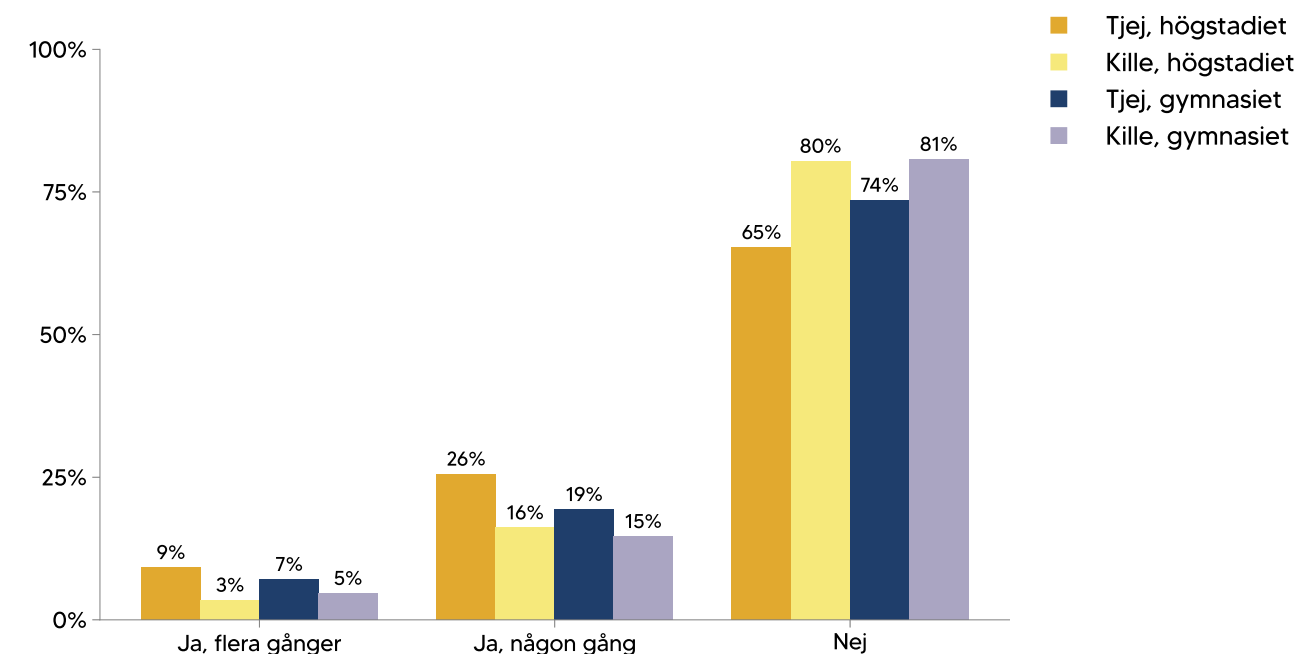
Orättvis behandling

Ungdomarna fick även ange om de blivit orättvist behandlade på ett sätt som gjort att de mått dåligt. Här framgår det att tjejer, främst i högstadiet, har utsatts i högre grad än killar. 7-9 % av tjejerna svarar att de blivit utsatta så att de mått dåligt flera gånger.

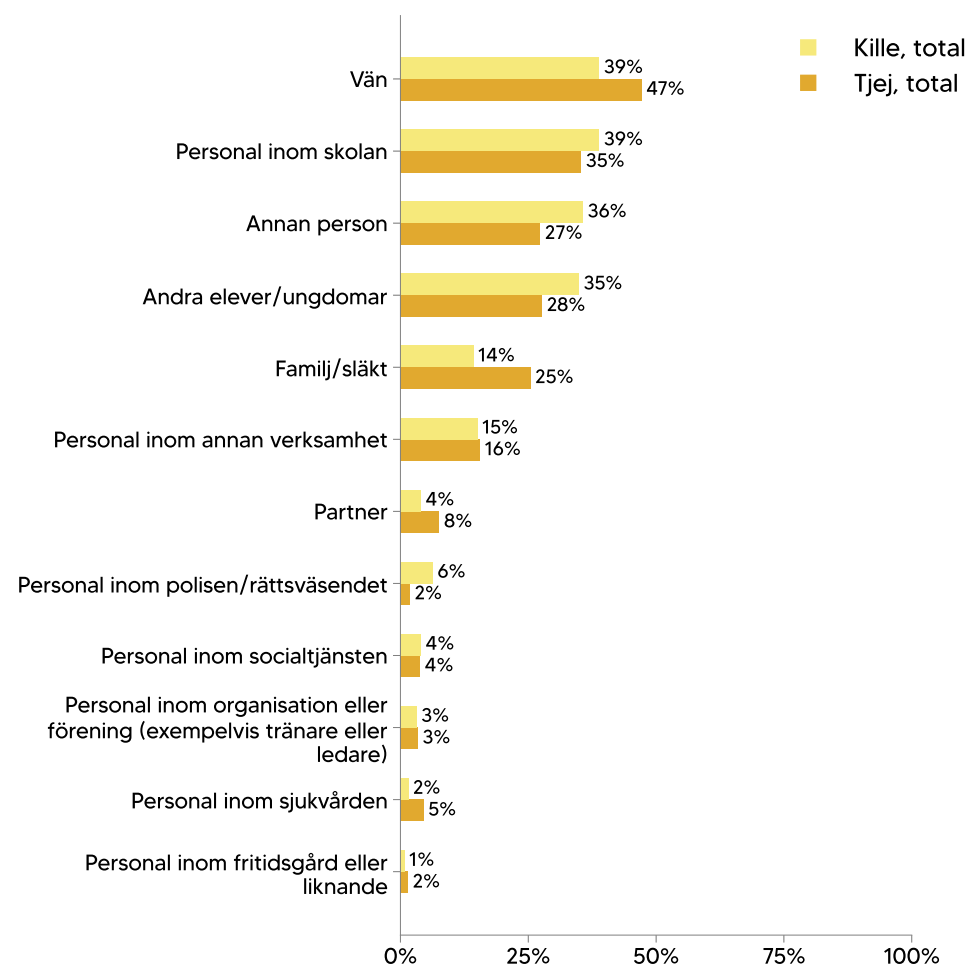
De ungdomar som utsatts fick även svara på en fråga om vem som utsatte dem för orättvis behandling, se diagram E4a på följande sida. Bland tjejerna svarar störst andel, 47 %, att de utsatts av en vän. Bland killarna är det vanligast att ha blivit utsatt av en vän eller av personal inom skolan. 28 % av tjejerna och 35 % av killarna har utsatts av andra elever/ungdomar.

Majoriteten av de som utsatts för orättvis behandling svarar att de inte vet varför de blivit utsatta eller att de utsatts av annan orsak än de som listas i frågan, se diagram E4b. 20 % av killarna och 9 % av tjejerna har blivit orättvist behandlade på grund av sitt utseende. 14 % av killarna och 9 % av tjejerna har utsatts på grund av sitt kön. 8-9 % har utsatts på grund av ålder, och 5-9 % på grund av etnisk tillhörighet.

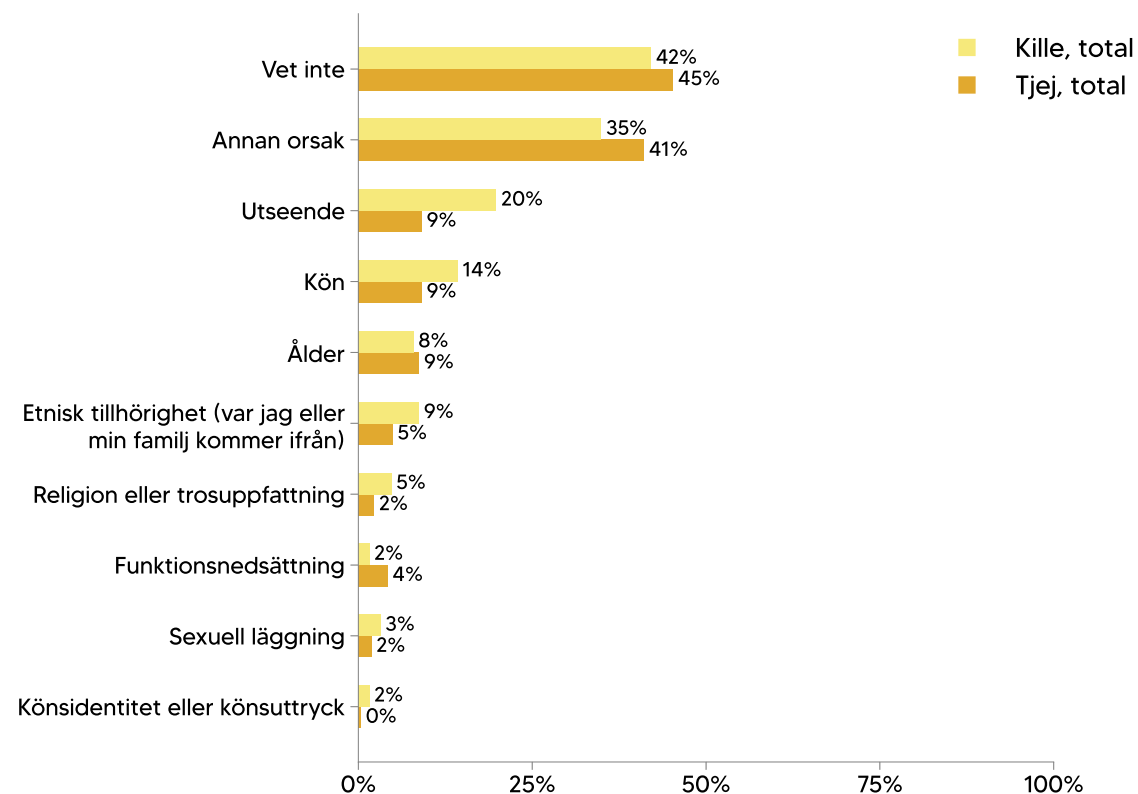
E4. Har du under de senaste sex månaderna upplevt att du har blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt?

E4a. Vem eller vilka har du känt dig orättvist behandlad av?
Besvarades endast av de som svarat att de utsatts för orättvis behandling

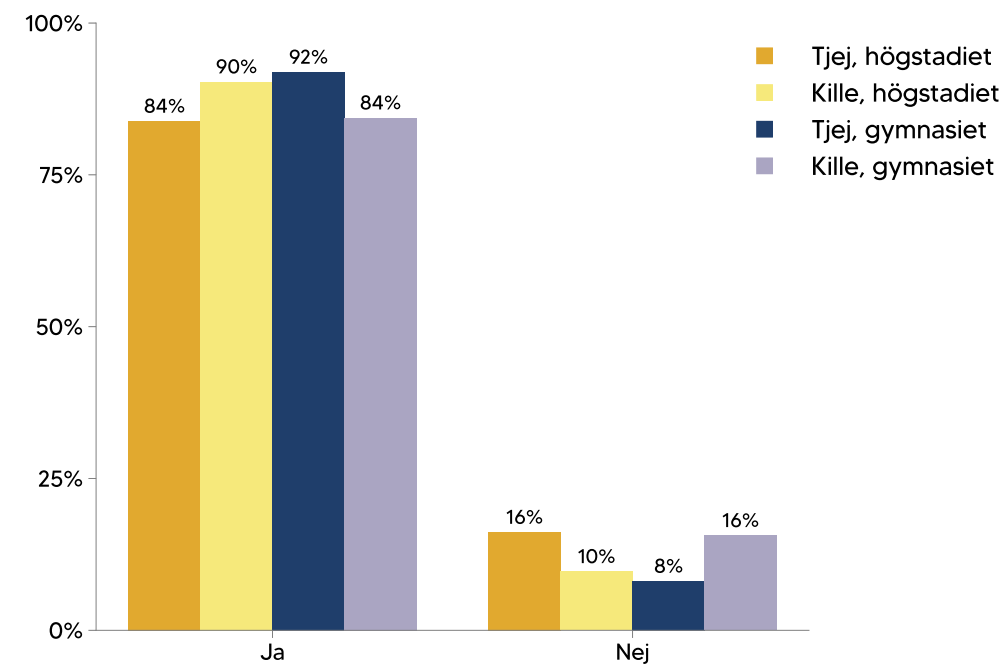

E4b. Av vilken eller vilka orsaker tror du att du blev orättvist behandlad?
Besvarades endast av de som svarat att de utsatts för orättvis behandling

I diagram E5 nedan framgår det att 84-92 % av ungdomarna vet vart de kan vända sig om de blir illa behandlade eller mår dåligt. Högstadietkillarna har högre kännedom om vart de kan vända sig än högstadietjejerna, medan gymnasietjejerna har högre kännedom än gymnasiekillarna.

E5. Vet du vart du kan vända dig för att få stöd om du skulle bli illa behandlad eller må dåligt?

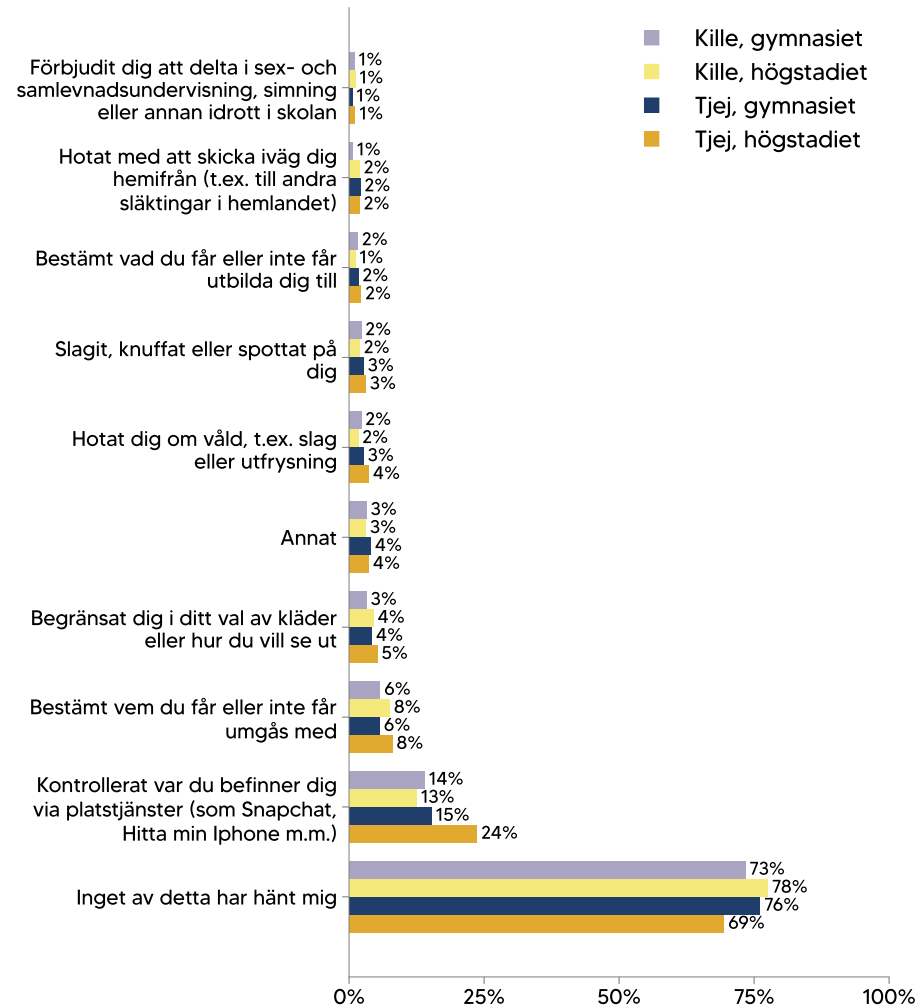

Utsatthet i hemmet

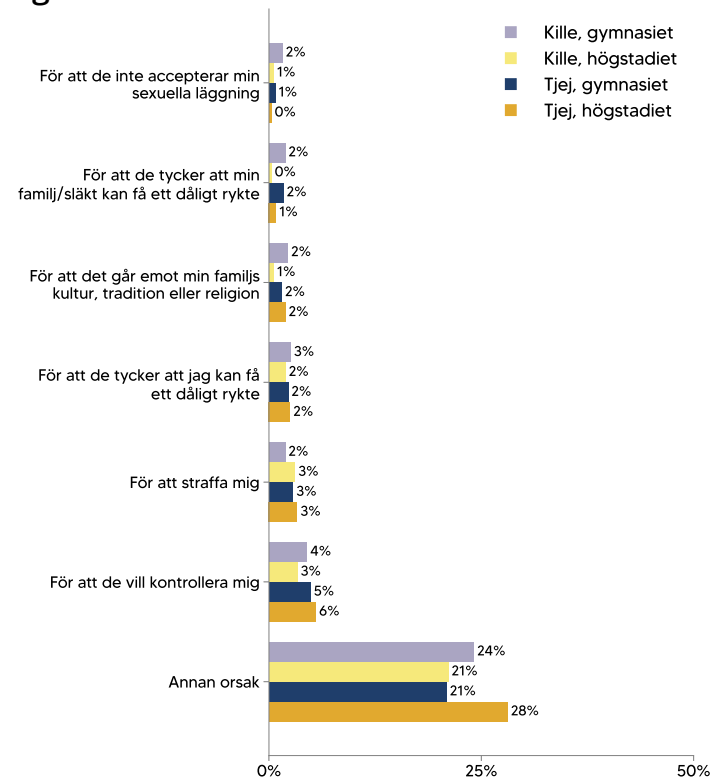
I Gävle ställdes även två frågor om utsatthet i hemmet. Ungdomarna fick först svara på om någon familjemedlem eller annan släkting utsatt dem för olika former av tvång, begränsningar och våldshandlingar, se diagram E6. Mellan 22-31 % av ungdomarna svarar att de på något sätt begränsats av en familjemedlem eller släkting. Vanligast är att en familjemedlem eller annan släkting har kontrollerat var ungdomen befinner sig via platstjänster. 13-24 % svarar att de varit med om detta, varav högstadietjejerna i högst grad. 6-8 % svarar att en familjemedlem eller släkting bestämt vem de får eller inte får umgås med.

De ungdomar som svarat att de utsatts för något i fråga E6 fick också svara på vilken eller vilka orsaker de tror ligger bakom det som någon familjemedlem eller släkting gjort mot dem, se diagram E6a. Störst andelar av de som utsatts svarar att de tror det handlar om en annan orsak än de som listas i frågan. Av de skäl som listas svarar störst andel, 3-6 %, att det beror på att familjemedlemmen eller släktingen vill kontrollera dem. 2-3 % svarar att det beror på att familjemedlemmen eller släktingen vill straffa dem eller att det handlar om att de kan få ett dåligt rykte.

E6. Har det hänt att någon familjemedlem eller annan släkting gjort något av följande mot dig under det senaste året?

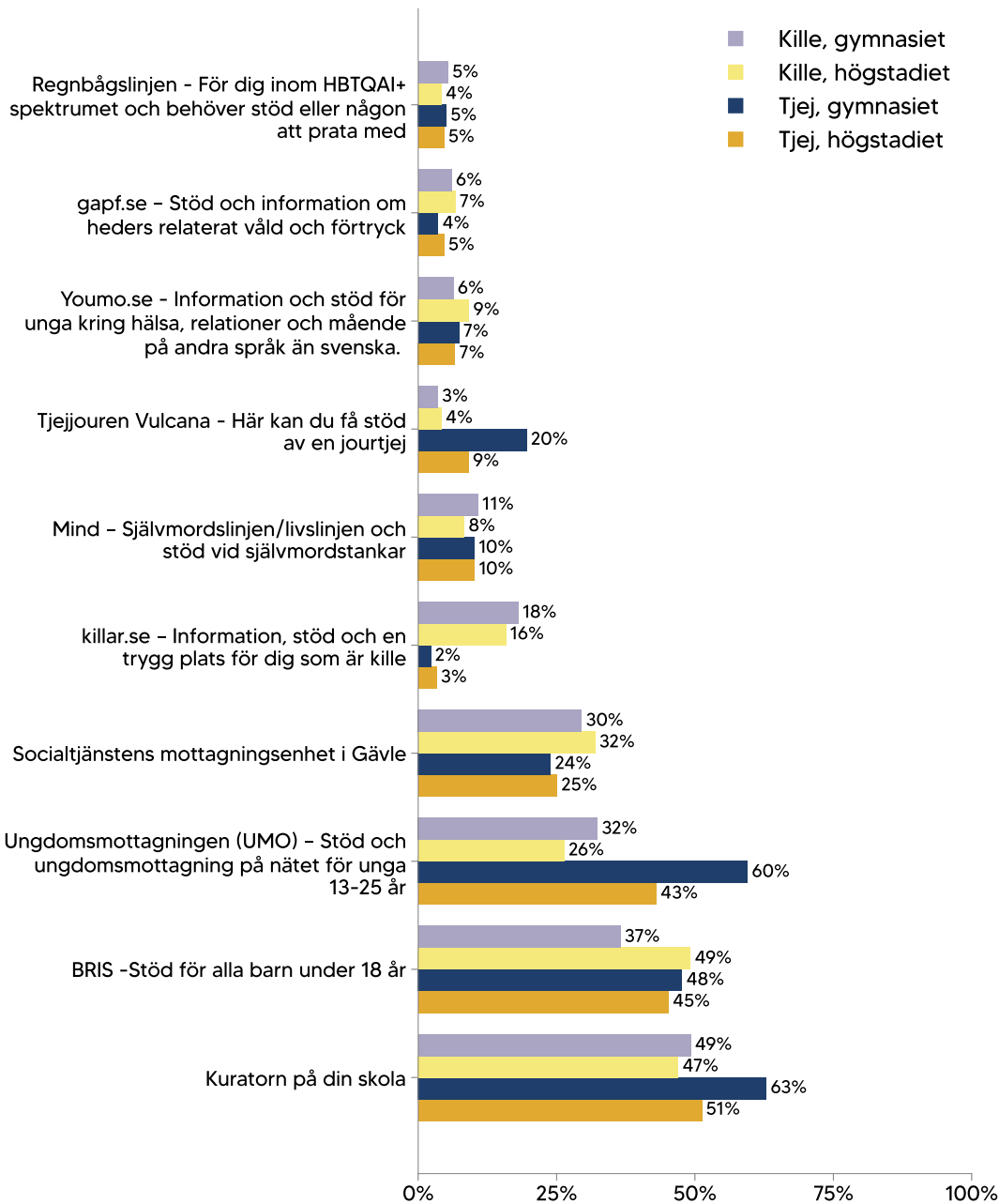

E6a. Vilken eller vilka orsaker tror du ligger bakom det som någon familjemedlem eller släkting gjort mot dig? Besvarades endast av de som upplevt något i föregående fråga.

Det ställdes även en fråga om till vilka ungdomarna vet att de kan vända sig om de skulle bli utsatta, illa behandlade eller må dåligt. Av diagrammet nedan framgår att många av ungdomarna vet att de kan vända sig till kuratorn på skolan, BRIS och Ungdomsmottagningen (UMO). Tjejer i gymnasiet vet i högst grad att de kan vända sig till kuratorn på skolan och till UMO. 24-25 % av tjejerna och 30-32 % av killarna vet även att de kan vända sig till Socialtjänstens mottagningsenhet i Gävle. Kännedomen om övriga alternativ som ungdomar kan vända sig till är lägre. Killarna har dock betydligt högre kännedom om killar.se än tjejerna, medan kännedomen om tjejjouren Vulcana är högre bland tjejerna än killarna. Gymnasietjejerna har kännedom om Tjejjouren Vulcana i högre grad än högstadietjejerna.

E7. Om du skulle bli utsatt, illa behandlad eller må dåligt, finns flera sätt att få hjälp och stöd. Vilka av nedan vet du att du kan vända dig till?

Relationer och nöjdhet med livet

Familje- och kompisrelationer samt andra sociala nätverk är faktorer som även påverkar en individs hälsa. Hur individen ser på livet som helhet är en fråga som ofta, med lite olika formuleringar, även används för att avspegla psykisk hälsa.

En hög andel, 95-97 %, av ungdomarna i Gävle är nöjda med kompisarna. 95-99 % av gymnasieungdomarna och högstadiekillarna är även nöjda med familjen. Andelen bland högstadietjejrna är något lägre, 89 %. Vad gäller livet som helhet svarar 89 % av både gymnasietjejrna och gymnasiekillarna att de är nöjda. I högstadiet svarar 79 % av tjejerna och 96 % av killarna att de är nöjda med livet som helhet.

I diagram F0a på följande sida framgår det att nöjdheten med kompisarna, familjen och livet som helhet totalt sett är på liknande nivåer som år 2022. Sett ur ett längre tidsperspektiv har nöjdheten ökat. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

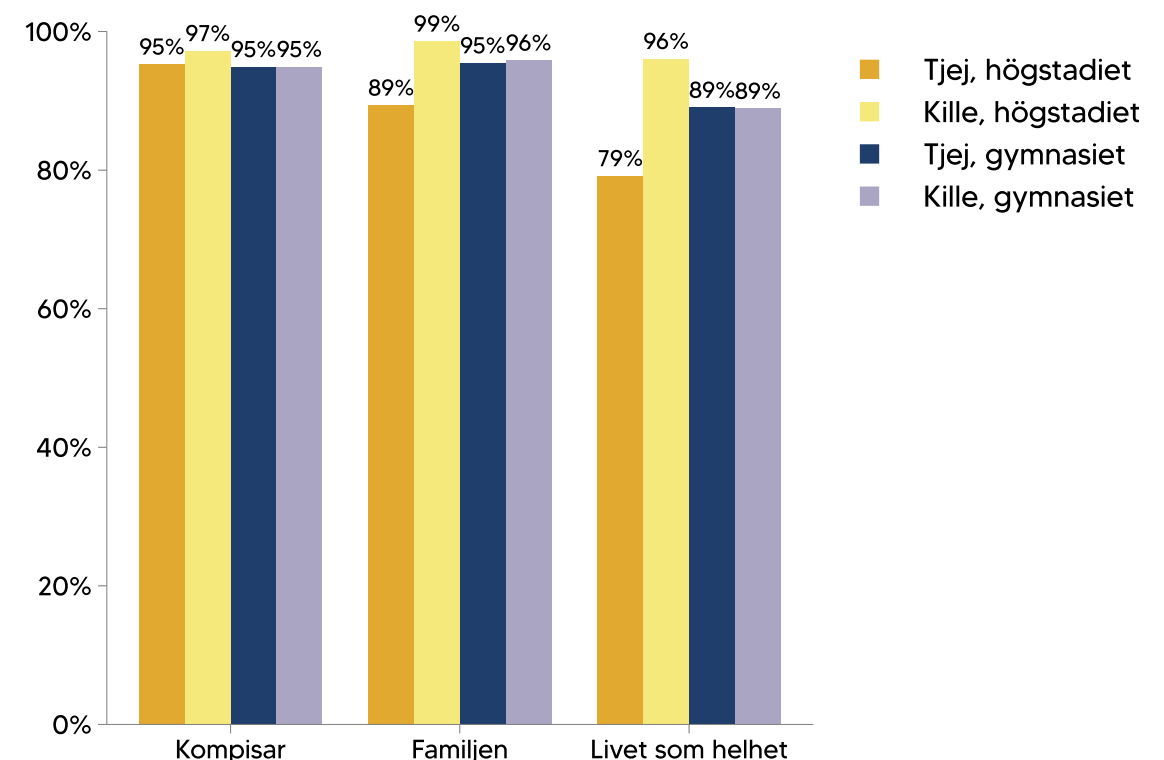
F. Hälsa

I Lupp-enkäten finns ett avsnitt som rör ungas hälsa. En god hälsa tidigt i livet leder till att unga kan skapa goda sociala relationer och tillgodogöra sig utbildning. Detta påverkar i sin tur bland annat möjligheterna till trygghet, arbete och inkomst. Ungas hälsa kan därmed vara avgörande för flertalet andra aspekter senare i livet.

Idag finns det dock stora skillnader i ungas hälsa, bland annat utifrån kön och familjens socioekonomiska situation. Det finns också hälsoskillnader mellan personer i särskilt utsatta situationer och övriga befolkningen. Grupper i särskilt utsatta situationer kan till exempel vara hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättningar, migranter och nationella minoriteter.¹

Ungas hälsa, i synnerhet den psykiska hälsan, har även uppmärksammats i ett flertal rapporter under de senaste åren. Det konstateras att de flesta ungdomar i Sverige mår bra, samtidigt som förekomsten av psykisk ohälsa och dagliga besvär ökar enligt flera nationella undersökningar. Varför ungas psykiska hälsa försämrats verkar bero på flera orsaker. Folkhälsomyndigheten konstaterar i en rapport att brister i skolans funktion troligen är en orsak till att psykosomatiska symtom ökat hos unga.² Egna och andras krav och förväntningar, oro för framtiden, icke-fungerande relationer och utanförskap, digitala medier och begränsande normer är några ytterligare orsaker till ohälsa bland unga som lyfts i en rapport från MUCF.³

F0. Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande?
Andel som svarat "mycket nöjd" eller "ganska nöjd"

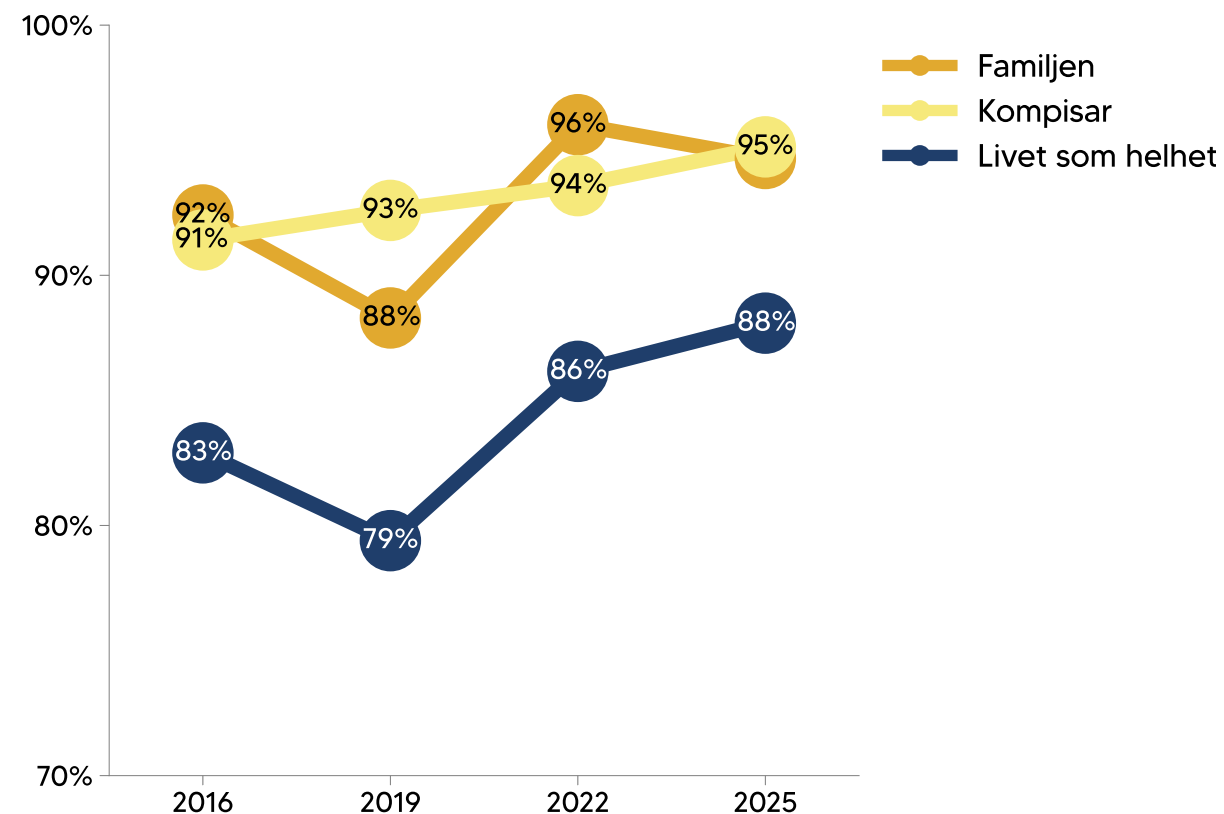

¹ Folkhälsomyndigheten 2023: Folkhälsan i Sverige - Årsrapport 2023

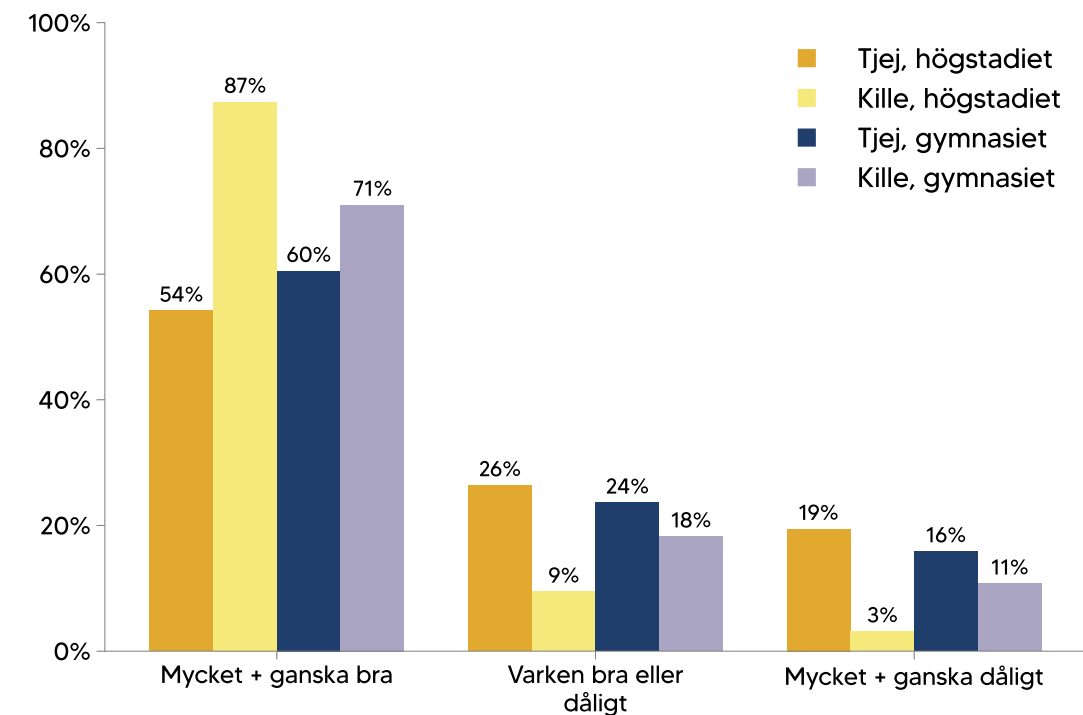
² Folkhälsomyndigheten 2018: Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

³ MUCF 2023: Att inte bara överleva, utan att faktiskt också leva - En kartläggning om ungas psykiska hälsa

F0a. Andel nöjda med livet, familjen och kompisarna: Jämförelse över tid

F1. Under de senaste sex månaderna, hur bedömer du din hälsa, hur du mår eller känner dig?

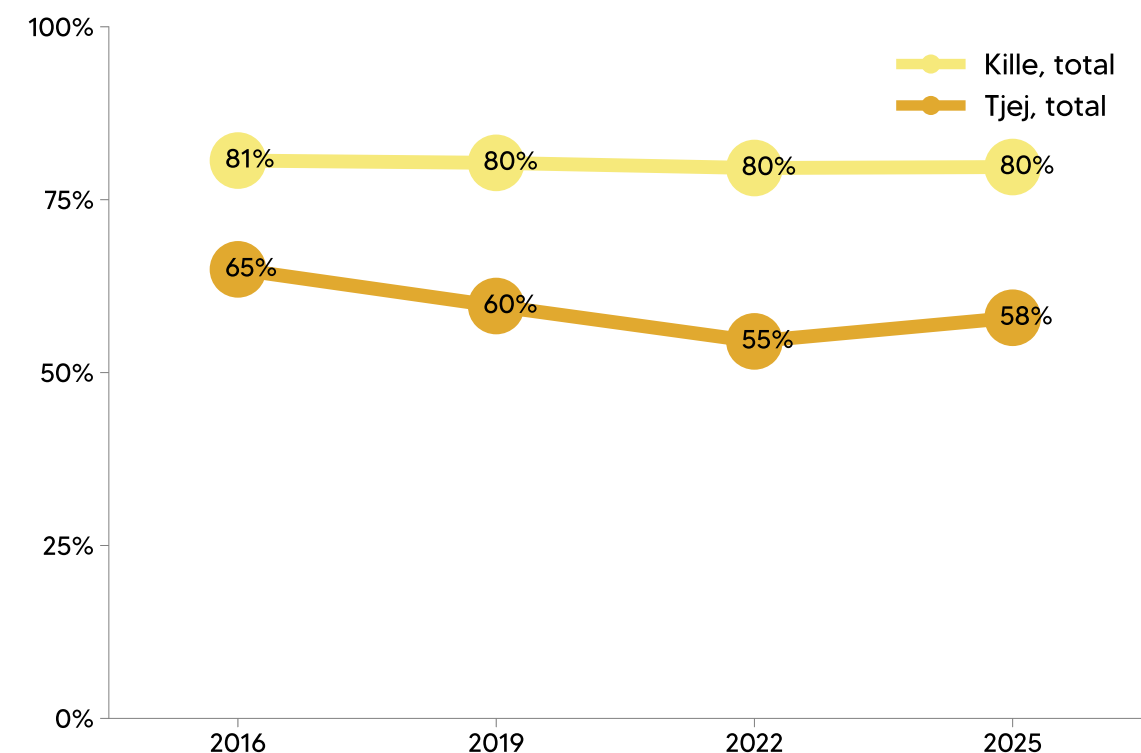

Självskattad hälsa

Självskattad hälsa innebär att individer ombeds att själva skatta sitt allmänna hälsotillstånd på en skala. Den självskattade hälsan är med andra ord ett subjektivt mått. Resultat av detta slag ifrågasätts ibland på grund av det subjektiva inslaget, men har visat sig stämma väl överens med mer objektiva och medicinska mått på hälsa. I Gävle kommun ser vi att andelen som svarar att de mår mycket eller ganska bra är lägre bland tjejer än bland killar. Totalt 80 % av killarna och 58 % av tjejerna svarar att de mår mycket eller ganska bra. Tjejerna svarar även i högre grad än killarna att de mår mycket eller ganska dåligt. En särskilt tydlig könsskillnad syns i högstadiet där 19 % av tjejerna och 3 % av killarna svarar att de mår mycket eller ganska dåligt.

I diagram F1a på följande sida framgår det att andelen killar som mår bra är stabil över tid. Andelen tjejer som mår bra är på en liknande nivå som år 2019 och år 2022, men lägre än år 2016. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

F1a. Andel som bedömer sin hälsa som mycket eller ganska bra: Jämförelse över tid

Psykiska och somatiska besvär

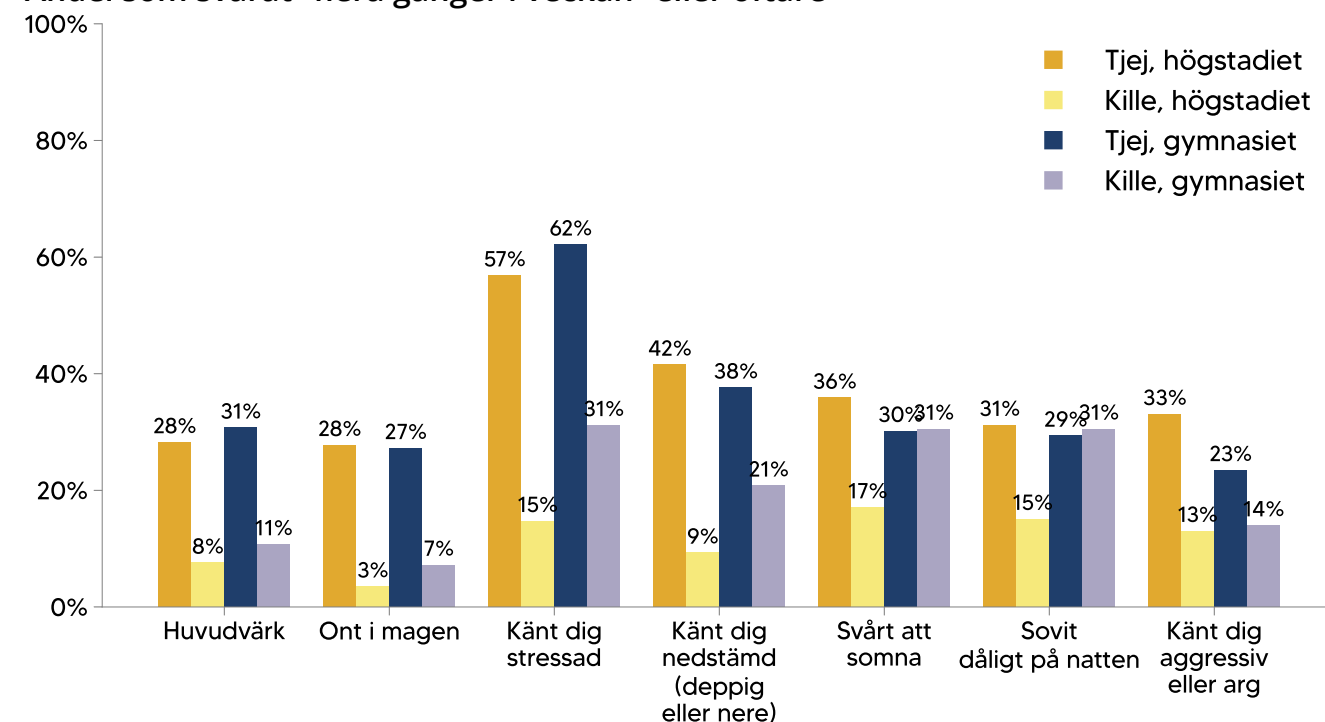
Ungdomarna fick svara på frågor om hur ofta de upplever olika psykiska och somatiska besvär, som stress, huvudvärk, ont i magen, sömnsvårigheter och nedstämdhet. Enligt MUCF indikerar förekomsten av besvär ohälsa om de förekommer flera gånger i veckan eller oftare under en längre period. Liknande kategorisering görs i Folkhälsomyndighetens undersökning "Hälsa på lika villkor".

I diagram F2 redovisas andelen ungdomar som har de listade besvären regelbundet, det vill säga flera gånger i veckan eller oftare. Samtliga besvär upplevs i högre grad av högstadietjejer än av högstadiekillar. Även i gymnasiet upplevs en majoritet av besvären i högre grad av tjejer än av killar. Undantaget gäller svårigheter att somna och dålig sömn på natten som gymnasiekillarna och gymnasietjejerna besvärar sig av i ungefär samma utsträckning.

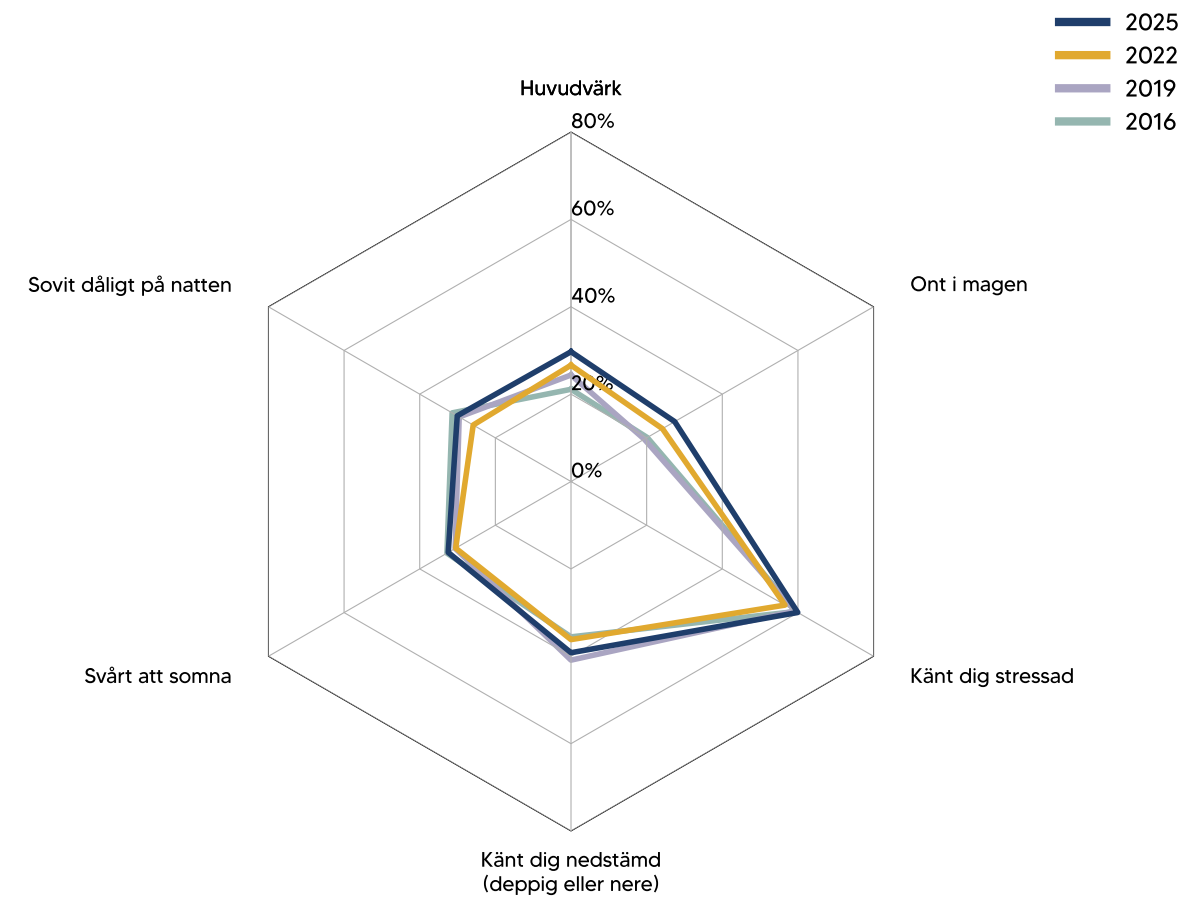
En hög andel av tjejerna, 57 % av högstadietjejerna och 62 % av gymnasietjejerna, svarar att de känner sig stressade flera gånger i veckan eller oftare. Andelen killar som gör detsamma är 15 % i högstadiet och 31 % i gymnasiet. Vad gäller nedstämdhet svarar 38-42 % av tjejerna att de känner sig nedstämda/deppiga flera gånger i veckan eller oftare. Motsvarande andel bland killarna är 9-21 %. Högstadietjejerna svarar i högre utsträckning än övriga grupper att de känner sig aggressiva eller arga regelbundet.

Andelen tjejer med besvär är överlag på högre nivåer än år 2022, se diagram F2a på följande sida. Bland killar syns framför allt en ökning av andelen som sovit dåligt på natten. Även andelen som känt sig stressade och har svårigheter att somna har ökat något sedan år 2022, se diagram F2b.

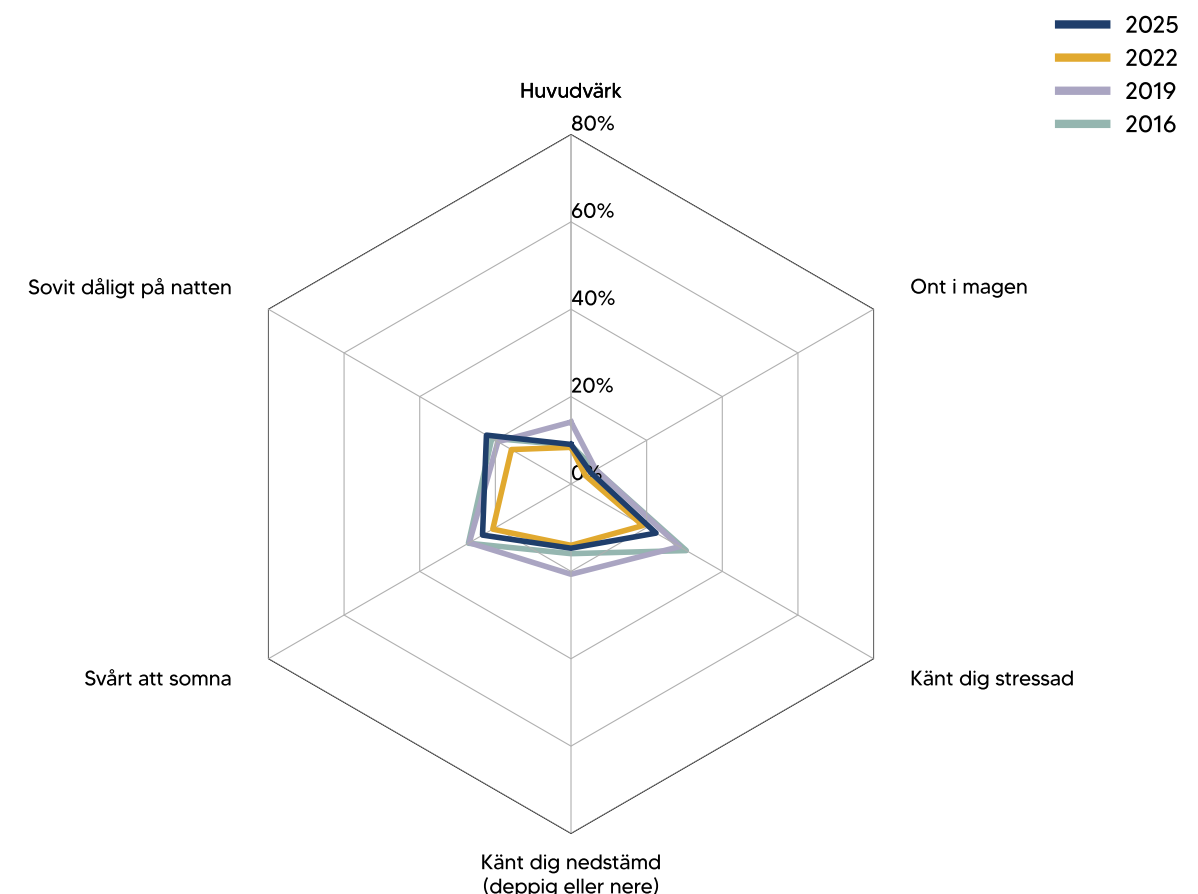
F2. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?
Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare

F2a. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?
Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare: Jämförelse över tid, tjej

F2b. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?
Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare: Jämförelse över tid, kille

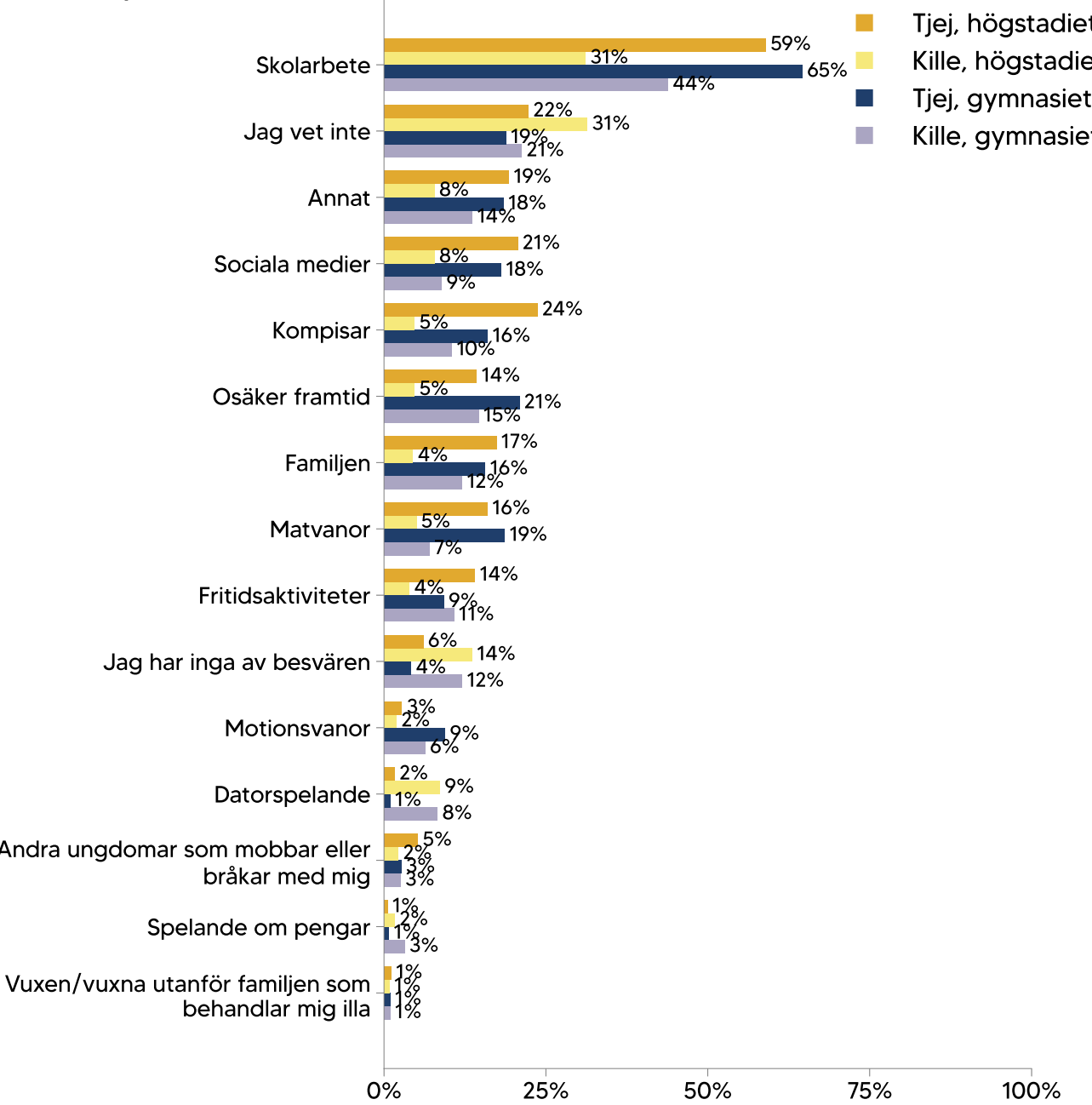

Orsaker till besvären

Ungdomarna fick även svara på en fråga om vad de själva tror att deras psykiska och somatiska besvär beror på. Skolarbete är det som störst andel uppger vara anledning- en till besvären. Tjejerna uppger detta som skäl i särskilt hög grad, 59-65 %. Motsva- rande andel bland killarna är 31 % i högstadiet och 44 % i gymnasiet.

Tjejer uppger även flera övriga orsaker till besvären i högre grad än killar. Exempelvis tror 16-24 % av tjejerna att deras besvär beror på kompisar, och 18-21 % att besvären beror på sociala medier. Killarna svarar dock i högre grad än tjejerna att de tror besvä- ren beror på datorspelande.

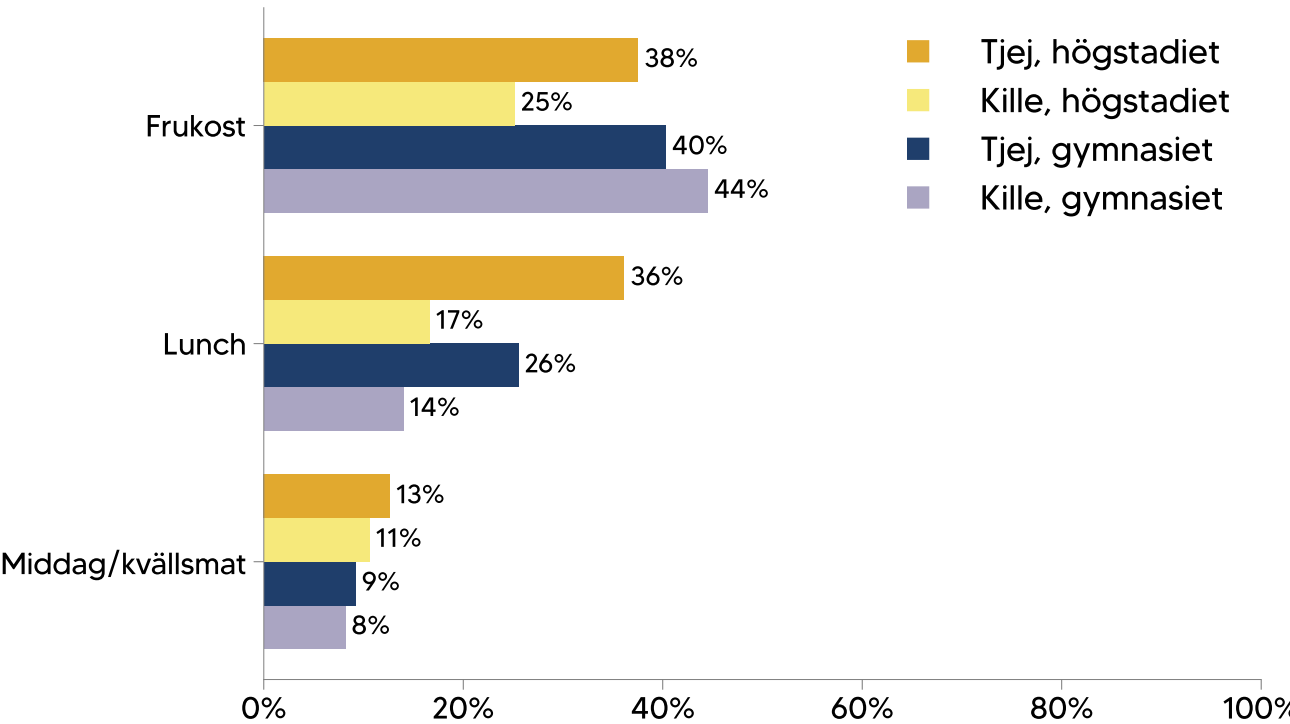
F2c. Om du har något av besvären i förra frågan, vad tänker du själv att dina besvär kan bero på?

Hoppa över måltider

I diagram F3 nedan redovisas andelen ungdomar som svarat att de hoppar över måltider flera gånger i veckan eller oftare. Frukost är den måltid som störst andel av ungdomarna brukar hoppa över, särskilt gymnasieungdomarna och högstadietjejer- na. Att hoppa över lunchen är vanligast bland högstadietjejerna.

F3. Hur ofta händer det att du hoppar över följande måltider? Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare

Träning och motion

Fysisk aktivitet är relaterat både till fysisk och psykisk hälsa. Andelen skolbarn som uppnår den rekommenderade mängden fysisk aktivitet (1 timme per dag enligt WHO) är fortsatt låg i Sverige. Det är en levnadsvana som inte har förbättrats över tid, kon- staterar Folkhälsomyndigheten.¹

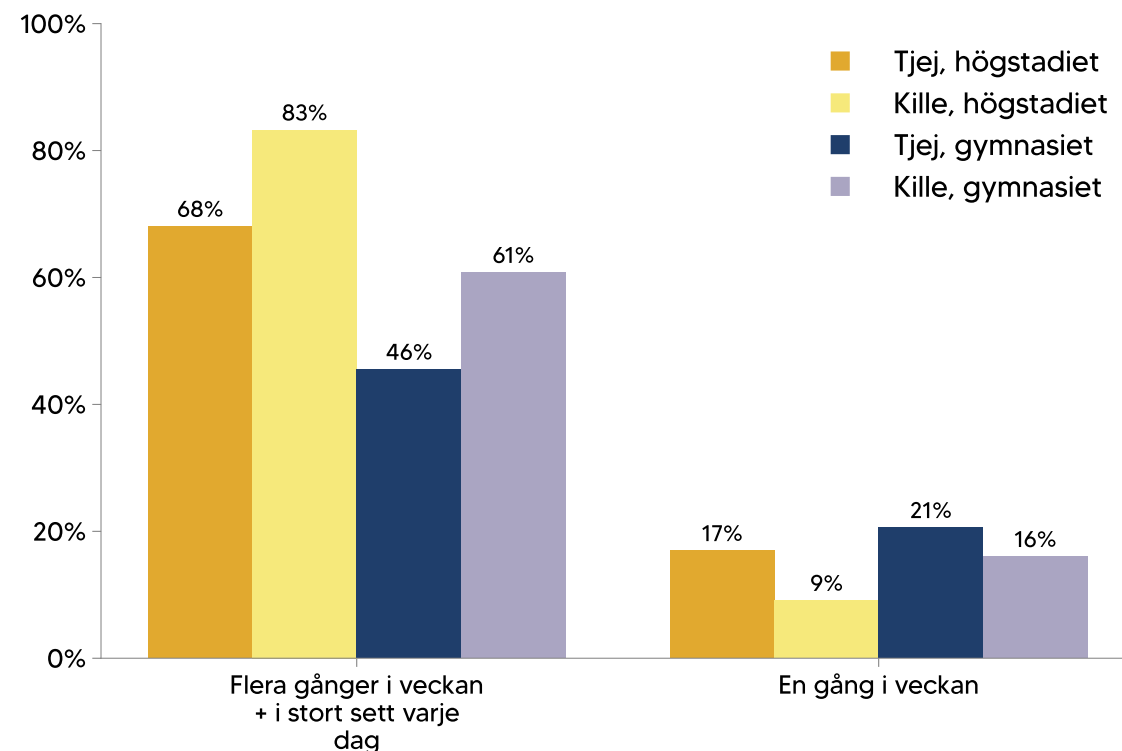
I diagram F4 på följande sida framgår det att 68-83 % av högstadieungdomarna och 46-61 % av gymnasieungdomarna svarar att de tränar flera gånger i veckan eller oftare. Högstadiekillarna tränar flera gånger i veckan eller oftare i högst utsträckning, medan gymnasietjejerna gör det i lägst utsträckning.

Andelen tjejer som tränar en gång i veckan eller oftare har minskat över tid, se dia- gram F4a. Andelen killar som tränar har minskat något sedan år 2022, men är på en liknande nivå som år 2016.

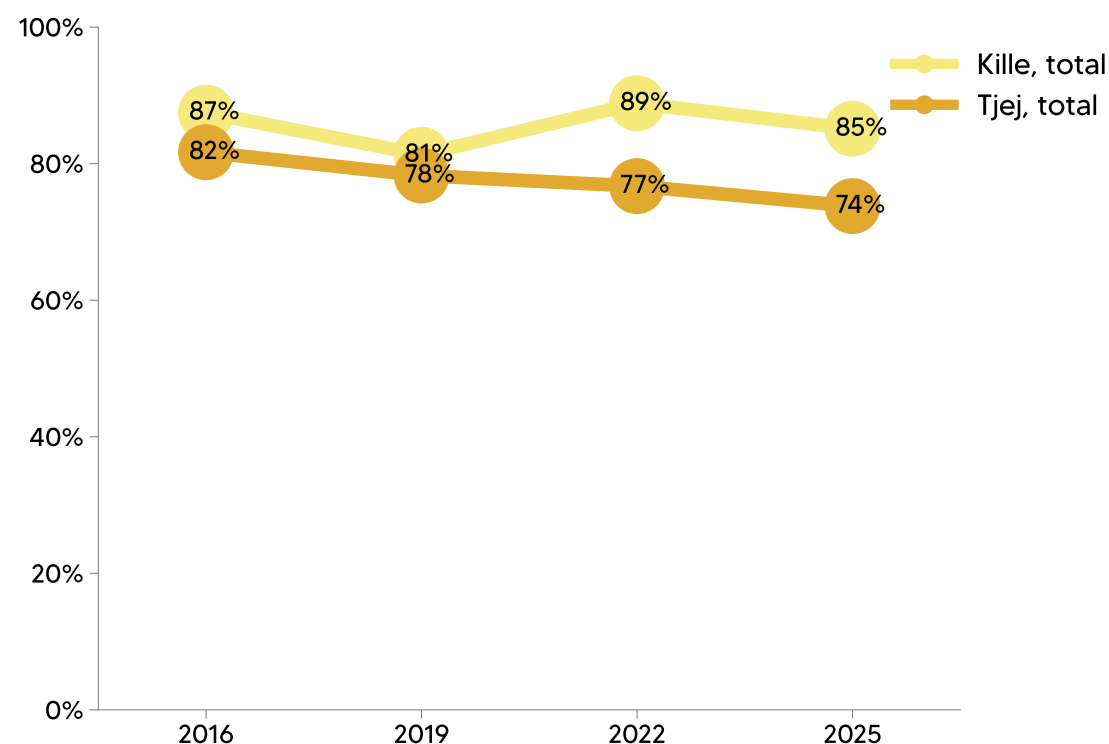
1 Folkhälsomyndigheten 2023: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2021/2022

F4. Hur ofta brukar du träna så att du blir andfådd eller svettas?

Andel som svarat "en gång i veckan" eller oftare

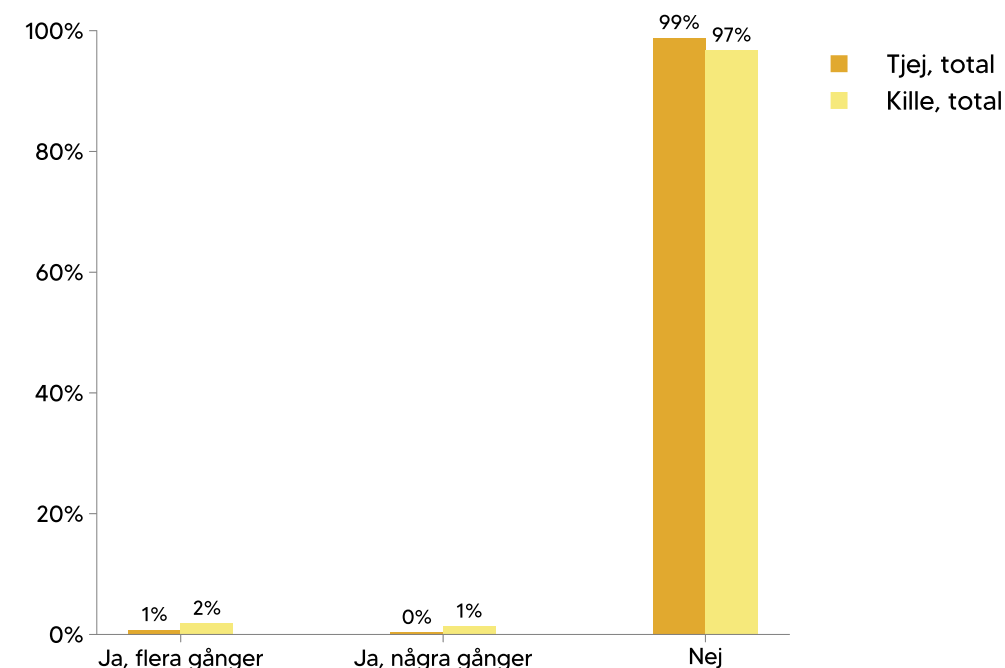
F4a. Andel som tränar en gång i veckan eller oftare: Jämförelse över tid

Prestationshöjande medel

I Lupp-enkäten ställs en fråga om användningen av anabola steroider eller motsvarande medel. En andel om 3 % av killarna och 1 % av tjejerna svarar att de någon eller flera gånger använt denna typ av medel.

F5. Har du någon gång använt anabola steroider eller andra motsvarande prestationshöjande medel?

Alkohol och tobak

Lupp-enkäten innefattar också frågor om tobak, alkohol, spel och koffein. I tabell F6 på följande sida redovisas resultaten för dessa frågor. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) konstaterar att andelen skolelever i Sverige som röker minskat kraftigt särskilt under 2010-talet. Detta gäller dock inte vejpning. Vad gäller snusning har denna ökat under de senaste tio åren. Uppgången har varit särskilt påtaglig bland flickor, och är på historiskt höga nivåer. I 2025 års nationella skolundersökning stannade dock uppgången av. Vad gäller alkohol konstaterar CAN att såväl andelen alkoholkonsumenter som alkoholkonsumtionen bland svenska elever minskat under en längre tid. Nedgången har nu stannat av, men alkoholkonsumtionen är fortsatt på låga nivåer.¹

I tabell F6 på följande sida framgår det att 13-21 % av gymnasieungdomarna och 5 % av högstadieungdomarna brukar snusa minst en gång i veckan. Snus är vanligast bland gymnasiekillarna. 6-7 % av gymnasieungdomarna och 2-5 % av högstadieungdomarna brukar röka e-cigarett, och mellan 1-4 % brukar röka cigaretter. 1-3 % i högstadiet och 3-8 % i gymnasiet brukar dricka stark alkohol, varav gymnasiekillarna i högst grad. Det framgår också att runt hälften av gymnasieungdomarna och 21-29 % av högstadieungdomarna brukar dricka energidryck minst en gång i veckan.

Andelen tjejer som snusar har ökat över tid, se tabell F6a. Andelen killar som snusar är högre än år 2016, men på en liknande nivå som år 2019 och år 2022. Andelen killar som dricker stark alkohol har istället ökat något sedan år 2022, men är på en lägre nivå än år 2016-2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

¹ CAN:s nationella skolundersökning 2025

F6. Hur ofta brukar du...?

Röka cigaretter	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	98%	99%	98%	96%
Minst en gång per vecka	2%	1%	2%	4%
Snusa	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	95%	95%	87%	79%
Minst en gång per vecka	5%	5%	13%	21%
Dricka folköl	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	98%	99%	99%	95%
Minst en gång per vecka	2%	1%	1%	5%
Dricka starköl, starkcider, alkoholisk, vin eller sprit	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	97%	99%	97%	92%
Minst en gång per vecka	3%	1%	3%	8%
Röka e-cigaretter	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	95%	98%	93%	94%
Minst en gång per vecka	5%	2%	7%	6%
Ta koffeintabletter	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	99%	99%	99%	98%
Minst en gång per vecka	1%	1%	1%	2%
Spela om pengar	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	99%	96%	99%	92%
Minst en gång per vecka	1%	4%	1%	8%
Dricka energidryck	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	71%	79%	51%	49%
Minst en gång per vecka	29%	21%	49%	51%

Hur ofta dricker du så mycket alkohol att du känner dig full?*	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	84%	87%	97%	91%
Minst en gång per vecka	16%	13%	3%	9%

*Obs! Av de som vid något tillfälle druckit alkohol

F6a. Jämförelse över tid

	Tjej 2025	Tjej 2022	Tjej 2019	Tjej 2016	Kille 2025	Kille 2022	Kille 2019	Kille 2016
Röker minst en gång per vecka	2%	2%	8%	5%	2%	3%	6%	3%
Snusar minst en gång per vecka	10%	6%	4%	1%	12%	11%	13%	8%
Dricker folköl minst en gång i månaden	5%	2%	8%	5%	8%	6%	11%	13%
Dricker starköl, starkcider, alkoholisk, vin eller sprit minst en gång i månaden	20%	18%	29%	25%	16%	12%	20%	23%
Dricker alkohol så att de känner sig fulla minst en gång per månad*	47%	42%	61%	64%	43%	37%	79%	64%

*Obs! Av de som vid något tillfälle druckit alkohol

Hur unga får tag på alkohol

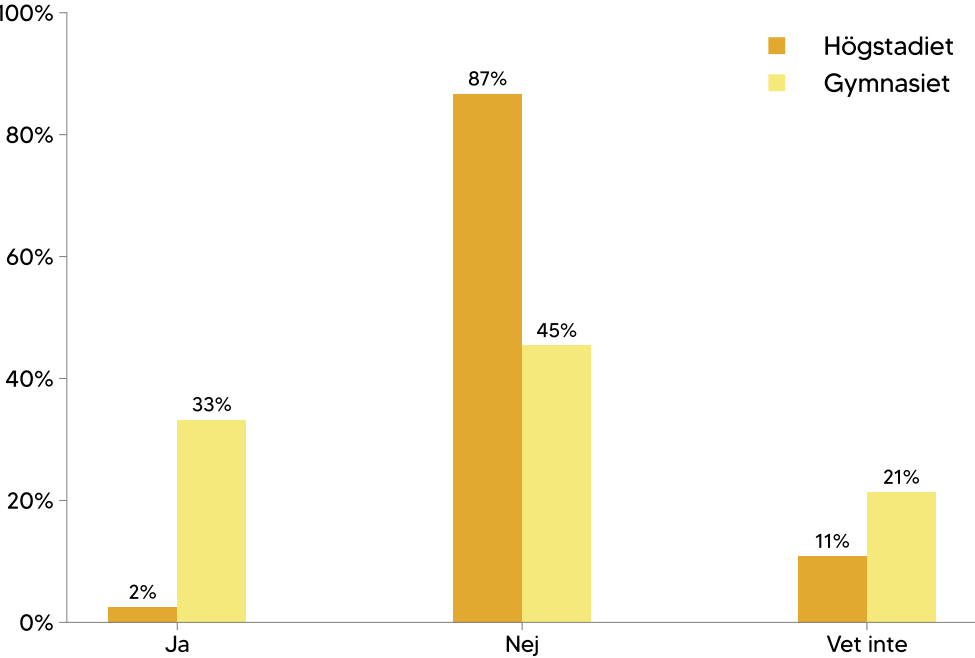
Av de som någon gång druckit alkohol är det vanligast att få tag på det via kompisar, kompisars syskon eller partner.

I diagram F7 på följande sida framgår det också att endast en liten andel, totalt 2 %, av högstadieungdomarna svarar att de får dricka alkohol för sina föräldrar. På gymnasiet är motsvarande andel klart högre, 33 %.

F6b. Hur får du oftast tag på alkohol?
Besvarades endast av de som någon gång druckit alkohol

Köper själv i affären	8%
Beställer på internet	2%
Handlar utomlands	2%
Tillverkar själv	5%
Får från mina föräldrar	21%
Tar från mina föräldrar utan att de vet om det	14%
Från syskon	8%
Från kompisar, kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner	41%
Från annan vuxen	19%
På annat sätt	32%

F7. Får du dricka alkohol för din/dina föräldrar?

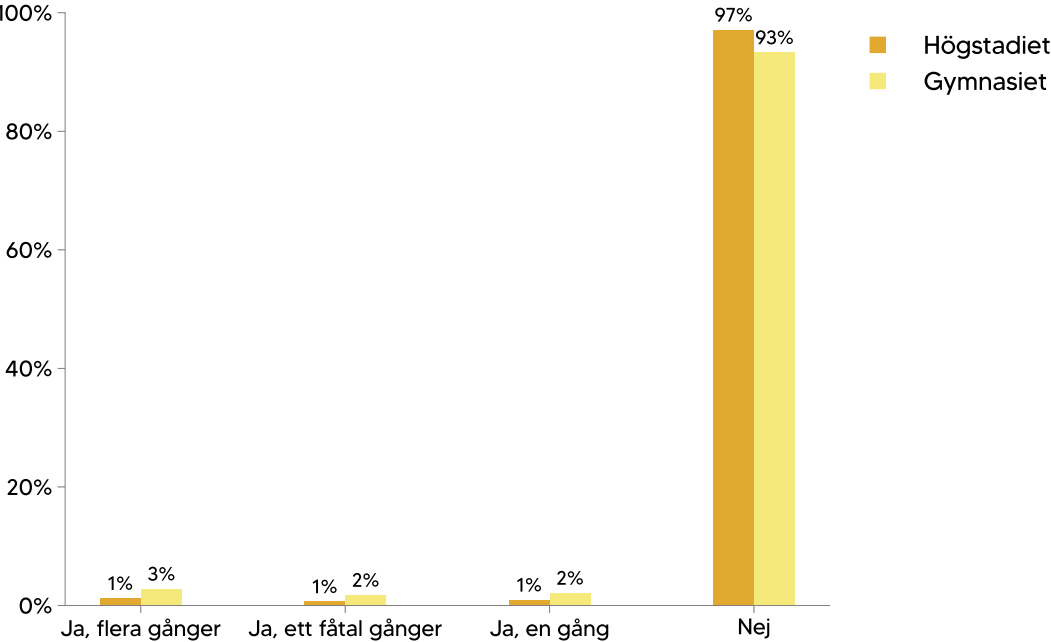

Narkotika

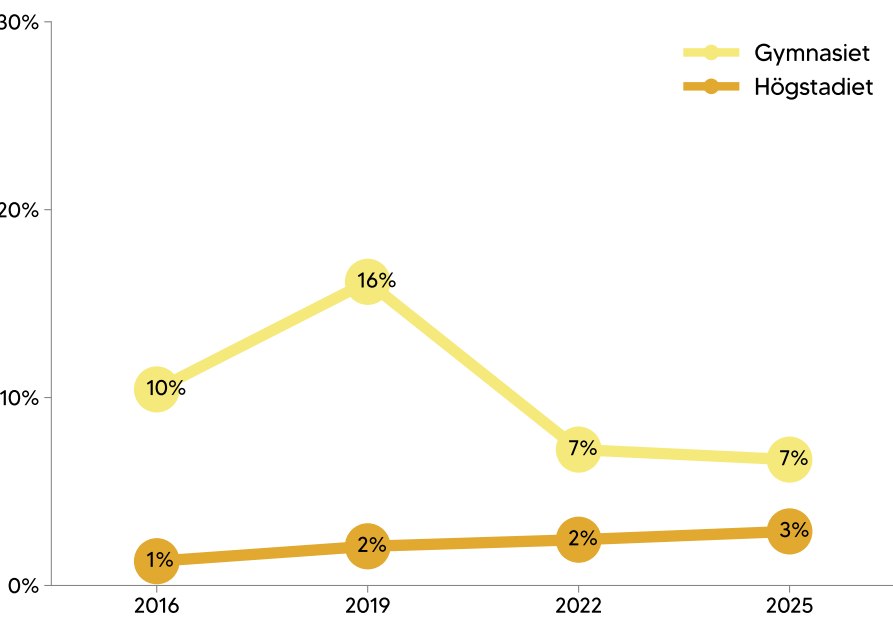
Lupp-enkäten innefattar även frågor om narkotikaanvändning. CAN konstaterar att flera mått som används för att mäta narkotikaerfarenhet visar att ungas erfarenheter av narkotikaanvändning minskat under senare år.¹ 3 % av högstadieungdomarna och 7 % av gymnasieungdomarna i Gävle svarar att de en eller flera gånger har använt narkotika. Andelen som använt narkotika är relativt stabil över tid, undantaget år 2019 för gymnasieungdomar då andelen var på en högre nivå. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

Som det framgår i diagram F8b är hasch den vanligaste narkotikasorten. Knappt hälften av de som använt narkotika har fått tag på det på annat sätt än de som listas i frågan, se diagram F8c. 40 % har fått tag på narkotikan från någon person på orten.

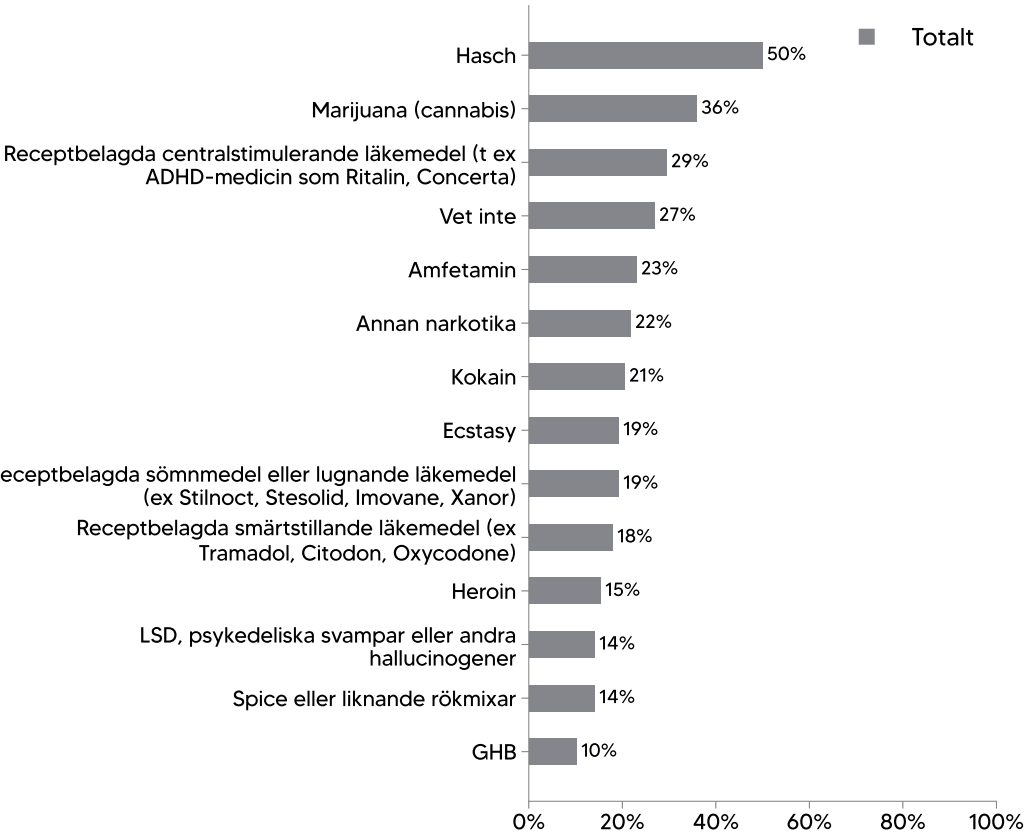
F8. Har du någon gång använt narkotika (utan läkarordination)?

F8a. Andel som använt narkotika: Jämförelse över tid

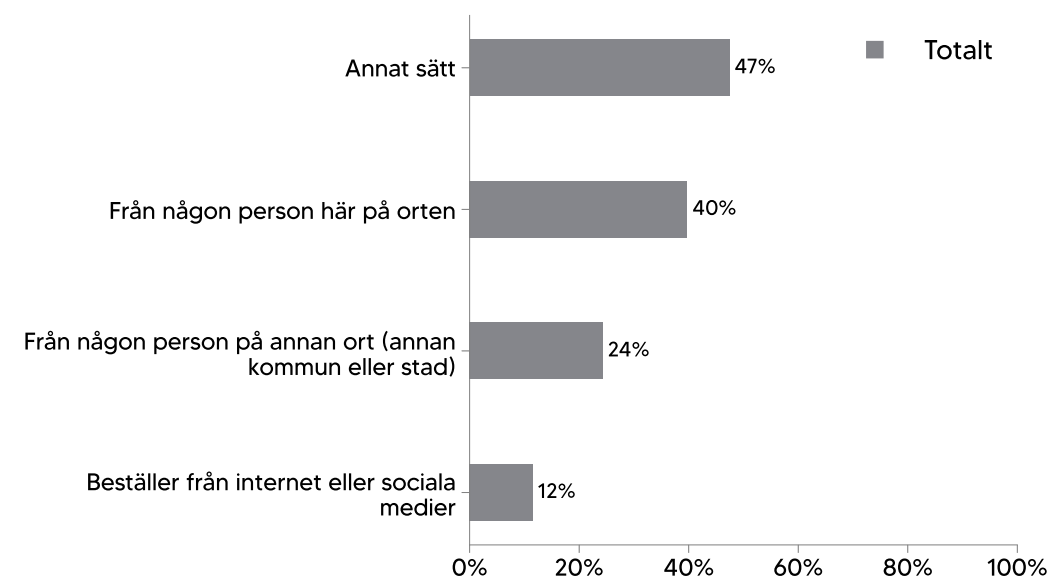

F8b. Vilken eller vilka typer av narkotika har du använt?
Besvarades endast av de som någon gång använt narkotika

¹ CAN:s nationella skolundersökning 2025

F8c. Hur fick du/får du tag på narkotika?
Besvarades endast av de som någon gång använt narkotika

Fördjupat om ungas hälsa

Det sista valda fördjupningsområdet i Gävle kommun handlar om ungas hälsa, och var även detta ett av kommunens valda fördjupningsområden år 2022. I avsnittet om ungas hälsa framgick det att de flesta ungdomar i Gävle mår bra, men att det också finns tydliga könsskillnader. I likhet med år 2022 har tjejer en sämre självskattad hälsa än killar, samtidigt som de har psykosomatiska besvär i högre utsträckning. Förekomsten av regelbundna psykosomatiska besvär har dock ökat i flera fall både bland killar och tjejer. Dessa tendenser är dock inte unika för Gävle kommun, utan liknande mönster syns även nationellt och i aktuella studier.

I flertalet tidigare publikationer och nationella undersökningar konstateras också att de flesta unga mår bra, samtidigt som den psykiska ohälsan och förekomsten av psykosomatiska besvär bland unga i Sverige ökar. En förklaring som ofta tas upp är ökad skolstress. I Skolbarns hälsovanor 2021/2022 konstateras exempelvis att tjejer rapporterar in besvär med stress i högre utsträckning än killar, samtidigt som skolstressen ökar för båda könen.¹ I en annan rapport från Folkhälsomyndigheten konstateras också att tjejer är mer stressade och har högre krav på sig än killar när det kommer till skolan och betyg, och att detta är något som kan påverka hälsan.² Denna typ av könsskillnader syns även i Gävle: som vi sett i avsnittet svarar en högre andel tjejer än killar att de har psykosomatiska besvär som de tror beror på skolarbete.

Tjejers upplevelse av högre krav gäller dock inte bara skolan. Enligt MUCF:s rapport "Ungas psykiska hälsa" upplever tjejer även mer stress och högre krav när det gäller bland annat karriärmöjligheter, social status och skönhetsideal. Rapporten lyfter även att tjejer upplever att de behöver anpassa och anstränga sig mer än killar i vissa avseenden, vilket kan kopplas till könsnormer. Samtidigt påverkas även killar av könsnormer, exempelvis förväntningar på att vara stark och inte prata om att man mår dåligt. Detta kan leda till att killar uttrycker psykisk ohälsa på andra sätt än tjejer och underreporterar psykiska besvär i enkäter, vilket innebär att det sannolikt finns ett mörkertal bland killar.³

Eftersom ungas hälsa är ett prioriterat område i Gävle kommun har fördjupade analyser gjorts på området. Att titta närmare på vad som samvarierar med ungas hälsa kan vara viktigt för att få en förståelse kring hur det hänger samman med övriga frågor och för att rikta insatser mot de mest utsatta grupperna.

Vad samvarierar med ungas hälsa?

För att ta reda på mer om vad som samvarierar med ungas psykiska hälsa i Gävle har vi analyserat gruppen unga som svarat att de mår mycket eller ganska bra och hur de svarat på ett antal övriga frågor jämfört med övriga unga (de som mår ganska eller mycket dåligt eller har svarat varken eller).

Vad som framgår är att de som har en bra självskattad hälsa har regelbundna psykosomatiska besvär i betydligt lägre grad än övriga. Sambandsanalyserna visar också

¹ Folkhälsomyndigheten 2023: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2021/2022

² Folkhälsomyndigheten 2018: Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

³ Folkhälsomyndigheten och MUCF 2023: En kartläggning om ungas psykiska hälsa

att de unga som mår bra uppger att de har besvär på grund av skolarbete i lägre grad. De som mår bra uppger även flera andra orsaker till besvären i lägre grad än övriga, exempelvis matvanor, sociala medier, kompisar, familjen och osäker framtid.

Sambandsanalyserna visar också att de unga som mår bra tränar så de blir andfådda eller svettas minst en gång i veckan i högre grad än de unga som mår sämre. Det är därutöver mindre vanligt bland de unga som mår bra att hoppa över måltider flera gånger i veckan eller i stort sett varje dag.

En ytterligare faktor som tydligt samvarierar med ungas hälsotillstånd är deras fritidssituation. De unga som mår bra är även mer nöjda med sin fritid, fritidsutbudet, kompisarna, familjen och livet som helhet.

Trygghet, utsatthet och trivsel i skolan

I likhet med år 2022 visar sambandsanalyserna att utsatthet för mobbning tydligt samvarierar med ungas hälsa. Av de som utsatts för mobbning svarar 40 % att de mår mycket eller ganska bra, jämfört med 72 % av de som inte utsatts. De som utsatts för mobbning uppger även i klart högre grad än övriga ungdomar att de har regelbundna psykosomatiska besvär. Exempelvis uppger 49 % av de som utsatts att de känner sig nedstämda flera gånger i veckan eller oftare. Motsvarande andel bland de som inte utsatts är tydligt lägre, 25 %.

Det finns också samband mellan ungas hälsa och trivsel i skolan. Sambandsanalyserna visar att de unga som mår bra är mer nöjda med skolan generellt, men också i flera andra frågor om skolan. Bland de som skattar sin hälsa som mycket eller ganska bra svarar exempelvis 80 % att de trivs med stämningen i sin skola, medan motsvarande andel bland övriga är 62 %. De unga som mår bra känner sig även tryggare i skolan. Det finns däremot ingen större skillnad mellan de som mår bra och övriga när det kommer till andelen som uppger att rasism, våld och mobbning förekommer i skolan.

Övriga skillnader

Utöver hälsoskillnader utifrån kön vet vi också att befolkningens hälsa varierar utifrån bland annat bakgrund och ekonomiska förutsättningar. Som nämnt inledningsvis i avsnittet finns det också hälsoskillnader mellan hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättningar, migranter och nationella minoriteter och övriga befolkningen.⁴

Sambandsanalyserna visar i flera avseenden liknande tendenser i Gävle kommun. Vad som framgår är att ekonomi är en faktor som tydligt samvarierar med hälsa. Analyserna visar att resurssvaga⁵ unga har en sämre självskattad hälsa, och högre förekomst av regelbundna psykosomatiska besvär. Det framgår också att unga med en funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom har en sämre självskattad hälsa och i högre grad har regelbundna psykosomatiska besvär. Även unga hbtqi-personer⁶ skattar sin hälsa som sämre i högre grad än övriga ungdomar, och svarar i högre grad att de har regelbundna psykosomatiska besvär. Skillnaderna är dock tydligare utifrån ekonomiska förutsättningar och funktionsnedsättning/långvarig sjukdom.

⁴ Folkhälsomyndigheten 2023: Folkhälsan i Sverige - Årsrapport 2023

⁵ De som svarat att de är mycket eller ganska missnöjda med sin egen ekonomi, att de är mycket eller ganska oroliga för sina föräldrars ekonomi och/eller att det hänt att de inte kunnat köpa saker som många andra i deras ålder gör

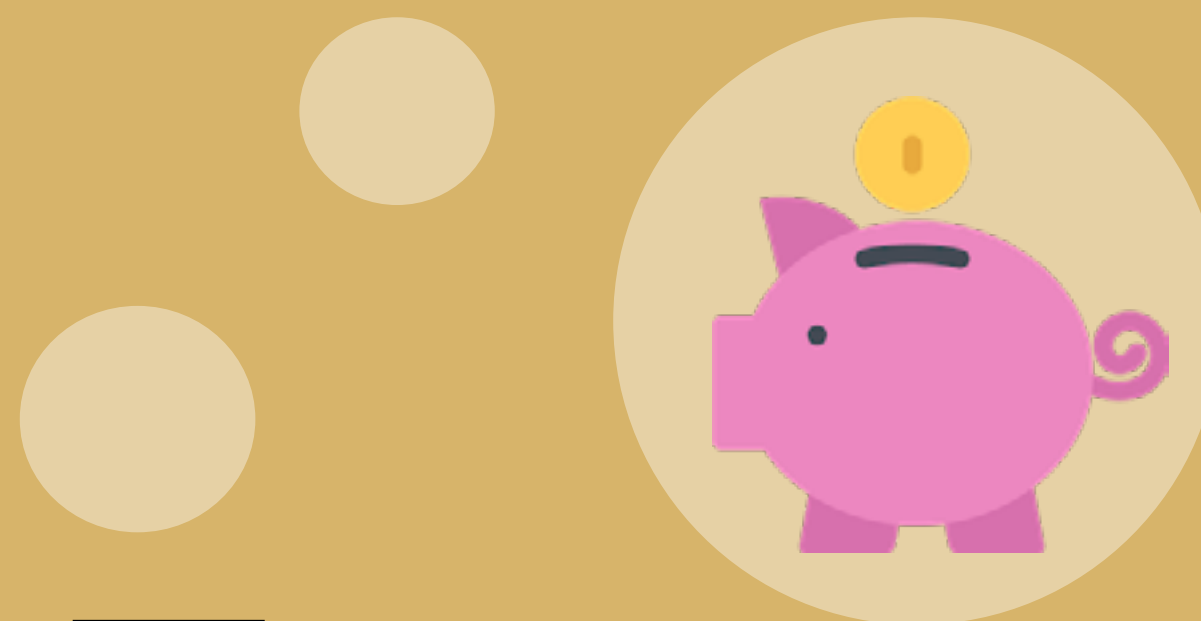
⁶ De som svarat att de har en annan sexualitet än heterosexuell och/eller att de har en annan könsidentitet än kille/tjej

G. Arbete

I detta avsnitt ställs några frågor om arbete. Arbetsmarknaden har förändrats de senaste åren och detta har i hög grad påverkat unga.¹ Under 2020 medförde corona-pandemin att andelen arbetslösa tillfälligt ökade bland unga, för att under de senaste åren minska igen. Även om arbetsmarknaden har haft en stark återhämtning finns tecken på att den kommer bli svagare igen och arbetslösheten bland unga förväntas öka under de kommande åren.²

Etableringsåldern på arbetsmarknaden har dessutom ökat under de senaste årtiondena. Likaså har kraven på kompetens och utbildning kraftigt ökat, och den viktigaste faktorn för att unga senare ska få ett arbete är en fullföljd gymnasieutbildning. Enligt Folkhälsomyndigheten är en ökad medvetenhet bland unga om dessa krav och svårigheter något som bidrar till oro över framtiden, och som också påverkar ungas hälsa.³ I en attityd- och värderingsstudie från MUCF konstateras också att förväntningar på en kommande negativ utveckling på arbetsmarknaden kan skapa oro bland unga.⁴

I en rapport från Fryshuset framkommer det även att många ungdomar saknar information om arbetsmarknaden. Rapporten visar att unga vill ha en tydligare bild av hur arbetslivet fungerar, vilka arbetsuppgifter olika yrken har och vad som krävs för att komma dit.⁵

¹ MUCF 2023: Ung idag 2023

² MUCF 2023: Ung idag 2023

³ Folkhälsomyndigheten 2018: Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

⁴ MUCF 2025: Så tycker unga 2025: Arbete och utbildning

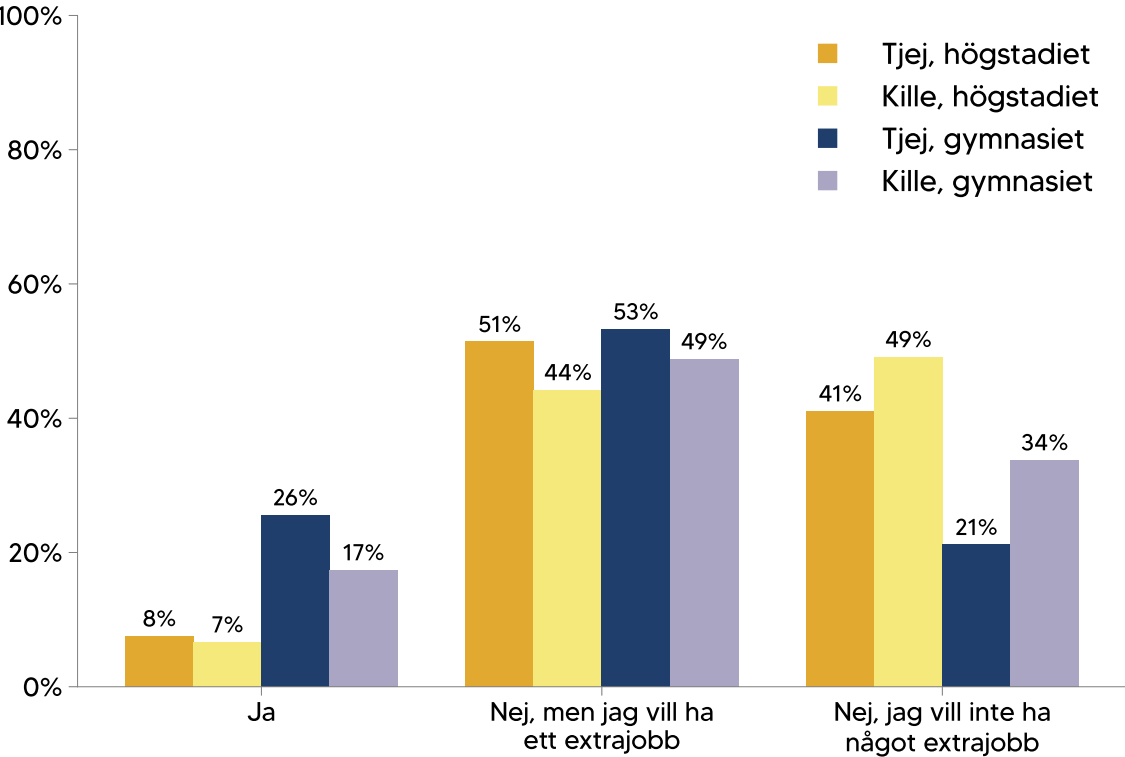
⁵ Fryshuset 2022: Ungas framtid på arbetsmarknaden

Extrajobb

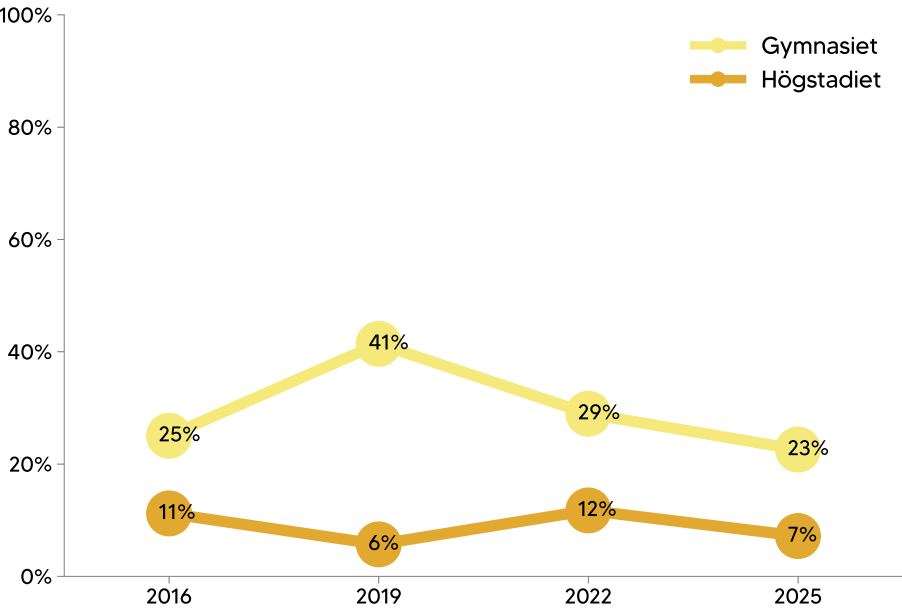
En andel om 7 % av högstadieungdomarna och 23 % av gymnasieungdomarna har ett extrajobb. Tjejer i gymnasiet har i högst grad ett extrajobb. Tjejer svarar i högre grad än killar att de skulle vilja ha ett extrajobb.

Andelen ungdomar med extrajobb har minskat något sedan år 2022, både i högstadiet och gymnasiet.

G1. Har du något extrajobb just nu?

G1a. Andel med extrajobb just nu: Jämförelse över tid

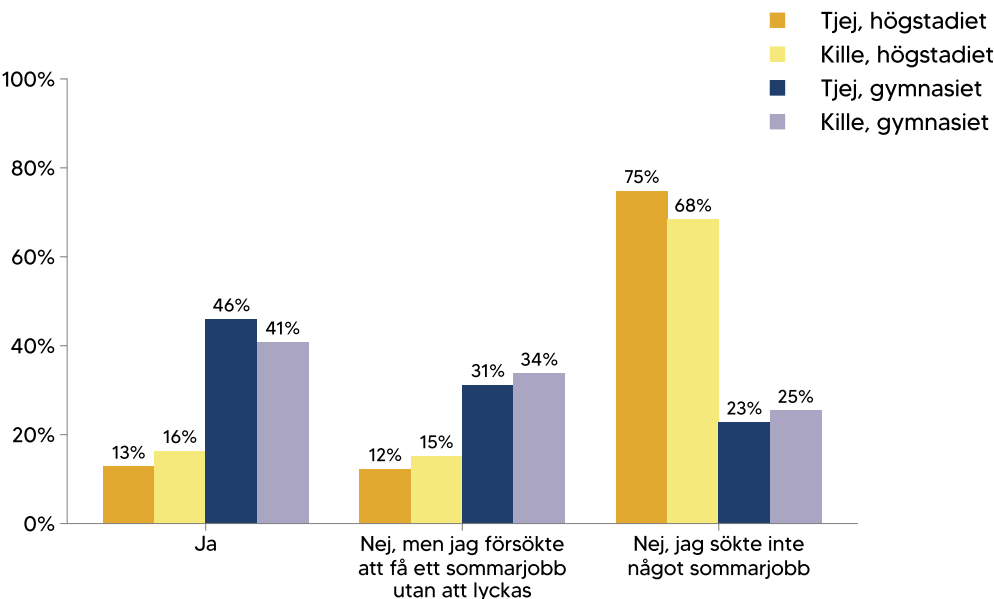

Sommarjobb

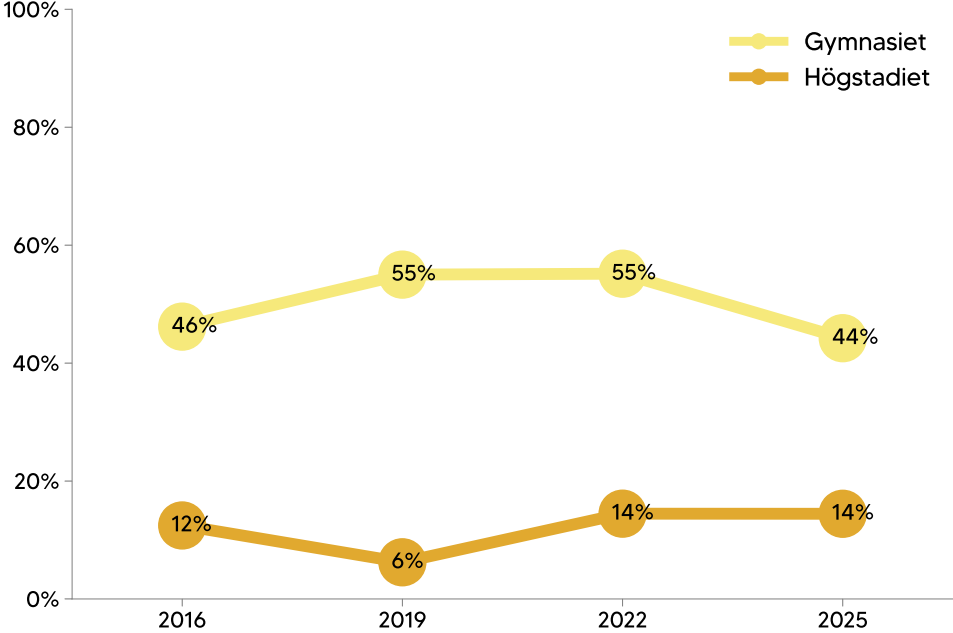
14 % av högstadieungdomarna och 44 % av gymnasieungdomarna hade ett sommarjobb den senaste sommaren. 12-15 % av högstadieungdomarna och 31-34 % av gymnasieungdomarna försökte få ett sommarjobb utan att lyckas. Andelen gymnasieungdomar med sommarjobb har minskat sedan år 2022 och är på den lägsta nivån sedan år 2016. Andelen högstadieungdomar med sommarjobb är stabil över tid, undantaget år 2019 då andelen var lägre. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

De flesta av högstadieungdomarna fick sitt sommarjobb genom någon i den egna familjen, se diagram G2b på följande sida. Bland gymnasietjejerna fick de flesta jobbet genom att själva kontakta arbetsplatsen. Bland gymnasiekillarna är det en större variation. De flesta gymnasiekillarna fick jobbet genom någon i den egna familjen, men nästan lika stora andelar fick det genom en släkting/någon de känner, genom att själva kontakta arbetsplatsen eller genom kommunen.

G2. Hade du ett sommarjobb i somras?

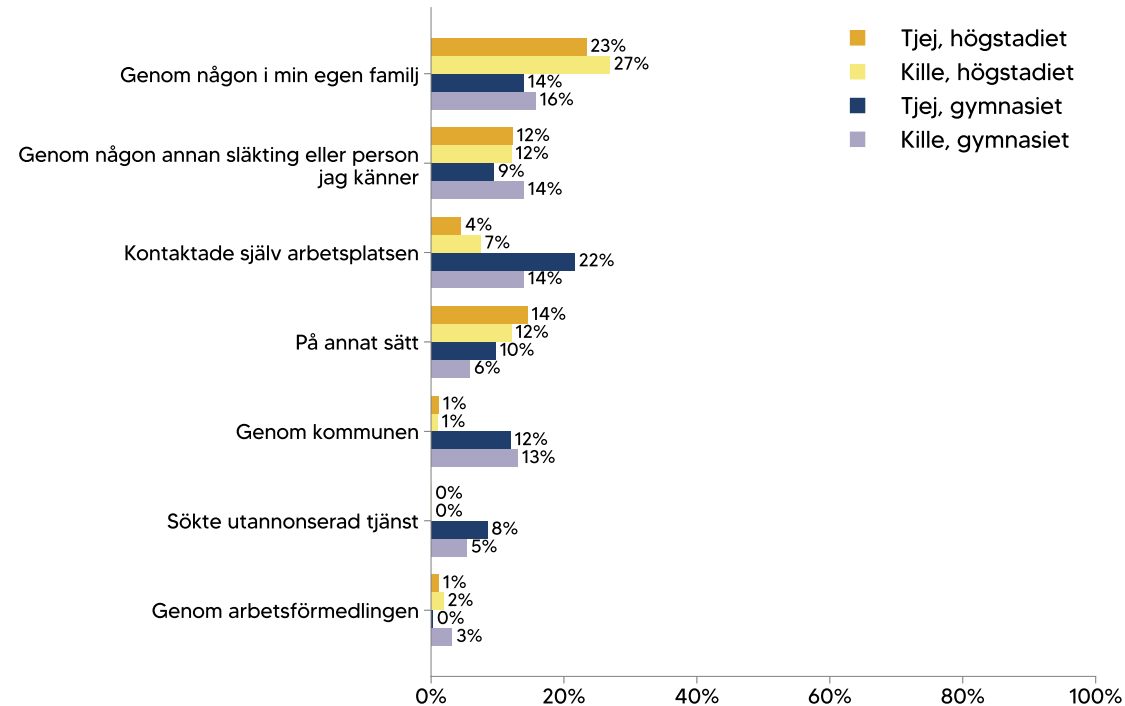

G2a. Andel med sommarjobb den senaste sommaren: Jämförelse över tid

G2b. Hur fick du ditt sommarjobb?

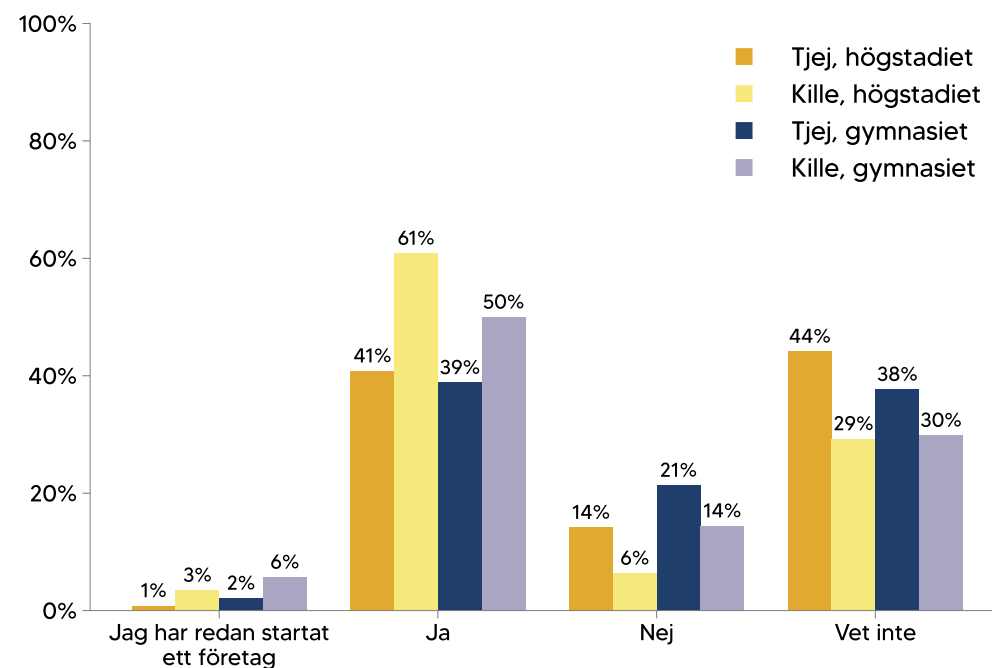
Besvarades endast av de som hade ett sommarjobb i somras

Inställning till eget företagande

Ungdomarna fick även svara på en fråga om deras inställning till att starta eget företag. 39-41 % av tjejerna och 50-61 % av killarna svarar att de kan tänka sig att starta eget i framtiden. Högstadiekillarna är mest positivt inställda till att starta eget. 3-6 % av killarna och 1-2 % av tjejerna svarar att de redan har ett eget företag.

G3. Skulle du kunna tänka dig att starta eget företag i framtiden?

H. Framtid

I det sista avsnittet i Lupp-enkäten ställs frågor om hur ungdomarna ser på framtiden, vad de vill göra och huruvida de planerar att flytta från kommunen.

Som tidigare nämnt i avsnittet om arbete så kan en ökad medvetenhet bland unga om krav och svårigheter på arbetsmarknaden bidra till oro över framtiden.¹ I en rapport från MUCF lyfts några ytterligare förklaringar till att unga oroar sig över framtiden: att inte klara av studier, jobb eller sin egen försörjning i framtiden. Klimatet, det politiska läget, samhällskriser och ett hårt tonläge i samhällsdebatten är ytterligare förklaringar till varför unga oroar sig över framtiden.²

Liknande förklaringar tas bland annat upp i Bris årsrapport 2023, där pågående krig, klimatförändringar och den ekonomiska utvecklingen konstateras påverka ungas mående och framtidstro.³ I en annan rapport från Bris konstateras även bland annat att relationer, existentiella frågor och identitet kan skapa oro för framtiden bland unga.⁴

¹ Folkhälsomyndigheten 2018: Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

² MUCF 2023: Att inte bara överleva, utan att faktiskt också leva - En kartläggning om ungas psykiska hälsa

³ Bris 2023: Osäkra tider - Barnets rättigheter i en föränderlig värld

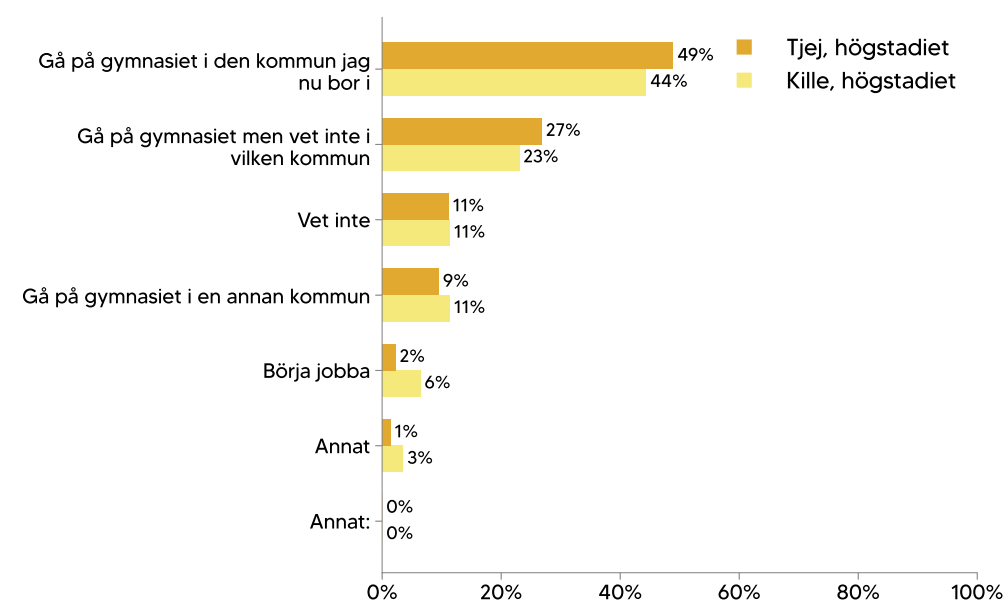
⁴ Bris 2020: Hållbara liv: Om barnets rättigheter, barns uppväxtvillkor och samhällets ansvar

Vad unga i högstadiet vill och tror de kommer göra

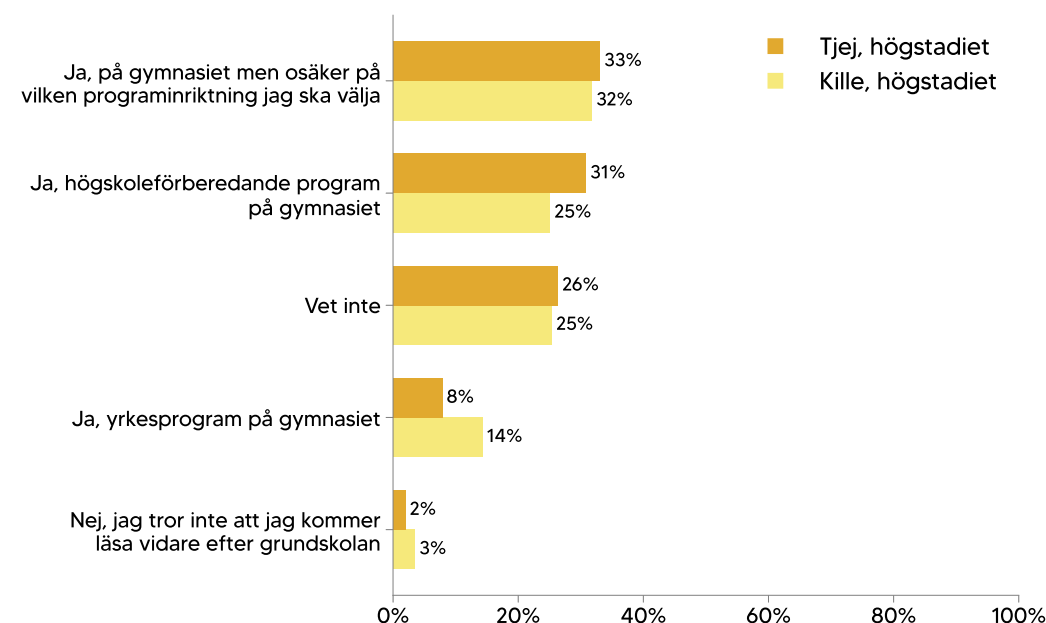
En majoritet av högstadieungdomarna vill studera på gymnasiet direkt efter grundskolan. De flesta, 44-49 %, vill helst gå i kommunen de bor i. Killar svarar i högre grad än tjejer att de helst vill börja jobba.

Som det framgår i diagram H1b svarar majoriteten av högstadieungdomarna att de tror att de kommer läsa vidare på gymnasiet, direkt eller senare. De flesta, 32-33 %, är osäkra på vilken programinriktning. Tjejer tror att de kommer läsa ett högskoleförberedande program i högre grad än killar, medan killar tror de kommer läsa ett yrkesprogram i högre grad än tjejer. 2-3 % tror inte att de kommer läsa vidare, och 25-26 % svarar att de inte vet.

H1a. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan?

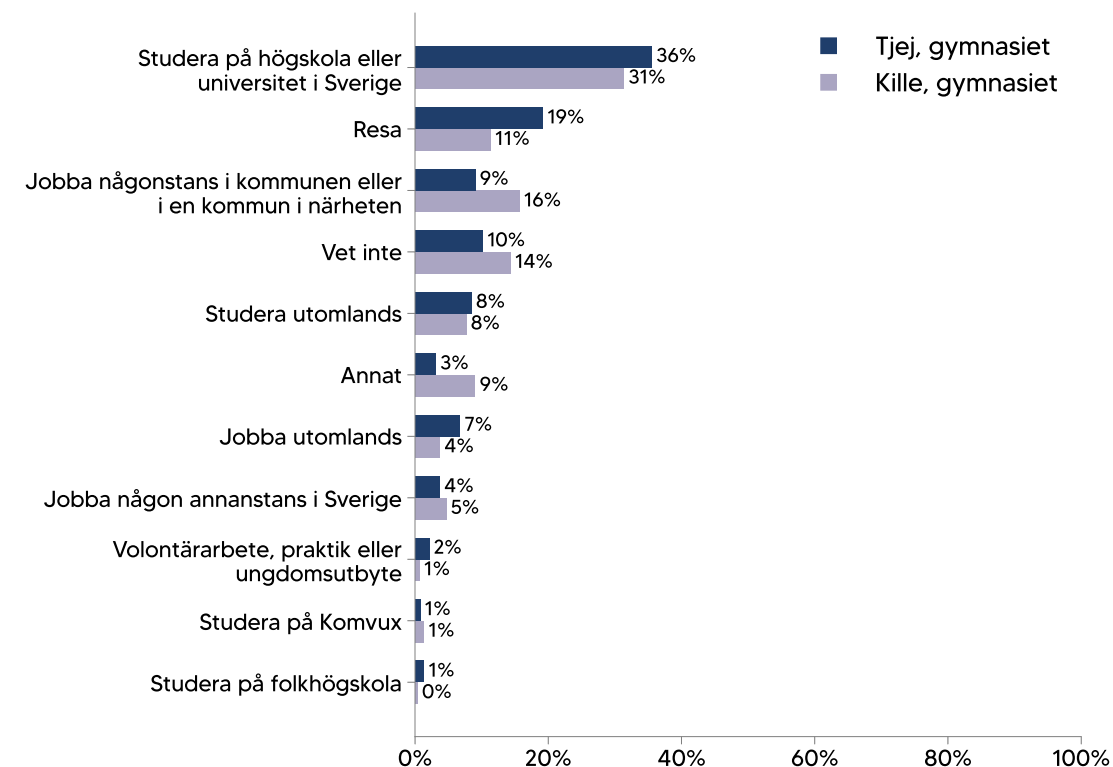
H1b. Tror du att du kommer läsa vidare efter grundskolan (direkt eller senare)?

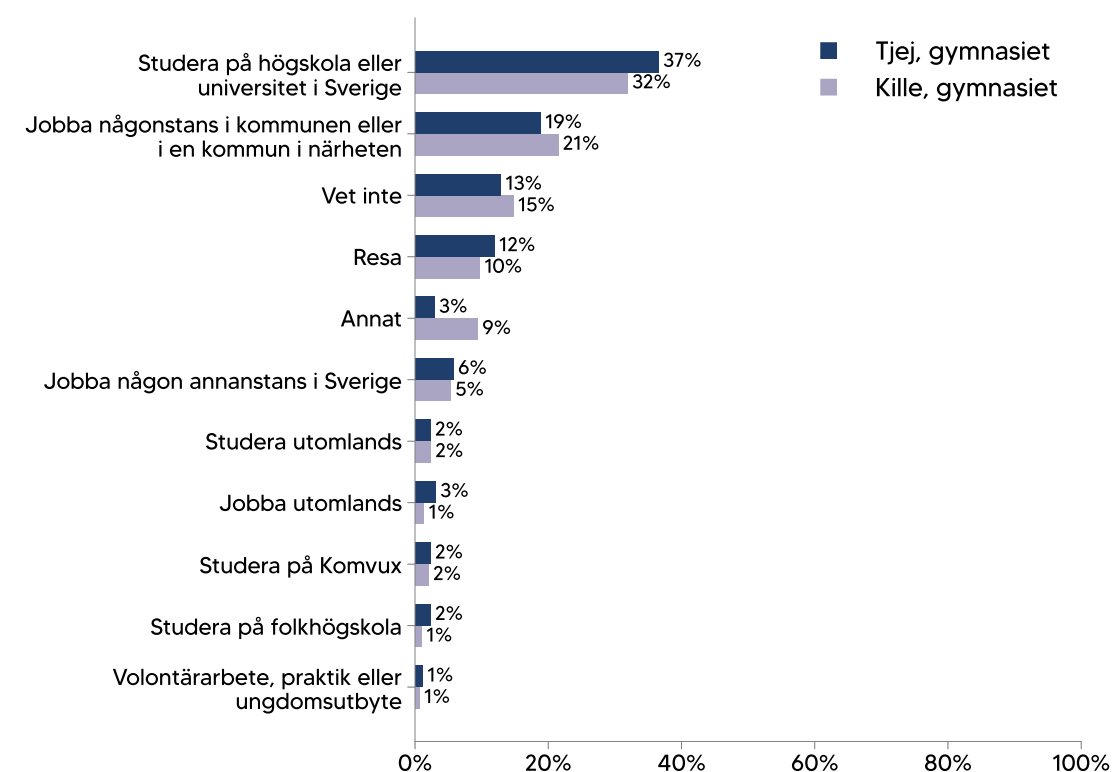
Vad unga i gymnasiet vill och tror de kommer göra

31-36 % av gymnasieungdomarna svarar att de helst vill studera på högskola eller universitet i Sverige direkt efter gymnasiet, se diagram H1c. 19 % av tjejerna skulle vilja resa, och 16 % av killarna vill helst jobba i kommunen eller en kommun i närheten. När det kommer till vad ungdomarna tror att de kommer göra direkt efter gymnasiet svarar 32-37 % att de kommer studera på högskola eller universitet i Sverige. 19-21 % tror att de kommer jobba någonstans i kommunen eller en kommun i närheten, se diagram H1d.

H1c. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter gymnasiet?

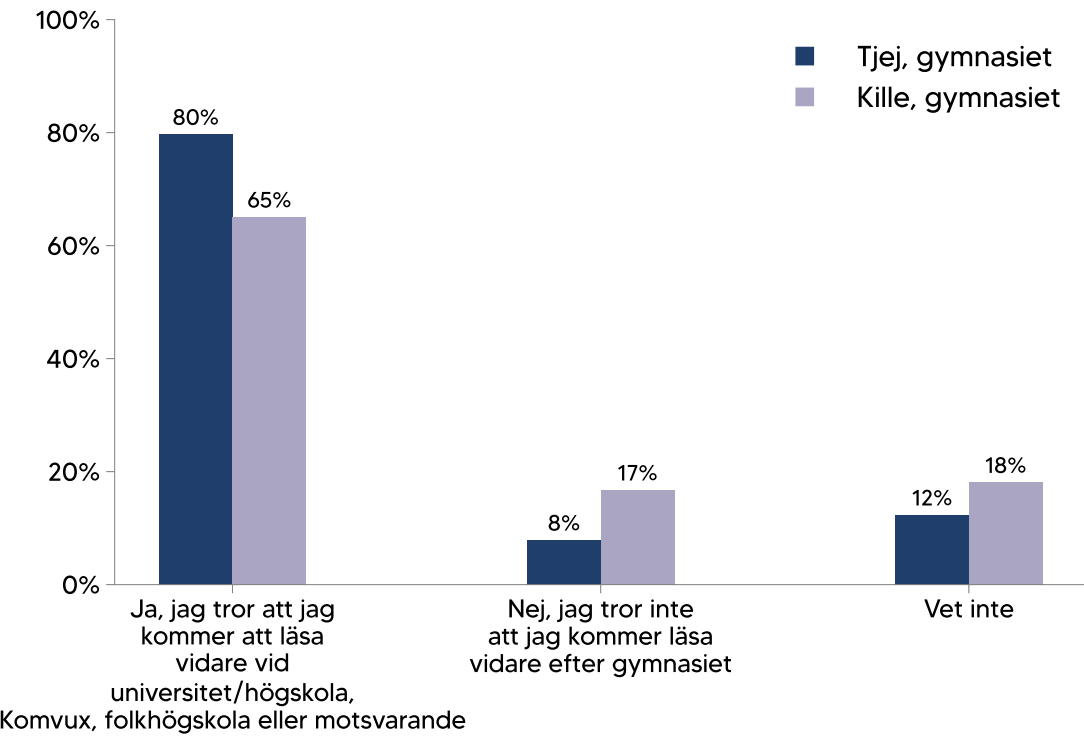

H1d. Vad tror du att du kommer göra direkt efter gymnasiet?

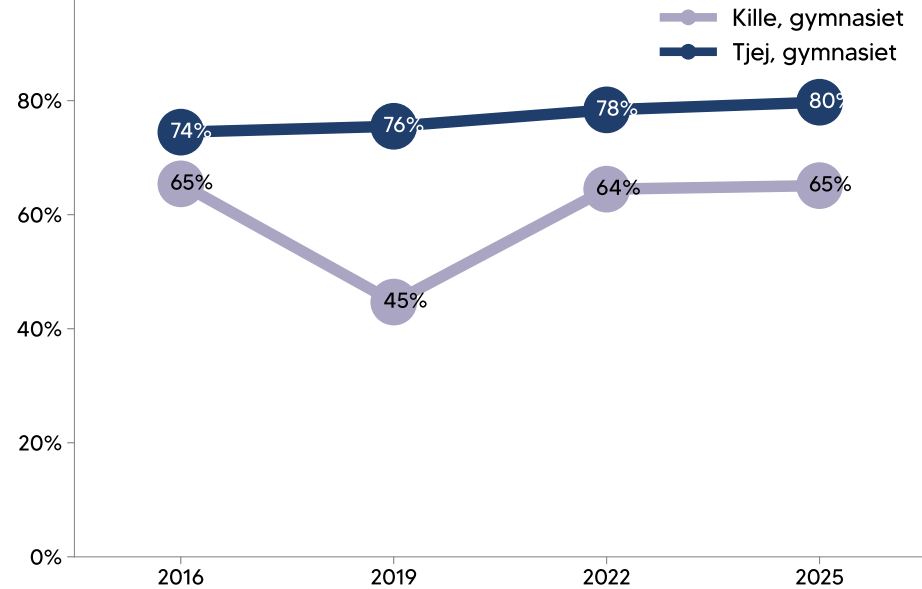

80 % av gymnasietjejerna och 65 % av gymnasiekillarna tror att de kommer läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare. Andelen tjejer som tror att de kommer läsa vidare har ökat något över tid, men förändringen är liten. Killar tror de kommer läsa vidare i liknande grad som år 2022 och år 2016, men i högre grad än år 2019. Jämförelsen med år 2019 bör dock tolkas med försiktighet eftersom deltagandet var lågt.

H2. Tror du att du kommer läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare?

H2a. Tror du att du kommer läsa vidare? Jämförelse över tid

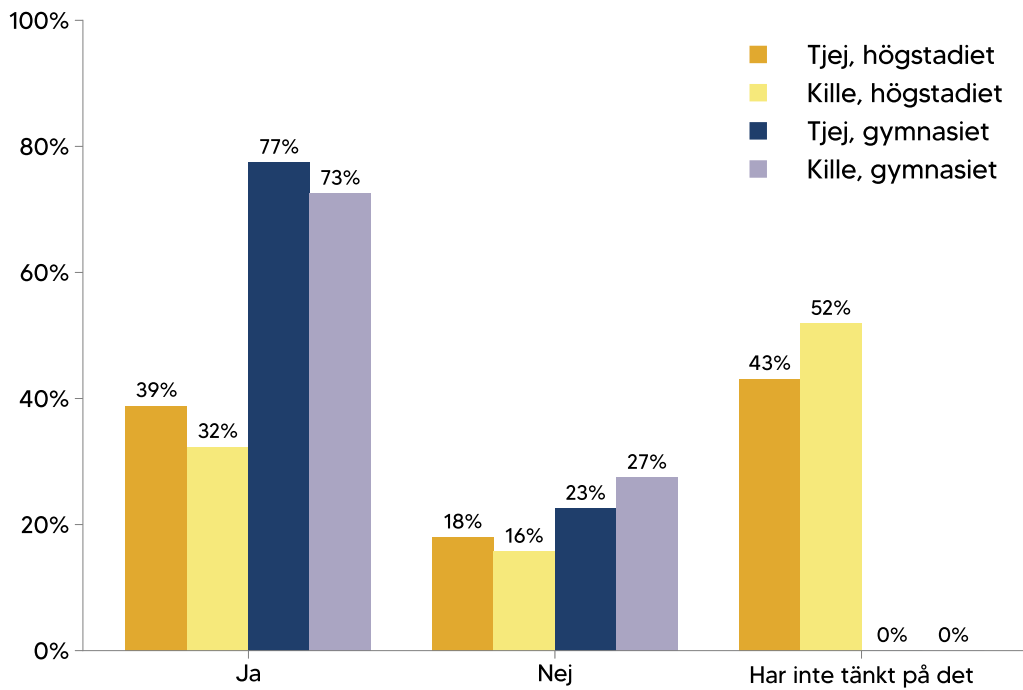

Flytta eller stanna i kommunen

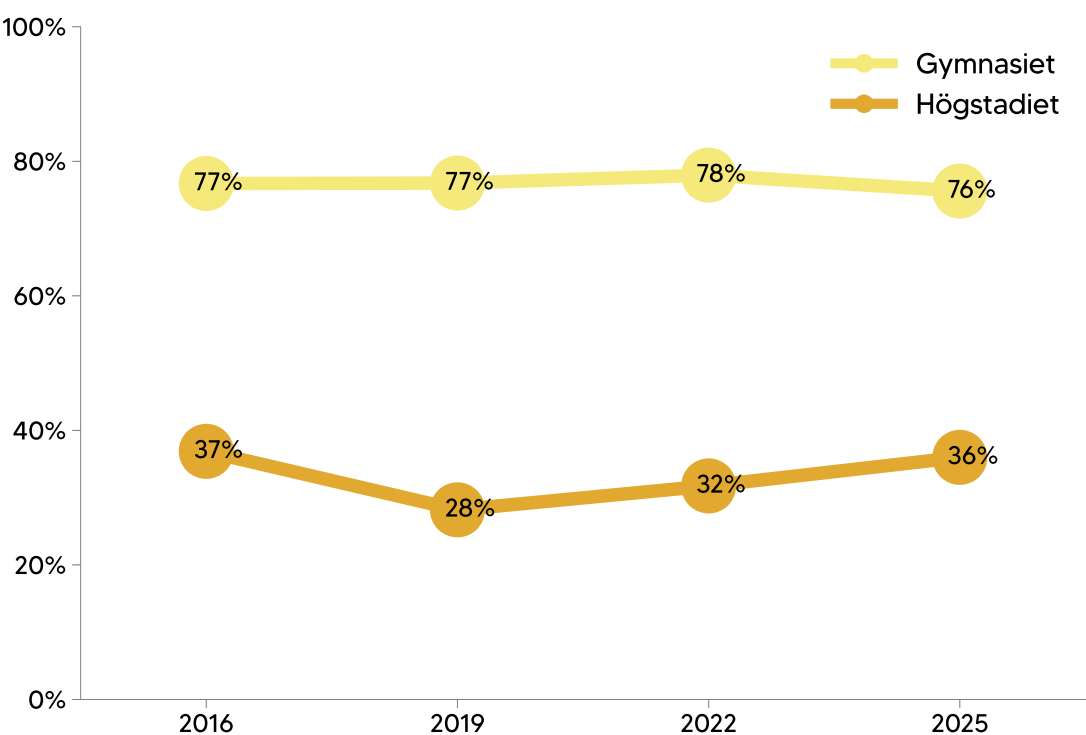
Andelen som tror att de kommer att flytta från kommunen där de bor är högst bland gymnasieungdomarna, 73-77 %. Bland högstadieungdomarna tror 32 % av killarna och 39 % av tjejerna att de kommer flytta.

Andelen högstadieungdomar som tror de kommer flytta har ökat något sedan år 2022.

H3. Tror du att du kommer att flytta från kommunen där du bor?

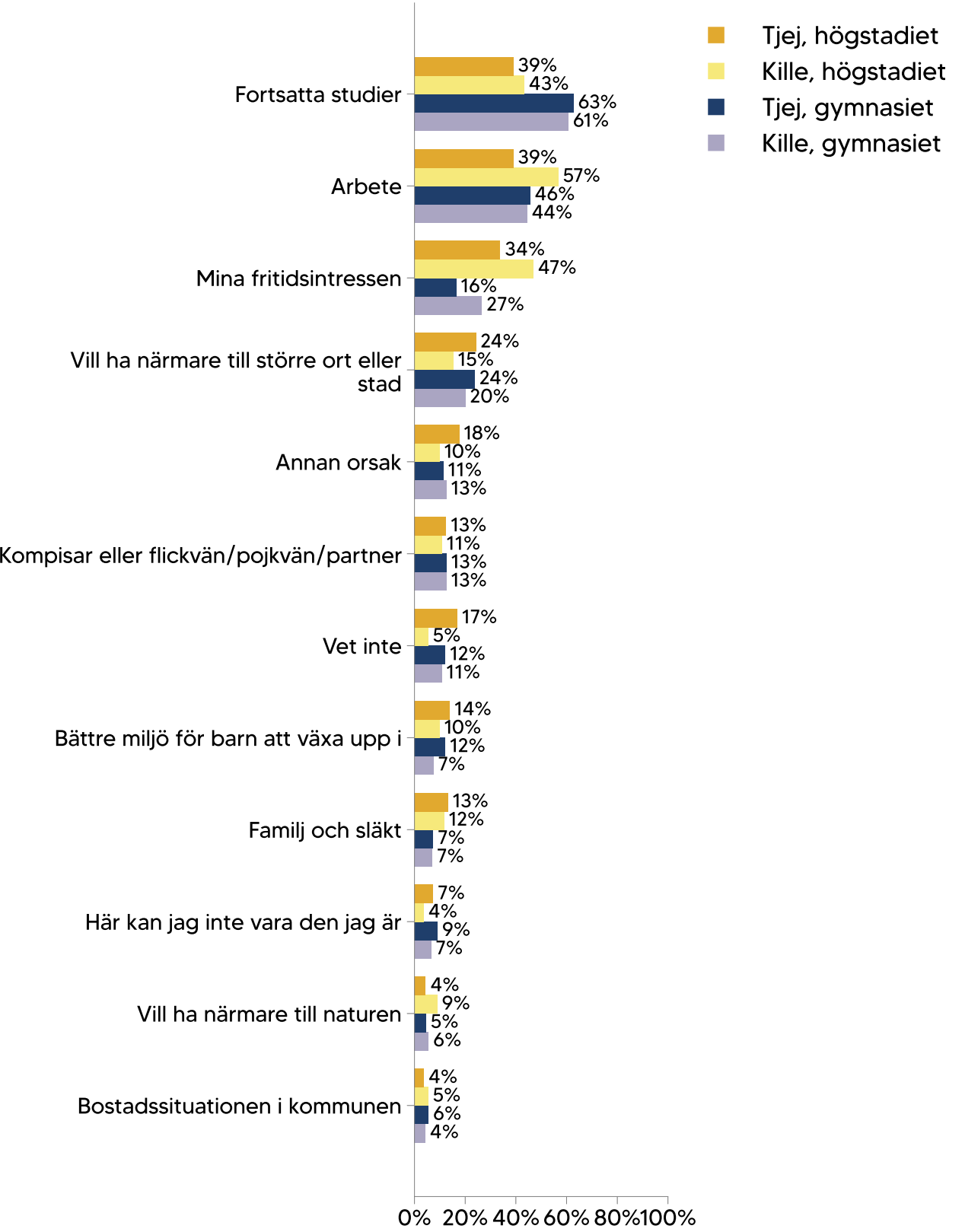

H3a. Andelen som tror de kommer flytta: Jämförelse över tid

De som svarade att de tror att de kommer flytta fick svara på en följdfråga om varför. Många tror att de kommer flytta på grund av arbete eller fortsatta studier. Högstadiiekillarna svarar i högst grad att de tror de kommer flytta på grund av arbete, medan gymnasieungdomarna i högst grad tror de kommer flytta på grund av fortsatta studier. Högstadieungdomarna svarar i högre grad än gymnasieungdomarna att de kommer flytta på grund av sina fritidsintressen.

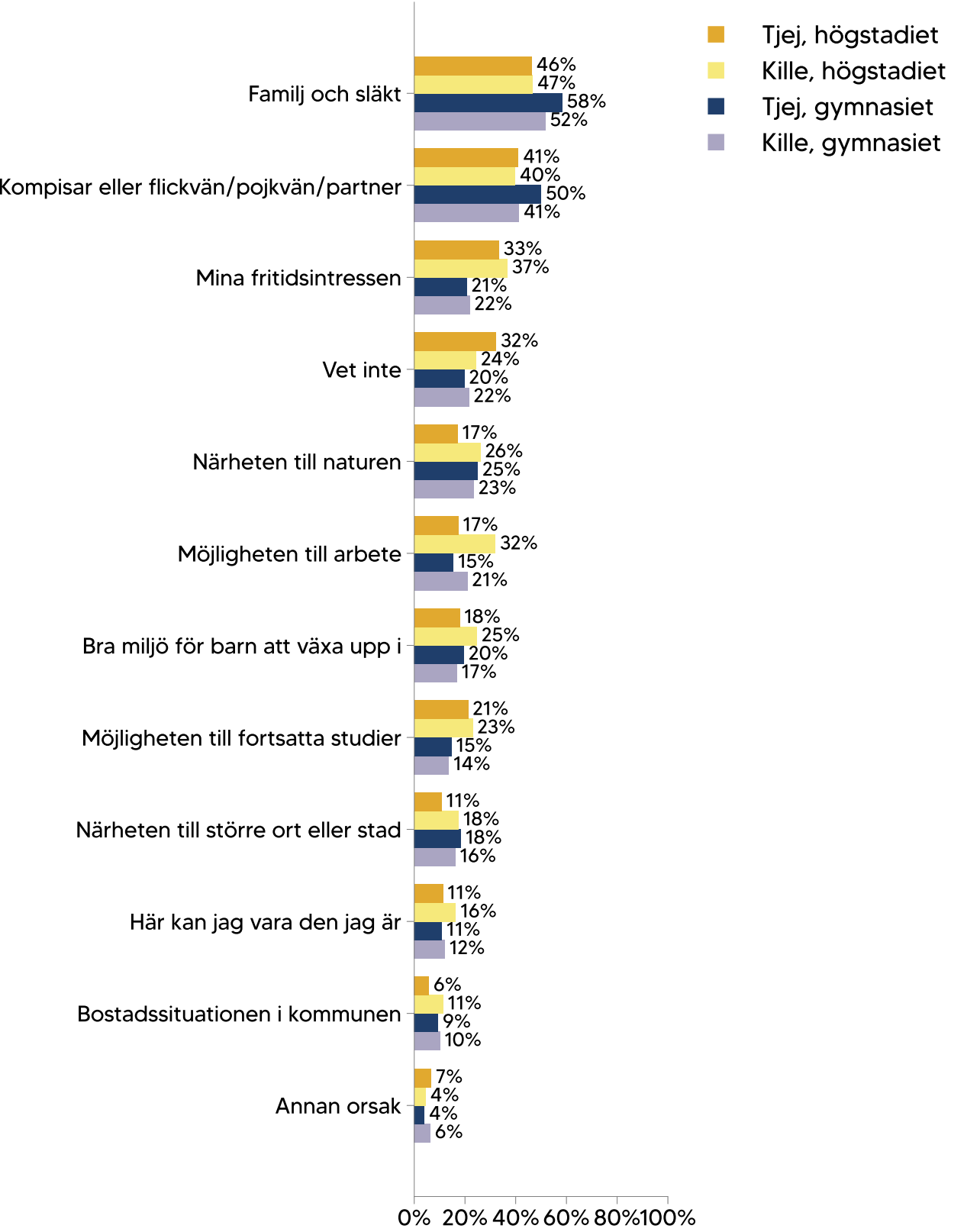
H4. Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen?
Besvarades endast av de som tror de kommer flytta

Det bästa med kommunen

I Lupp-enkäten ställdes en fråga om vad som är det bästa med att bo i Gävle kommun. Familj och släkt samt kompisar och partner är det som störst andelar anger. 33-37 % av högstadieungdomarna svarar att deras fritidsintressen är det bästa. En relativt hög andel av högstadiiekillarna, 32 %, svarar även att möjligheten till arbete är det bästa. Motsvarande andelar bland högstadietjejerna och gymnasieungdomarna är 15-21 %.

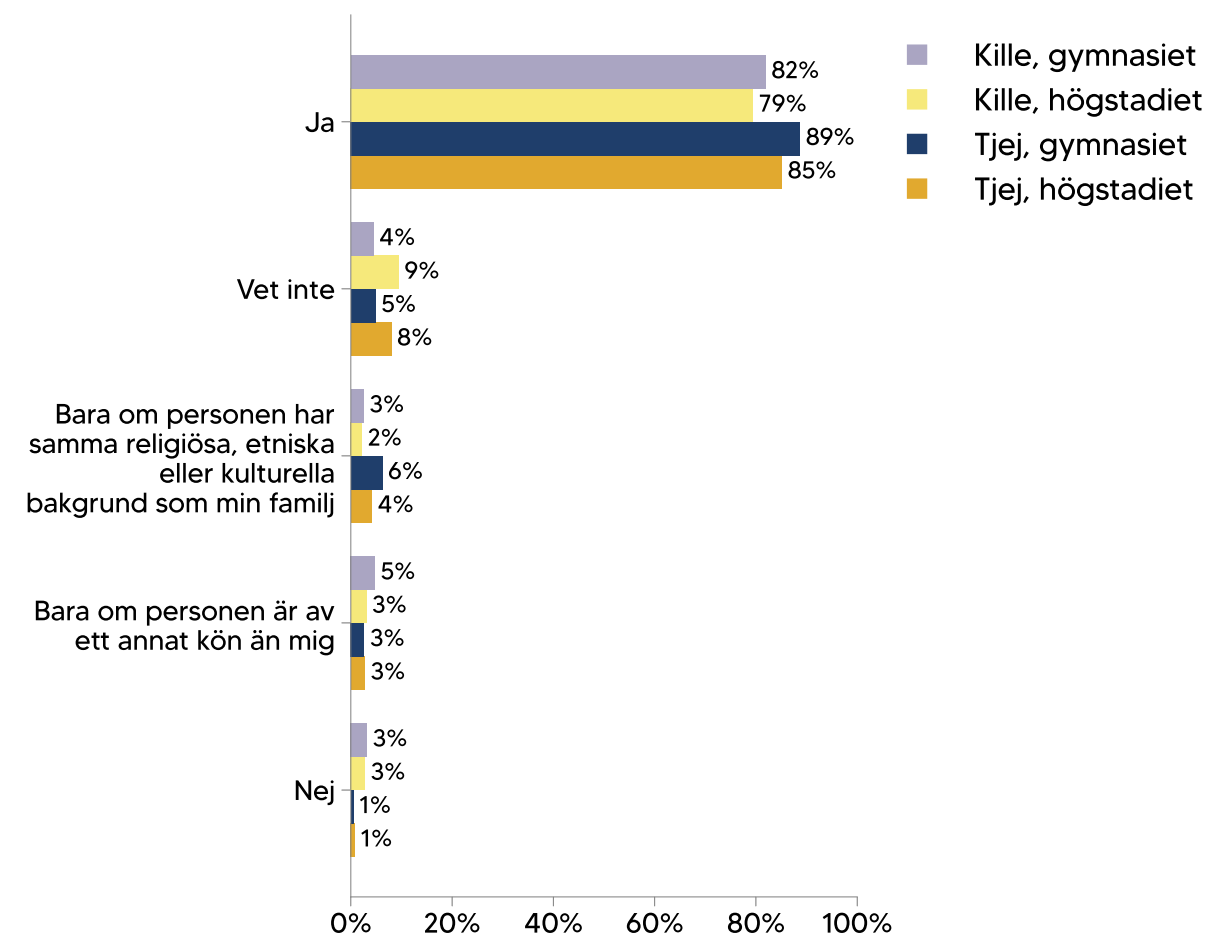
H5. När du tänker på hur det är att bo i din kommun, markera det eller de alternativ som du tycker är det bästa med att bo i din kommun?

Vem unga får gifta sig med

I enkäten ställdes även en fråga om huruvida ungdomarna får gifta sig med vem de vill. 85-89 % av gymnasieungdomarna och 79-82 % av högstadieungdomarna svarar att de får det. 2-6 % av ungdomarna får det bara om personen har samma religiösa, etniska eller kulturella bakgrund som deras familj och 3-5 % får det bara om personen är av ett annat kön än de själva.

H6. Får du gifta dig med vem du vill?

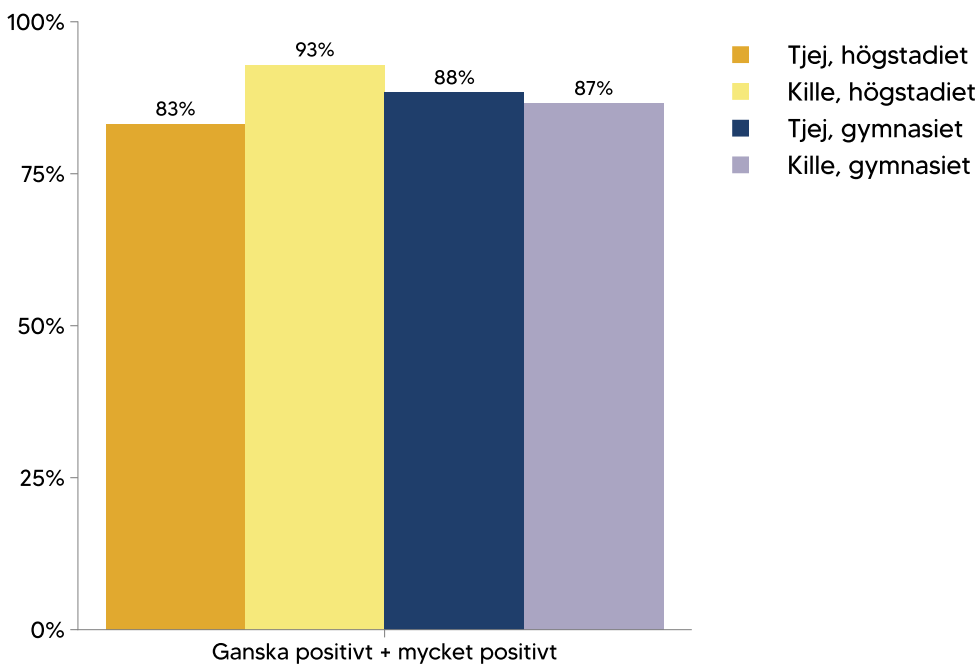

Framtid

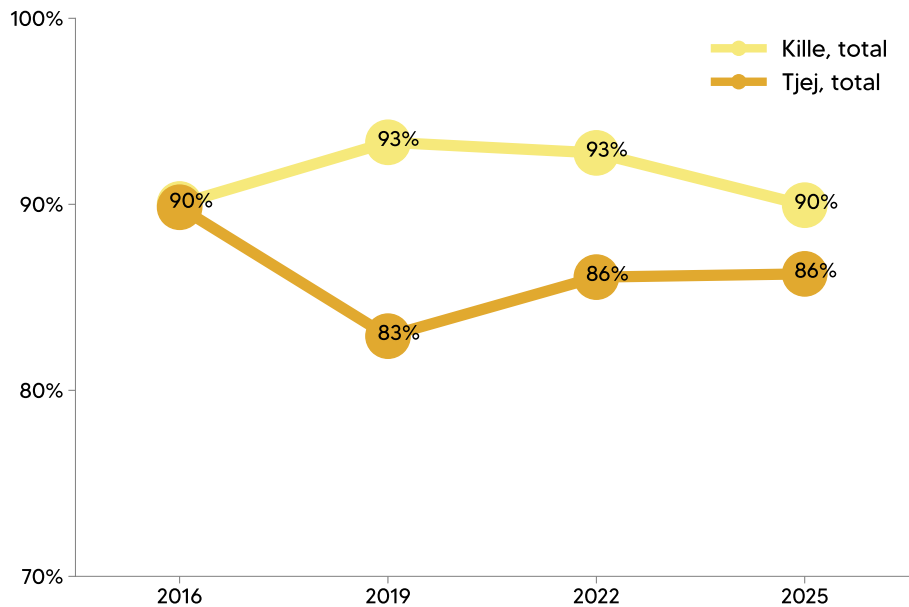
En stor andel, 83-93 % av högstadieungdomarna och 87-88 % av gymnasieungdomarna, svarar att de ser mycket eller ganska positivt på framtiden. Högstadiekillar ser positivt på framtiden i högre grad än högstadietjejerna.

Andelen tjejer med en positiv syn på framtiden är på samma nivå som år 2022, men något lägre än år 2016. Andelen killar med en positiv syn på framtiden är relativt stabil över tid.

H7. Hur ser du på framtiden?
Andel som svarat ganska positivt och mycket positivt

H7a. Hur ser du på framtiden? Andel ganska + mycket positivt. Jämförelse över tid

Referenslista

- Bris 2020: Hållbara liv: Om barnets rättigheter, barns uppväxtvillkor och samhällets ansvar
- Bris 2023: Osäkra tider - Barnets rättigheter i en föränderlig värld
- Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning: CAN:s nationella skolundersökning 2025
- Folkhälsomyndigheten 2018: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017-2018
- Folkhälsomyndigheten 2018: Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?
- Folkhälsomyndigheten 2023: Folkhälsan i Sverige - Årsrapport 2023
- Folkhälsomyndigheten 2023: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2021/2022
- Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2023: En kartläggning om ungas psykiska hälsa
- Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd 2022: Ungas organisering och politiska deltagande. En kunskapsöversikt.
- Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd 2023: Fritidens betydelse för ungas psykiska hälsa
- Friends 2022: Mobbnings förekomst - Tre barn utsatta i varje klass
- Fryshuset 2022: Ungas framtid på arbetsmarknaden
- Kommittédirektiv 2014:111. Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2010: En analys av ungas inflytande
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2019: Fokus 19: Det vore ju roligt om ni frågade någon gång
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2019: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2021: Fokus 21: Om ungas samhällsengagemang
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2021: Vilja att förändra
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2022: Unga hbtqi-personers levnadsvillkor
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2023: Att inte bara överleva, utan att faktiskt leva också
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2023: Ung idag: En fördjupad bild av ungas fritid
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2024: En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2025: Så tycker unga 2025: Arbete och utbildning
- SCB 2020: Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige
- Skolforskningsinstitutet 2025: Aktivt jämställdhetsarbete i undervisningen
- Skolinspektionen 2018: Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen
- Skolinspektionen 2023: Skolors arbete för en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar
- Skolverket 2022: Skapa trygghet för lärande
- Skolverket 2023: Faktorer för framgångsrik skolutveckling
- Socialstyrelsen 2023: Barns behov i centrum
- Statens medieråd: Ungar och medier 2019
- Sveriges kommuner och regioner 2021: Utmaningar för en jämställd skola